

VIATA MEA

printre

MILIARDARII RUȘI

JURNALUL UNEI GUVERNANTE

de

MARIE FREYSSAC

MARIE FREYSSAC

Viața mea printre miliardarii ruși

Jurnalul unei guvernante

Traducere din limba franceză de
Cristina Rusu și Liviu Dascălu

p h i l o b i a

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FREYSSAC, MARIE

Viața mea printre miliardarii ruși :
jurnalul unei guvernante / Marie Freyssac ;
trad.: Cristina Rusu, Liviu Dascălu ; red: Bogdan Perdivară. -
București : Philobia, 2014

ISBN 978-606-8560-06-9

I. Rusu, Cristina, trad (trad.)

II. Dascălu, Liviu (trad.)

III. Perdivară, Bogdan (red.)

821.133.1-94=135.1

MA VIE CHEZ LES MILLIARDAIRES RUSSES

MARIE FREYSSAC

Copyright © Éditions Stock, 2013

VIAȚA MEA PRINTRE MILIARDARII RUȘI

JURNALUL UNEI GUVERNANTE

MARIE FREYSSAC

Credit foto copertă: © 123dartist | shutterstock.com

ISBN 978-606-8560-06-9

© 2014 – Editura PHILOBIA

internet: www.philobia.com
e-mail: contact@philobia.com
+40 746 49 25 59 (RO)
+33 625 51 13 24 (FR)

Editor: Bianca Biagini

Traducere: Cristina Rusu și Liviu Dascălu

Redactare: Bogdan Perdivară

DTP: Petronella Andrei

Corectură: Dorina Oprea

Copertă: Cătălin Furtună

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Începutul	9
O slujbă... de decor?	17
Portretul robot al unui oligarh	20
Drumul rublelor	24
În inima templului	28
O femeie eliberată	32
Să te expui e o mare greșală.....	35
Păpușica Barbie e pusă la încercare.....	37
Banii <i>aduc</i> fericirea	43
Actele la control!.....	45
Dacă ești homosexual, ascunde-te. Nu dorim să știm nimic despre asta	48
Barbie <i>versus</i> GI Joe	51
Prințesa Liza.....	55
Dinastia.....	61
Oadă dragei de babușca	63
Nu pune mâna pe ușă, riști să te lovești rău	67

Graba strică treaba...	73
Pe calea ferată	76
Trăiască mireasa!	81
Pofta vine mâncând	84
Clientul nostru, stăpânul nostru	88
O conștiință politică solidă	91
Cei respinși	95
Iarna în Rusia	98
Mezinul familiei	102
Consultația	105
Zi de sărbătoare	108
Credință	113
Salvează-ți sufletul	116
Conexiunea franceză	121
Discreția dăunează sănătății. Consumați cu moderație	124
Lecție în particular	127
La soare	130
Aburii alcoolului	136
Intoxicație cu cadouri	140
La supermarket	142
Căldura furnalelor	145
Succesoarea	148
Adio	150
 Mulțumiri	 152

Unei familii pe care nu o voi uita niciodată

Cuvânt înainte

Ce este luxul? O plăcere. O obișnuință. Ba chiar o obligație, pentru miliardarii moscoviți. Caviarul la micul dejun, călătoriile cu avionul privat sau vacanțele cu iahtul personal sunt pentru ei lucruri cât se poate de obișnuite.

Am lucrat ca profesoară particulară de limba franceză pentru cei numiți „noii îmbogățiți” sau „oligarhii”. Au o chestie aparte: sunt ruși. Generoși, înduioșători, patrioți, nu sunt cu nimic mai prejos, odată ce-i cunoști mai bine, de concetățenii lor întâlniți în capitală. Păstrători ai „sufletului slav”, în care chiar și ei cred, se lasă pradă, neînfrânați, naturii lor. Celelalte profesoare particulare pe care le-am cunoscut mi-au descris o lume superficială și fără compasiune. În istorisirile lor era vorba numai despre crizele de isterie ale mamei, despre camere video instalate în fiecare încăpere a casei, despre o guvernantă concediată pentru că a fost prinsă luând pe ascuns un fruct din frigider, despre percheziții în apartamentul vreunei angajate bănuite pe nedrept că a furat un colier... Însă eu am avut noroc. Nici vorbă de așa ceva la oamenii pentru care am lucrat. Am descoperit o familie plăcută, cu niște copii fer-

mecători, respectuoși. Dar totodată un univers strălucitor, deseori supraréalist. În orice caz, un univers imposibil de imaginat de o persoană obișnuită ca mine.

Fără să-mi propun să fiu obiectivă sau să epuizez subiectul și acoperindu-mi mereu urmele, am încercat să înțeleg situațiile pe care le-am trăit în lumea uimitoare a miliardarilor și a cotidianului uneori brutal al moscoviților. Vodca folosită ca medicament, cantitățile enorme de crudități utilizate în bucătărie, petrecerea aniversară pentru copii demnă de o nuntă cu mare pompă, lecția de golf în mijlocul mării, pasagerul acela exaltat al Transsiberianului, care-și arunca cu amândouă mâinile banii pe fereastră, bătrânicile ce făceau baie în apa înghețată... Simpatice, amuzante, uneori înfiorătoare, povestioarele relatate aici vorbesc despre câteva dintre excesele acestei societăți.

Începutul

— Vei lucra trei zile, la rând, cu câte un singur copil, apoi vei avea trei zile libere. Celelalte guvernante, rusoaicele și englezoaicele, or să te înlocuiască. Fiecare lucrează cu schimbul. Liza vorbește franțuzește foarte bine. Vei face cu ea un curs de franceză de o jumătate de oră, o dată pe săptămână, sau chiar mai puțin, pentru că are deja foarte multe teme în rusă. Dimineața o trezești, ea se pregătește singură și o însoțești la școală. Doar atât – în rest, de la 9 la 16, ești liberă... Când te ocupi de Alioșa, marți și joi, trebuie să-l duci la piscină și, pe lângă asta, te joci cu el, vă plimbați... Copilul doarme în fiecare după-amiază de la 14 la 17.

Mama e foarte drăguță și deschisă. Filosofia tatălui e că toată lumea trebuie să se simtă bine la locul de muncă. E familia cea mai umană pe care o cunosc în Moscova, și am cunoscut destule... – o familie de alcoolici, de exemplu, inclusiv fetița de șapte ani... În sfârșit, pe lângă salariu, familia Sokolov îți plătește chiria pentru apartamentul din centru și tot ce ai nevoie în timpul vacanțelor pe care le vei petrece alături de ei.

– E locul de muncă ideal, până la urmă, nu?

– Mmm... da, totuși trebuie să fii permanent la dispoziția lor, mai ales atunci când îi însoțești în călătorii. Trebuie să fii flexibilă. Scuze, trebuie să te las acum, a sosit maseurul, am programare... Dacă mai ești interesată, o să le trimit CV-ul tău.

Am închis telefonul, uimită. Fusese Solenne, „guvernanta franceză” pe care o invidiam că reușise să obțină 4.000 de euro pe lună bani de buzunar – cel puțin asta scria în anunț! Când i-am descris locul de muncă tatălui meu, m-a și văzut, pe loc, victima unei rețele de prostituție... Am încercat să-l liniștesc: de regulă, proxeneții nu recrutează prin intermediul Agenției Naționale a Forțelor de Muncă.

Câteva zile mai târziu, primesc un telefon de la Solenne. Scrisoarea mea de motivație i-a plăcut foarte mult doamnei. Încă și mai bine pentru mine, viitoarea fostă guvernantă începuse să se plictisească. Atunci când își anunțase, cu câteva luni în urmă, decizia de a se reîntoarce în Franța, se angajase să-și găsească o înlocuitoare înainte de plecare. Doar că până acum niciuna dintre candidate nu intrase în grațiile părinților. Solenne m-a încurajat:

– Cu educația ta, dacă știi să ții în mână o furculiță și ai manichiura făcută, o să fie bine...

Întâlnirea a fost fixată peste două zile, în Germania.

– O să vezi, chiar dacă sunt foarte bogați, sunt oameni simpli. Nu-s din cei care fac paradă prin Moscova cu mașini Rolls-Royce, pe străzile pline de zloată...

Discuția m-a făcut să cad pe gânduri. Mi i-am și imaginat: la vreo 30 de ani, foarte sofisticată și distanți.

Însă, la hotelul InterContinental, unde ne-am dat întâlnire, descopăr niște oameni plăcuți, relaxați, în ținută sport. Ea: blondă, zveltă, la vreo treizeci de ani. El: chel, grăsuț, trecut de cincizeci.

— Va trebui să-i însoțiți la școală, la activitățile extrașcolare și să-i învățați limba franceză într-un mod distractiv, începe doamna, în engleză, înainte să-mi detalieze programul de zi cu zi al celor doi copii ai ei.

Domnul, care, până să-mi întindă mâna, a apucat să mă măsoare din creștet până în vârful picioarelor – cu tot cu unghii, bineînțeles – o întrerupe pe soția sa:

— Este sarcina lor să-și facă singuri curat în cameră. Dar dumneavoastră trebuie să-i determinați să-și dorească să-și facă singuri curățenie.

Apoi:

— Fumați?

— Nu.

— Aveți alergie la ceva anume?

— Nu.

— Sunteți vegetariană?

— Nu.

— Aveți rău de mare?

— Nu.

— Consumați băuturi alcoolice?

— Da. Ăăă... moderat, un pahar cu vin, când și când, doar sunt franțuzoică.

Pentru el acesta a fost sfârșitul interviului, așa că se îndepărtează, cu telefonul la ureche. Doamna, puțin agitată parcă, mângălește ceva pe o bucățică de hârtie. „5.000 de euro”, citesc eu.

— E salariul dumneavoastră.

Un angajator care oferă cu o mie de euro mai mult decât spune anunțul... Accept pe loc.

— Știți, Moscova e un oraș dificil și foarte periculos. Ar trebui să veniți săptămâna viitoare să faceți o încercare, ca să vedeți dacă vă place și dacă totul merge bine cu copiii.

Atunci când îi explic că la actualul meu loc de muncă nu pot să-mi iau concediu când doresc și cu atât mai puțin în ultimul moment, doamna pare aproape jignită.

— Însă cunosc un pic Moscova și chiar mi-aș dori să trăiesc aici.

Doamna își strigă soțul grăbit, care e tot cu telefonul la ureche, și îi explică situația în rusește.

— E bine așa.

Dorința lui e poruncă. Îmi întinde o bancnotă de 500 de euro, pentru cheltuielile cu transportul și hotelul, fără să arunce măcar un ochi pe chitanțe. Optsprezece ore de mers cu trenul, dus-întors, pentru o întâlnire de douăzeci de minute. Și totuși nu, nu-mi pare rău.

Cincisprezece zile mai târziu...

Un pic neliniștită, îi aștept să sosească, sorbind un ceai la barul hotelului Ritz. Ca om simplu ce sunt, nu mi-a trecut niciodată prin minte să închiriez o cameră în acest hotel luxos, cu decorațiuni aurite și lambriuri din lemn de mahon. Doamna își face apariția cu un pas sigur și hotărât (lucru nu chiar atât de ușor când porți pantofi Louboutin cu tocuri de 12 centimetri), cu o geantă din piele de crocodil marca Gucci la vedere, și dă ordine discret vaeților. Viitorii mei șefi sunt alături de mama lor: Liza, o fetiță blonduță de 7 ani, cu un aer poznaș, care se ascunde când îi spun „Bună ziua”, și Alioșa, de patru ani, micuț, cu nasul rotund, care se arată pe dată foarte afectuos. Cunoscător al locului, băiețelul mă ia de mână și mă

conduce către ascensor. Trei tinere frumoase încheie convoiul. Sunt celelalte guvernante: o englezoaică, o rusoaică și Solenne, franțuzoaica, pe care o voi înlocui de azi în trei săptămâni. Va trebui să le dau o mână de ajutor seara și la sfârșit de săptămână – copiii de familie bună cer multă atenție. Personalul hotelului, întotdeauna serviabil, manifestă un plus de solitudine față de acest clan. Nimic uimitor totuși, ținând cont de teancul de bancnote oferit bacșiș celor care au urcat în apartament zecile de valize Louis Vuitton burdușite ca pentru un sejur întreg...

Nu e prevăzută nicio plimbare, Liza e obosită după zborul cu avionul privat și preferă să se uite la DVD-ul *Barbie la Paris*, întinsă pe patul său cu baldachin, sau să se joace de-a chelnerița. Alioșa se distrează cu mașinuțele sale de colecție în camera de alături. Spre sfârșitul după-amiezii, Nastia, mama lor, îmi încredințează sarcina de a comanda cina.

— Comandă și pentru tine ce vrei să mănânci, tot ce-ți dorești.

Mă gândesc bine și mă mulțumesc cu o supă de 40 de euro. Puțin familiarizată cu regulile sociale de aici, cărora trebuie să mă adaptez, ezit să sun la room-service. Liza, în schimb, obișnuită cu astfel de lucruri, îmi înhață telefonul din mână și formează fără ezitare numărul corect. Cina este servită. La fel și șampania. Liza și mama sa rămân în picioare, abia dacă au timp să ia cina înainte să plece la operă, în rochiile lor Dior și hainele de blană. Solenne pleacă și ea, în timp ce eu rămân să mă familiarizez cu noua meserie de baby-sitter, alături de Alioșa.

A doua zi, cineva bate la ușă. E Jacques, „conciERGE” pentru familia Sokolov în perioadele când stă în capitala Franței, un

parizian serviabil din cale-afară, îmbrăcat cu o pelerină elegantă din cașmir. E plătit pentru a îndeplini sarcinile urgente, cum ar fi găsirea unui șofer care-i va conduce pe copii la caruselul de la Turnul Eiffel sau cumpărarea unei plăci de întins părul, ediție Deluxe, limitată, indispensabilă Nastiei. Jacques s-a trezit cu noaptea în cap ca să găsească, în ultimul moment, bilete pentru un spectacol de balet. E întotdeauna pe-aproape, dacă ai nevoie de el.

— Mașinile au ajuns, anunță Jacques.

Întregul alai părăsește hotelul, urmat de valize. După o călătorie de trei minute, taxiurile se opresc pe strada Montaigne, în dreptul unui imobil în stil haussmanian. Sătui să se cazeze la hotelul Ritz de fiecare dată când călătoreau la Paris, adică de două ori pe an, cei doi au hotărât să renoveze un apartament unde să se simtă „ca acasă”. Locuința, evaluată la mai mult de 10.000 de euro pe metru pătrat, ar trebui să aducă o schimbare față de atmosfera impersonală și mult prea convențională a hotelului Ritz. Cu toate acestea, stilul mi se pare identic, însă asta se datorează, fără îndoială, ignoranței și lipsei mele de gust...

Lustre, sfeșnice, covoare vechi, fotolii impunătoare din secolul al XVIII-lea, coloane din marmură... Odată ce trec de ușa de la intrare mă simt ca într-un palat, iar vederea spre Turnul Eiffel este superbă. Solenne mă invită în salon. De-abia îndrăznesc să mă așez pe una din canapelele Ludovic al XVI-lea. Oare oglinda imensă, în stil baroc, cu cadrul ei aurit, ce atârna deasupra șemineului, e pusă acolo ca să creeze impresia că încăperea e mai mare? E adevărat, aceasta din urmă nu are mai mult de patruzeci de metri pătrați. Liza intră în trombă, transfigurată de încântare.

— Vino să vezi!

O urmez în grabă până în camera părinților. Acolo fetița apasă pe un buton: un ecran plat iese din tavan. Trucul a fost născocit de JPM – îl cunoașteți pe JPM? –, arhitectul care a restaurat interiorul încăperilor, asigurându-se că păstrează autenticitatea decorului.

– Pune mâna! îmi ordonă fetița.

– Ah, ce fin este!

Peretii sunt tapisați cu blană de culoare maro. Renovarea s-a făcut în stilul palatului Versailles. Savurându-mi uimirea, Liza adaugă cu entuziasm:

– În salon, televizorul e după oglindă, nu-ți dai seama de asta decât după ce-l aprinzi!

Fetița începe să alerge pe culoarul lung, pe mochetele cu modele albastre și aurii. Mă țin după ea și în acest timp vizitez și apartamentul: garderoba, camerele invitaților, bucătăria, camera lui Alioșa. În sfârșit ajungem în camera ei. Liza sare pe patul cu baldachin, îndemnându-mă să arunc o privire și în baia ei personală, cu robinete aurite.

– Haide să ne jucăm de-a PetShop!

Solenne își bagă capul pe ușă, oferindu-mi un moment de respiro.

– Vreau să ți-l prezint pe Bruno, bucătarul francez. Încă nu l-ai cunoscut.

Credeam că făcusem deja turul apartamentului, însă uitasem de spălătorie și bucătărie, aflate dincolo de o ușă automată, ascunsă de decor, în capătul culoarului.

Abia apuc să descopăr lumea minunată PetShop – figurine de animale vii colorate, capabile să doarmă într-un copac sau să meargă într-o călătorie cu avionul particular, că Artiom, tatăl, de-abia sosit din voiaj, intră în cameră să-și îmbrățișeze fiica. Îi urmez până la intrare și încep să flecăresc cu colega

mea englezoaică, foarte încântate amândouă de panourile chinezești din lemn lăcuit în roșu, ce acoperă pereții din sufragerie. Mândru de noua sa locuință și măgulit de tonul nostru admirativ, stăpânul casei se apropie de noi:

— Mă gândesc să cumpăr și un castel mai mic, undeva aproape de Paris, cu un domeniu mare, ca să pot juca golf.

Artiom și-a mai propus să facă niște lucrări de amenajare la un alt apartament, aflat cu două etaje mai jos – acesta în care ne aflăm nu are o suprafață suficient de mare ca să încapă și o sală de sport. Celălalt apartament ar urma să aibă o saună, dar și camere pentru invitați. Brusc, se aude soneria. Înainte să deschidă ușa mare de la intrare, Solenne aruncă o privire scurtă monitorului de control instalat alături – în ziua de azi e demodat să te uiți pe vizor: afară e un preot ortodox, ușor de recunoscut după părul lung și barba respectabilă. Nastia și Artiom l-au adus tocmai de la Moscova, cu niște icoane, ca să le binecuvânteze locuința, așa cum cere tradiția. Apartamentul e mai întâi sfințit cu șampanie – Dom Pérignon la o sută de euro sticla, din care jumătate ajunge pe unul dintre covoarele vechi –, apoi se spune o moliftă și se stropește cu aghiasmă.

— Trebuie să-l ajutăm pe bucătar să aducă somonul, caviarul..., îmi șoptește Solenne, în timp ce eu savurez șampania.

Familia încă nu și-a găsit timp să angajeze o servitoare și un majordom care să se ocupe de apartament în restul anului. Omul bisericii, până în acel moment foarte ceremonios, începe să alerge cu copiii pe culoare. O atitudine simplă și relaxată, care-l face foarte la modă printre familiile cele mai bogate din Moscova.

O slujbă... de decor?

O manichiură impecabilă, un machiaj fără cusur, un zâmbet strălucitor. Atâta timp cât contul ei din bancă e alimentat în permanență, o guvernantă are grijă de felul în care arată.

Se privește în oglindă de cincisprezece ori pe zi și câștigă de trei ori mai mult decât înainte, lucrând jumătate din timp. Ce poate fi mai firesc, în lumea minunată a miliardarilor? Artiom și Nastia vor ca persoanele care îi învață limbi străine pe copiii lor să fie „normale” – un criteriu neclar, însă indispensabil. Normalitatea aceasta este foarte relativă însă, când muncești trei zile din șase, pe un salariu demn de un director de firmă – doar că n-ai nici pe de parte responsabilitățile acestuia. E o nebunie, de altfel, cât pot unii să cheltuiască pentru lucruri care devin brusc esențiale, cum ar fi să cinezi la restaurant în fiecare seară, să-ți faci programare la masaj o dată pe săptămână sau să-ți angajezi o menajeră – ca și cum să-ți rupi o unghie ar fi o catastrofă! Și-apoi, sunt o mulțime de câștiguri colaterale: călătorii cu avionul privat, hoteluri somptu-oase, vinuri scumpe, vara petrecută în stațiuni, celebritățile întâlnite la tot pasul. Pe scurt, viață adevărată, mereu aproape

de binefăcătorul tău. Iar partea cea mai importantă a muncii tale e să aștepți după el.

Să aștepți ora la care trebuie să mergi să-l iei de la școală, să aștepți să se schimbe, să aștepți să termine de vorbit la telefon sau să se joace cu prietenii, să aștepți să se încheie lecțiile de dans sau de tenis, să aștepți să binevoiască să-ți vorbească. De multe ori, trebuie să te lupți cu un vag sentiment de inutilitate.

Cursul de meditație pe care l-am făcut cu câteva luni înainte – zece zile izolată într-un ashram fără să schimb niciun cuvânt cu nimeni –, m-a ajutat nesperat de mult: acolo am deprins arta de a-mi impune prezența și a părea în același timp aproape invizibilă. Când nu ești într-o poziție dominantă, trebuie să dai dovadă de o disciplină interioară perfectă ca să-ți impui voința. Când vei dori să începi exercițiile, ludice bineînțeles, de citire sau de scriere, lucru pentru care ești plătită, la urma urmei, trebuie să știi că niciodată nu e momentul potrivit. Și să nu vă imaginați că vă puteți baza chiar și pe cea mai mică fărâmbă de autoritate parentală: sumele consistente pe care le primiți sunt pentru a-i *insufla* micuțului stăpân dorința de a-și face curat în cameră, de a-și face temele sau de a citi în franceză, toate astea în timp ce-i îndepliniți chiar și cea mai mică dintre dorințe. Dacă aveți caracterul unui diplomat sau al unui șantajist, atunci e perfect. Copilul nu acceptă să-i dai dispoziții, ci cântărește argumentele pro sau contra, iar de multe ori hotărăște cum are chef. Nu e ușor să-l faci să te asculte. De-a lungul unei zile vei trece prin cel puțin un seism emoțional. O soră mai mare adorată, un profesor disprețuit, o guvernantă pe care o poți ignora: vei fi toate astea în funcție de momentele zilei, de cerințele și de dispoziția micului stăpân.

Ce perspective de dezvoltare personală poți să întrevezi când te afli într-un asemenea mediu? Probabil niciuna, în afară de a te căsători cu un fiu de oligarh... Această perspectivă e rezervată pentru femei, în ciuda câtorva excepții notabile de bărbați care s-au lansat și ei în această „carieră”. Dintre cele care sosesc în Rusia pentru o slujbă de profesoară particulară, unele își doresc să călătorească, altele să ramburseze un credit, sau să strângă bani pentru a-și cumpăra un apartament ori pentru a-și plăti studiile, sau încearcă să lase în urmă o dezamăgire sentimentală începând o viață nouă. Unora dintre ele le place foarte mult aici. Altele își văd repede iluziile sfărâmate – patronul le insultă, elevii se poartă ca niște mici tirani, trăiesc cu teama că oricând pot fi concediate... Norocul meu că n-am trecut prin așa ceva în casa familiei Sokolov.

Portretul robot al unui oligarh

Imaginați-vă un fericit câștigător la loto.

Rus.

Devenit peste noapte un bărbat irezistibil, el seduce o tânără creatură demnă de copertele revistei *Vogue* și își depune prada într-un buncăr păzit de o armată de gărzi de corp.

Copiii lui, la care ține la fel de mult ca la miliardele din dotare, sunt cum nu se poate mai frumoși. De altfel, face tot ce-i stă în putință pentru a avea cât mai mulți urmași, punând umărul la creșterea demografică a Rusiei. E una din manifestările sale de patriotism. Copiii sunt trimiși la cele mai bune școli private din Moscova sau din Europa. Tatăl lor nici măcar nu e nevoit să le cumpere diplomele.

Evident, oligarhul rus s-a „occidentalizat” în decursul anilor și al călătoriilor de afaceri. Nu mai folosește scobitori la restaurant, evită cămășile cu ștrasuri și nu bea vodcă înainte să semneze contracte. Însă, cu toate manierele sale șlefuite, natura sa de rus, înclinată către excese, tot va ieși la iveală. Din când în când, rusul nostru se mai dă în stambă. Circulă o poveste amuzantă care ilustrează bine starea de spirit a acestei

noi clase sociale: „Doi ruși, de curând îmbogățiți, se întâlnesc. «Ia uite, mi-am cumpărat o cravată nouă, m-a costat 500 de dolari! », spune primul. «Idiotule! Știu eu un loc de unde o puteai cumpăra cu 800 de dolari!», îi răspunde cel de-al doilea”. Și totuși, există situații în care ar fi nedrept să le reproșăm acestor oameni caracterul excesiv: atunci când sunt cuprinși de numeroasele lor impulsuri de generozitate. Oligarhul rus nu se zgârcește când vine vorba de bacșiș. În vacanță, cu familia sau prietenii, el plătește totul: călătoria cu avionul, cu taxiul, hotelurile de lux, restaurantele... Însă nu numai asta. La familia Sokolov, de exemplu, cei care îi însoțesc într-o călătorie, inclusiv angajații, primesc „ordin” să se simtă bine. Se întâmplă ca profesorul de golf să nu-și găsească bilet la clasa business în ziua plecării? I se ordonă să urce la bordul avionului familiei. Una dintre guvernante pare fascinată de iPad-ul lor? În mai puțin de cinci minute, asistenta personală a familiei este trimisă să cumpere unul. O altă guvernantă se simte foarte obosită? I se acordă câteva zile în plus de repaus. Unul dintre angajați se îmbolnăvește grav? Va fi trimis să se trateze într-unul dintre cele mai bune spitale private din Paris, iar toate cheltuielile medicale vor fi plătite de familie. Un alt angajat este dat afară după ce s-a descoperit că suferă de alcoolism? I se va plăti totuși un tratament de dezintoxicare înainte de plecare... Un obicei care duce uneori la abuzuri, însă lucrul cel mai important, pentru oligarhul rus, este să fie înconjurat de oameni fericiți. Dar despre ce fel de cerc social este vorba, mai exact, și cum s-a îmbogățit oligarhul? Afacerist abil, oligarhul rus a făcut avere în anii '90. S-a bucurat de un trai bun și de relații la nivel înalt chiar și înainte, pe când era membru al nomenclaturii sovietice. Primii bani serioși i-a făcut, probabil, atunci când Gorbaciov a hotărât, în anii '80, să

liberalizeze parțial economia, astfel că a avut ocazia să-și deschidă o mică afacere profitabilă. Sau poate fiindcă a preluat întreprinderea de Stat pe care o conducea, cumpărând pe nimica acțiunile distribuite angajaților. După destrămarea URSS-ului, unii s-au îmbogățit cu ușurință ocolind legea. Însă cei care-i invidiază sunt numeroși. Prin urmare, Noul Capitalist se apără cu înverșunare de uzurpatorii săi, dar fără să-și murdărească mâinile, bineînțeles – se găsesc destule firme private de „securitate” pentru asta. Pasiunea sa pentru domeniul finanțelor e atât de puternică, încât înființează o bancă comercială. Având relații printre cei de la putere, împrumută Statul cu o mică sumă de bani, în timpul colapsului financiar din 1995, și primește în schimb un număr mare de acțiuni. Însă, mai presus de orice, o face din patriotism. După cum era de așteptat, Statul nu-i poate rambursa împrumutul, prin urmare oligarhul pune mâna pe cele mai bune hălci din industria țării. În fine, participă, sub regimul lui Elțin, la „jaful secolului”. Iată de ce oligarhul rus este atât de detestat de compatrioți. Cu toate acestea, fără el, fără banii pe care i-a investit în restructurarea uzinelor moștenite din perioada sovietică și fără implicarea sa în crearea instituțiilor, nu e sigur că rușii ar fi avut, în ziua de azi, o economie de piață bazată pe respectarea legii, proprietate privată garantată de stat și nici o creștere medie a PIB-ului de aproape 5% pe an, începând cu 2001. Poporul e însă nerecunoscător. Ba chiar votează, în masă, pentru Vladimir Putin, cel ce se autoproclamă „distrugătorul oligarhiei”. Regulile se schimbă: oligarhul trebuie să-și plătească impozitele, să nu mai încerce să controleze mass-media și să asculte docil de puterea politică. Dacă nu, oligarhul poate să aleagă exilul, la fel ca Boris Berezovski – care a plecat în Marea Britanie, ori închisoarea, ca Mihail Hodorkovski, fostul pre-

ședinte al companiei Lukos. Stăpânul de la Kremlin are oame-
nii lui de casă, mai bine să te numeri printre ei. După reconfi-
gurarea raporturilor de forțe, prezența în politică a noului
oligarh este una cât se poate de discretă. Dar încă deține eco-
nomia țării¹. În același timp e realist. Indiferent ce s-ar întâm-
pla – conflict cu puterea sau prăbușirea economiei –, el este
pregătit. Are nenumărate proprietăți luxoase – apartamente,
case, castele, hoteluri – răspândite peste tot, în Europa și
Statele Unite... Dincolo de granițele scumpei sale patrii.

¹ În 2003, 22 de oameni de afaceri sau grupuri private controlau aproape 40% din
industria Rusiei, conform memorandumului întocmit de Banca Mondială: „Russian
Federation: from transition to development” („Federația Rusă: de la tranziție la dez-
voltare”), martie 2005. (n.a.)

Drumul rublelor

Proaspăt promovată în rolul de ambasadoare a limbii și culturii franceze în mijlocul familiei Sokolov, am debarcat în capitala miliardarilor. Revista *Forbes* numără 78 de miliardari în Moscova, în vreme ce în New York sunt 58, iar în Londra 39. Cu excepția bolizilor parcați în fața magazinelor de lux, supravegheați de gărzi de corp, orașul nu lasă să se vadă nimic din potențialul său de cămin al celor foarte bogați.

Nu sunt cu totul insensibilă la farmecul discret al zgârie-norilor staliști, desprinși parcă din Gotham City, și la cel al locuitorilor, la fel de nepăsători precum Lenin, mumificat în Piața Roșie. Fie că le ceri indicații sau te lovești din greșeală de ei pe stradă, lipsa de reacție a localnicilor e binecunoscută. E ușor să spargi gheața în baruri, după câteva pahare de vodcă, doar că te alegi și cu unele efecte secundare – o voce găjăită, à la Bonnie Tyler, și un miros coclit de fum de țigară.

Odată cu locul de muncă primesc și un apartament în centru. Un colțar (*ugol*) enorm, cafeniu, televizorul vechi cu imagine pâlpâitoare și perdelele aurite cu imprimeu floral sunt

singurele vestigii ale trecutului său sovietic. Restul a fost șters de renovarea în stil european, *evroremont*, lucru ce le va trezi admirația vizitatorilor mei, stabiliți în locuri mai pitorești. Împart locuința cu colega mea, Daisy, guvernanta englezoaică ce are grijă de Alioșa.

În prima mea zi de muncă, îmi aduc aminte cu nostalgie de trenurile pariziene din suburbii, pline ochi și mai tot timpul în întârziere. Un șofer mă așteaptă ca să mă conducă la angajatorii mei. Prima misiune, delicată și dificilă, în același timp: să mă obișnuiesc cu luxul.

Cu un zâmbet relaxat pe buze, urc în mașina neagră 4x4 și spun veselă „Dobri dien!”, cu un accent cât mai veritabil. Mișcarea din cap a șoferului – un musculos cu privirea impenetrabilă – e ca un duș rece. Are o expresie așa de rigidă că mă mulțumesc cu atât. O observ deodată în oglinda retrovizoare pe colega mea rusoaică, așezată pe bancheta din spate, la fel de „cordială” ca și șoferul. Într-un moment de nesiguranță, mă gândesc: poate că s-or fi certat... Apoi mă supun evidenței: acești oameni au pur și simplu o mare capacitate de a păstra tăcerea în fața unei noi angajate, în ciuda curiozității care, sunt sigură, îi roade la fel de mult ca pe mine. Solenne mă prevenise, este mai bine să aștept să înceapă ei discuția, când o să simtă că e momentul potrivit. Chiar și întrebări din cele mai simple ar putea să li se pară suspecte. „E ceva care ține de cultura lor”. Așa să fie. O să dau dovadă de răbdare – și chiar o să am nevoie.

Din fericire, șirul interminabil de panouri publicitare supradimensionate de pe marginea drumului îmi ține mintea ocupată în timp ce mașina gonește pe autostrada cu opt benzi. Dintr-odată, privirea mea se încrucișează cu cea a Patriciei Kaas. Expus pe un panou de 4 pe 3 metri, chipul ei întruchipează

frumusețea franțuzoaicelor pentru lanțul de magazine de cosmetice L'Étoile, transcris fonetic cu litere chirilice. N-a călcat vreodată pe-aici, dar are numeroși fani ruși, la fel ca Mireille Mathieu, care a cunoscut popularitatea în URSS în timpul turneului din 1987, alături de Corul Armatei Roșii – va reveni mai târziu, în 2005, invitată de președintele Putin să cânte în Piața Roșie, cu ocazia celei de-a șaizecea aniversări a victoriei împotriva Germaniei.

Câteva panouri mai departe, privirea mi-e atrasă de capota unei mașini care parcă mai are un pic și iese din cadrul ce o susține. Iată o reclamă mai puțin obișnuită. În această paradă de panouri publicitare – câte unul la fiecare cinci metri – trebuie să știi cum să ieși în evidență. Unul dintre afișe arată cum o sticlă de bere uriașă își varsă conținutul luminiscent într-un pahar. Altul înfățișează o femeie într-o fustă scurtă albastru deschis, cu sutien roșu și păr creț. Cu mâna stângă pe șold și cu mâna dreaptă fluturând un mănunchi de chei, anunță: „Vă așteptăm!”. Mi-a luat ceva timp să înțeleg mesajul subliminal: femeia făcea publicitate unei agenții imobiliare. „Radioul fără cenzură”, asta promitea, cu litere mari, imaculate, postul de radio *Kommersant*, cu profil economic. Aici, cel puțin, mesajul e clar. În sfârșit, atenția îmi e atrasă de imaginea unui băiețel trist, cu ochelari mari, rotunzi. Oare e vorba de o campanie împotriva abuzului domestic? Pe-aproape. Copilul le spune părinților necazul lui: petrece prea mult timp cu *niania*, dacă da. Cu una ca mine, adică. Mulțumesc mult. Ce mai primire!

Fără să mai spunem nimic, ne apropiem de destinația noastră finală. Reclamele își schimbă tematica: excursii în Courchevel, bone filipineze docile, iahturi Ferretti, ceasuri Ulysse Nardin, cămăși Armani... Mașina trece pe lângă un

ansamblu de magazine cu vitrine imense, aliniate în spatele unui panou „Barvikha Luxury Village”. Găsești aici magazine Yves Saint Laurent, Prada, Gucci, Ferrari, Rolls-Royce... Ne aflăm, bineînțeles, pe Rubliovka, cuvânt care înseamnă, literal, „drumul rublelor”, stradă care serpuiește pe lângă frumoasele case ale elitei rusești și ale oamenilor de afaceri bogați, grupate deseori în loturi de câte zece sau douăzeci. Dincolo de mesteceni și de gardurile înalte, verzui sau gri, inaccesibile Fiscului, nu găsești casă mai ieftină de 5 milioane de dolari.

Mașina 4x4 se întoarce, oprindu-se în fața unei bariere. După un prim punct de control, o ia pe un drum mărginit de pădure și de un zid înalt de trei metri, pe care nu încap două mașini în același timp. Înainte să intrăm pe proprietate oprim la un al doilea punct de control. Apoi își fac apariția gărzile de corp, postate în fața porții enorme a casei. Nu mi-am imaginat că mă expun unui asemenea risc acceptând acest loc de muncă. Oare prima de risc e inclusă în salariu?

În inima templului

Fațada locuinței, de culoarea mărului verde, îmi răsare în față. Îți ia ochii cu toate acele coloane în stil ionic. Dacă ești miliardar și vrei să-ți faci casă, avantajul e că poți să alegi între mai multe stiluri arhitecturale.

Pătrund în templu pe poarta de serviciu, de la parter. În spălătoria luminată de neoane, menajera mă salută înclinând capul. Olga, profesoara de rusă a Lizei – urăște să i se spună *niania* – îmi arată camera pe care o vom ocupa cu rândul. Are grijă să-mi comunice care e partea sa din dulap, lenjeria de pat, deșteptătorul, plapuma... Îmi fixează bine în minte să nu cumva să le ating. În fața acestei camere se află baia angajaților, cu toaletele aflate chiar lângă cămară. De cealaltă parte a scărilor ce duc la camerele de la nivelul străzii se găsește pivnița, plină ochi cu sticle de vin și de șampanie scumpă, apoi camera de masaj, echipată cu o saună și un mic bazin de înot, și, în fine, sala de sport.

— Doar șefii au acces la ea, dar poți să o folosești când nu sunt ei aici, îmi spune guvernanta englezoaică a Lizei, care se pregătește să ajungă la șofer pentru a se întoarce acasă.

Cuvintele sale prietenoase îmi ridică moralul. Încep să urc. În capătul scărilor se află o debara plină de haine de blană, iar în stânga ei o cameră de zi, spațioasă. Nastia, îmbrăcată simplu cu un halat de baie, mă primește zâmbind larg. În schimb, crocodilul împăiat și ursul își arată colții.

Nastia o cheamă pe Liza și o însărcinează să-mi arate împrejurimile. Încântată să o prezinte pe noua angajată bucătărilor și celor două servitoare care se plictisesc de moarte, micuța începe cu bucătăria. Bolurile de argint pline cu ciocolată elvețiană și fructele uscate de pe masă parcă îmi fac cu ochiul. Abia dacă am timp să mă prezint, nu mai vorbesc de ronțăit ceva, că Liza mă zorește să urcăm în camera ei, ignorând coridorul ce duce către camera fratelui său, deși aceasta e situată la parterul casei. Nuanța deschisă a pereților, perdelele cusute pe deasupra cu fir aurit și legate cu cordoane discrete, precum și mobilierul din lemn alb, ornat cu flori, alcătuiesc decorul ideal pentru o mică prințesă foarte cuminte – în armonie deplină cu temperamentul ei plin de viață și non-conformist... Liza sare dintr-odată pe maiestuoasa blană de urs alb care îi acoperă patul cu baldachin.

— Uite, colecția mea de păpuși din porțelan! îmi spune arătând cu degetul spre bibliotecă.

De cealaltă parte a camerei, fotografii, figurine și icoane împodobesc o comodă drăguță. În apropiere de baie se află o ușă ce duce spre o debara care ține de camera părinților.

— Am o idee: hai să ne jucăm cu păpușile Barbie! îmi spune ea, superîncântată.

Mai urc încă un rând de scări. Pe jos, grămezi de jucării cât vezi cu ochii: căsuțe pentru păpuși, magazine de fructe și legume, corturi, roboți, mașini, camioane, cutii întregi cu elicoptere și, în centru, două canapele și un ecran plat uriaș.

— Ah, acelea sunt de la Crăciunul trecut! îmi aruncă într-o doară Liza, când vede că mă uit la cadourile încă nedespachetate adunate pe o masă.

Micul ei magazin de jucării se întinde pe un etaj întreg.

Coborând din nou la parter, o rog să-mi arate și camera lui Alioșa. Liza dă buzna peste el, săltând ca un ied, se duce țintă la CD player și pune „cântecul lor preferat”, de la Gipsy Kings. Cei doi copii încep să danseze nebunește. Ca să mă bucur mai bine de demonstrație, mă așez confortabil pe canapeaua din catifea verde. Sub un candelabru impozant, cu trei brațe, băiatul încă mai doarme într-un pătuț cu grilaj – unul din lemn de mahon. Alioșa e ținut permanent sub observație printr-o cameră video și un interfon pentru bebeluși. Guvernantele, la fel. Sus pe dulap stau cocoțate mai multe rânduri de jucării de pluș, iar de-a lungul bibliotecii sunt aliniate cu grijă șase sau șapte perechi de papuci de casă. Prin ușa deschisă de la baie zăresc alți papuci, folosiți doar la ieșirea din baie.

Acum e ora de plimbare. Alioșa se strâmbă când trebuie să se îmbrace de ieșire. Să-l conving fără să provoc o criză de plâns se dovedește a fi o sarcină dificilă. Băiatul trebuie să se schimbe de fiecare dată când iese afară, la întoarcere, sau când se stropește cu ceva, chiar și cu apă. Jumătate de oră mai târziu, așteptați de Olga și de Liza, care sare de nerăbdare, mergem să facem turul reședinței ultrasecurizate. Trecem prin fața garajului, care adăpostește cele opt mașini ale Sokolovilor, apoi pe lângă anexa unde stau șoferii și gărzile de corp. Unii dintre ei lucrează ca polițiști în timpul săptămânii. Serviciul de gardă de corp din timpul liber le îngrașă veniturile modeste de funcționari mai mult decât micile spăgi din timpul controalelor și arestărilor. Unul dintre ei ne escortează.

- Îi cunoști pe vecini? o întreb pe Liza.
- Nu, casa de alături e tot a noastră!

Casa a fost scoasă la vânzare anul trecut și părinții ei au cumpărat-o. În acest fel, au eliminat riscul de a fi deranjați de eventualele lucrări de renovare ale noilor cumpărători. Casa cu trei etaje funcționează acum ca remiză, iar curtea a devenit parcare pentru mașinile angajaților. După ce îl fac pe Alioșa să alerge puțin pe drum, ne întoarcem la locul de joacă. Sunt mai mulți copii care se joacă aici, însoțiți de dădacele lor – *niania* –, toate rusoaice, fără gărzi de corp. Atunci îmi dau seama de prestigiul poziției mele. Pe drumul de întoarcere, Liza îmi mărturisește:

– Știi că o să ne mutăm? În noua casă, unul din etaje va fi ocupat în întregime de o piscină, iar altul de camera părinților. De la un nivel la altul se va circula cu liftul, bineînțeles. O casă mai scumpă, mai mare, mai frumoasă, înconjurată de casele altor bogătași, doar că într-un cartier mai puțin periculos.

O femeie eliberată

Calmul care domnește în această familie, o adevărată oază de pace și fericire, i se datorează Nastiei. Fără ea nu i-ar fi mers așa bine lui Sokolov. Epuizată de atâtea responsabilități, obosită să vadă că totul, absolut totul atârna pe umerii ei fragili, stăpâna casei a hotărât să-și ofere o cură de talasoterapie în Franța. O vacanță binemeritată, o combinație inteligentă de masaj, modelare corporală, împachetări, cataplasme cu alge și băi cu spumă. Aerul proaspăt îi va abate gândurile de la problemele de zi cu zi...

Când e acasă, Nastia se forțează să folosească sauna și mica piscină cât mai des cu putință, face yoga de trei ori pe săptămână, masaj de două ori, merge constant la manichiură și la stilist, iar din când în când își face injecții ca să rămână tânără și frumoasă. Efortul ei dă rezultate, bineînțeles, însă presupune un consum foarte mare de energie. Presiunea e cu atât mai puternică cu cât, nelucrând niciodată și fiind cu toate acestea licențiată în istorie, ea trebuie să-i ofere sprijin intelectual soțului său, continuând să se cultive, în ciuda unui program la fel de încărcat ca al unui ministru.

Mulțumită remunerației generoase alocate de Artiom escadronului de servitoare și guvernante, care se simt încurajate astfel să-și facă treaba, Nastia se eliberează de unele sarcini care, altfel, ar fi fost apăsătoare. Și dacă se întâmplă vreodată ca una dintre angajate să ceară, în mod excepțional, o zi liberă și nu găsește printre ceilalți colegi pe nimeni care să o înlocuiască, Nastia, patroană binevoitoare, acceptă totuși. E treaba celorlalți să găsească o soluție. Singurul aspect negativ al acestei organizări, care altfel merge ca unsă, este alegerea cadourilor pentru prietenii de familie, cu ocazia zilelor de naștere. Nastia nu poate să scape de această îndatorire, însă a găsit soluția salvatoare:

— Minunat! Acum nu mai e nevoie să fug dintr-un magazin în altul ca să-i cumpăr o geantă prietenei mele, Tania! exclamă ea, parcurgând cu privirea magazinul online al mărcii Chanel.

După ce găsește modelul potrivit, e suficient să-și trimită șoferul să-l ridice de la magazin.

Printre îndatoririle sale se numără, totodată, amenajarea și alegerea culorilor pentru fiecare încăpere din noile lor locuințe, în colaborare cu arhitectul. Și-apoi trebuie să împlinească, cu orice preț, dorințele copiilor ei, care îi dau multă bătaie de cap, în ciuda celor cinci guvernante ce se ocupă de ei cu normă întreagă. „Vreau să fie fericiți“, acesta e singurul motto. Cu alte cuvinte, să le îndeplinim cel mai mic capriciu și să ne asigurăm că sunt mereu cu zâmbetul pe buze și că nu plâng aproape niciodată. Ce se întâmplă când guvernanta îi aduce la cunoștință că Alioșa vrea să mănânce al cincilea ou Kinder pe ziua respectivă? Mămica lui n-are nimic împotrivă. Oricum o să fie consultat de cei mai buni doctori. De ce să-i producem frustrare, în mod inutil? La fel e și cu Liza, atunci când nu obține ce-și dorește și refuză cu încăpățânare să meargă la școală

pe motiv că e „bolnavă” – strigând, țopăind și sărind prin casă în tot acest timp. Viitorul acestor doi copii este asigurat, iar lumea lor plină de suflete devotate, de angajați transformați în prieteni, promite să le împlinească fiecare dorință.

Nastia s-a întors ieri din vacanță, cu valizele pline de cadouri și de haine noi.

— Urăsc să merg la cumpărături, dar cum n-am avut nimic altceva de făcut... Cinci zile de răsfăț într-un loc uitat de lume, la marginea Atlanticului, trebuie să fi fost într-adevăr plictisitor. Un colț de natură, câteva sate, trei prăvălii cu produse locale... Dacă ne gândim la călătoriile cu iahtul la Monaco, plimbările pe malul mării sunt, fără discuție, de o banalitate înspăimântătoare. Și apoi, nimeni care să te admire pentru capacitatea de a te mulțumi cu o viață simplă... S-a simțit mai liberă, e adevărat, dar, ciudat lucru, se pare că i-a cam lipsit suita.

Să te expui e o mare greșeală

Un miliardar iese dintr-un restaurant bine cotate de protipendadă. La brațul său e o tânără cu forme sculpturale, o ade-vărată frumusețe. În plus, e amabilă, educată, cultivată. Pentru acest nou îmbogățit ea este femeia ideală. Nimic nu-l obsedează mai mult decât să-și impresioneze clienții și să se asigure de puterea sa de seducție, toate astea *fără niciun risc*.

Acest bărbat nobil, căruia nimic nu pare să-i stea în cale, închiriaza serviciile unei escorte de lux pentru că, spre deosebire de consoarta lui Artiom, soția lui nu este perfectă. Și-apoi, el o iubește mult, și recunoaște asta, însă cum muncește din greu ca să se îmbogățească și mai mult, n-are dreptul să-și ofere și el niște mici bucurii? Are noroc: agențiile care oferă astfel de servicii abundă în Moscova.

Un an mai târziu, miliardarul o să-și plângă în pumni de ciudă. Drăguța sa escortă, preferata sa, a reușit să-l ducă de nas, rămânând însărcinată. Să o părăsească? Da, numai că e prea târziu acum: fermecătoarea blondă a tras lozul cel mare. Iar lozul cel mare, adică omul de afaceri priceput, se va ocupa de toate.

Devenită mamă singură, frumoasa nu visează să-i ia locul soției legitime. Se mulțumește să cheltuiască banii miliardarului prin hotelurile de lux din Paris, Gstaad și Dubai. Dacă o îngrijorează ceva, este gândul că îmbătrânește, așa că își îngrijește pielea cu cele mai scumpe tratamente, deși are mai puțin de treizeci de ani. N-o să o vezi petrecând mai mult de o oră alături de copilul ei – e un lucru cu care nu e obișnuită. Fostul amant plătește pentru școlile private ale fiului său, asistenta personală, guvernantele, șoferul, profesorii de limbi străine și apartamentele lor. Tăcerea e de aur. Copilul nu-și vede tatăl, însă, lucrul cel mai important, primește o educație bună, în timp ce mama sa se bucură de plăcerile vieții. Schimbă bărbații unul după altul, la fel și angajații, pe care-i concediază la cea mai mică modificare de dispoziție. Activitatea atinge cote maxime în anotimpul rece: unsprezece persoane concediate în cinci luni, în iarna anului 2011-2012. Invers, dacă unul dintre angajați îi place, nu se dă în lături când e să-și manifeste afecțiunea, astfel că asupra preafericitului se abate o ploaie de eșarfe Hermès. Lucrul acesta poate să dea impresia unei gestionări anarhice a personalului, însă nu e vina sa, doar nu și-a dorit niciodată să ocupe un post de directoare de resurse umane... Ei îi place să închirieze o limuzină, din când în când, și să se distreze cu prietenele, care, la fel ca ea, domnesc ca niște regine în aceste familii paralele. Ca să uite de statutul lor neoficial, fetele vorbesc despre sex, cumpărături și se îmbată cu șampanie. Și uite-așa, fiecare stă locul lui, fără să facă valuri, și toată lumea e fericită.

Păpușica Barbie e pusă la încercare

În clubul-restaurant Macho Grill din Piața Pușkin e programată o seară salsa. Dansatorii de samba cu mușchi proeminenți și dansatoarele înveșmântate în pene și șnururi creează o atmosferă fierbinte. Biletele sunt scumpe, trebuie să recunosc, însă ce nu face omul ca să-și clătească ochii?

Mulți expatriați, la fel ca mine, și-au rezervat câte o masă. Odată ce se încheie spectacolul oferit de brazilieni, îmi mișc corpul spre ringul de dans alături de fetele-păpușă cu trupuri perfecte, cambrate exagerat și gata de orice ca să se facă „remarcate” de un compatriot bogat sau de-un păunaș din străinătate. De la rochiile din tul până la unghiile fluorescente, totul e atent studiat. Nu puneți remarcile mele pe seama invidiei. Sunt aici cu o misiune precisă: între doi pași de dans făcuți cu stângăcie, voi încerca să realizez o anchetă sociologică despre aceste femei îndrăznețe și pline de ambiție. Dar de ce atâta febrilitate în jurul meu?

Acolo, pe ringul de dans, teama că o să-ți ratezi șansa, dacă nimeni nu-ți pune la timp un inel pe deget, este palpabilă. E simplu: dacă ajungi la *înaintata* vârstă de douăzeci și cinci de

ani și n-ai avut norocul să-ți găsești un soț, ești privită cu milă. Iată de ce „fetele bătrâne” n-au nicio rușine să treacă la atac. Nimic nu le poate opri, nici măcar faptul că bărbatul pe care-l „vânează” e însoțit de partenera sa: sezonul de vânatoare este deschis.

În această seară am noroc, nu concurez cu femeile-păpușă care colonizează cluburile foarte selecte. În orice caz, nu cred că voi mai avea vreodată ocazia să pun piciorul într-un asemenea club, întrucât „condiția de participare” este să ai măsurile potrivite pentru a defila pe un podium – regula aceasta nu se aplică decât fetelor, bineînțeles. Din câte se pare, concurența pentru o partidă bună – filonul de aur, adică – este feroce. „Am văzut niște fete și am început să flirtăm”, mi-a povestit într-o zi un italian, care frecventează des asemenea locuri. „Apoi a apărut un rus, a scos un teanc de bani din buzunar și le-a luat de acolo”. „Cum adică le-a luat?”. „Da, toată gașca de fete s-a dus după el”.

Bineînțeles, nu toate fetele de acest fel visează la un prinț, și nici măcar la un Ken¹. Ele vor doar atât: să se mărite cu un bărbat bogat – ceea ce e o noțiune cât se poate de relativă. Ca dovadă, televiziunea locală exploatează la maximum acest entuziasm pentru căsătoriile „jackpot”. În emisiunea foarte populară *Davai Pojenimsa!*², care e difuzată în serii de nouăsprezece ore pe canalul întâi, se poate vedea cum trei pretendenți se străduiesc să o seducă pe fericita participantă la emisiune, o tânără frumoasă de douăzeci și șapte de ani, puțin cam prea machiată. Pretendenții fac paradă cu talentele lor: o poezioară

¹ Păpușa pereche a lui Barbie (n.tr.)

² În traducere „Să ne căsătorim!” (n.tr.)

puerilă la cerere, un cântec de dragoste insipid, o demonstrație de karate... Asistată de un psiholog și un astrolog, prezentatoarea joacă rolul de pețitoare, e specialistă în replici traumatizante gen „fost-ai lele cât ai fost” și se informează despre resursele financiare ale pretendenților la iubire. Altfel, ar fi nedrept pentru concurente. Cine ar mai plăti limuzina închiriată, decorată cu diverse cupluri îmbrățișate așezate pe capotă, pentru o poză-amintire în fața Catedralei Sfântului Vasile³? Mari romantici, rușii sunt înnebuniți după nunți. De altfel le și sporesc numărul, având în vedere că două din trei căsătorii se sfârșesc cu un divorț.

Suntem într-o cafenea, la șaptezeci de kilometri de capitală. Apare și un tip care e însurat – ceea ce nu-l împiedică să se bucure de compania fetelor frumoase și să facă tuturor cunoscut lucrul acesta. Dând pe dinafară de preaplinul inimii, se ridică și ține un toast cu vodcă în cinstea lor, apoi se apleacă spre prietena mea ca să-i ofere, drept semn al admirației lui, o drăguță buburuză de plastic, *făcută în China*. Ingratul! I-o fi luat-o cadou fiică-sii, dar și-a schimbat părerea, subjugat de atâta frumusețe... Este 8 martie, motiv pentru care invită și micul nostru grup să sărbătorim împreună Ziua femeii și pune încântat pe masă, ca pentru a declanșa ostilitățile, o sticlă de Putinka – o vodcă ieftină, fără nicio legătură cu dragul de președinte al Rusiei. Imposibil să refuzi. Ar fi o jignire pentru noul nostru prieten. Un bătrân domn, așezat la masa alăturată, refuză fără ezitare, însă are un motiv întemeiat: „Eu nu beau cu occidentali!”. Nostalgic, se pare, dacă nu chiar ranchiunos.

³ Faimoasa catedrală cu domuri colorate, așezată lângă Kremlin, pe malul râului Moscova. (n.a.)

După un al doilea toast, încercăm să ne strecurăm afară, urmate până în stradă de generosul nostru tovarăș de pahar, ce-și dorea un al treilea toast.

În trenul ce ne aduce dinspre suburbii spre Moscova, doi controlori scutură de zor un bărbat pilit bine, ca să-l trezească. Dansăm între scaune pe o piesă de tango, cântată de niște niște muzicanți ambulanți. Suntem nevoiți să suportăm insistența vânzătorilor de mărunțișuri care-și laudă marfa: stilouri cu cerneală invizibilă, substanțe care accelerează creșterea florilor și alte produse miraculoase. Cadouri nemaipomenite pentru soție, mamă, fiică sau amantă. Mai originale decât combinația clasică trandafiri-șampanie-poezioare, dar mai puțin romantice – asta dacă facem abstracție de faptul că trandafirii de aici nu au niciun parfum, că șampania rusească e doar un vin spumos prea dulce, iar poeziile sunt toate copiate de pe internet.

Petrecerea de 8 martie, sărbătoare legală în Rusia, începe în seara de dinainte, sau mai degrabă după-amiaza, când bărbații le fac cadouri colegelor și țin toasturi în cinstea lor. Cum rușii nu pun mare preț pe măsură, nici în ziua de 9 nu se lucrează.

– Toată lumea bea! În ziua următoare, nimeni nu mai e în stare să lucreze și ar fi prea mulți absenți, îmi explică, expert, șoferul. Ziua liberă suplimentară este recuperată... duminica următoare. Părinții merg la muncă și copiii la școală – în ciuda protestelor Bisericii Ortodoxe.

Cu excepția zilei de 8 martie, atmosfera e mai degrabă caracterizată de un sexism prea puțin diferit de cel din alte părți, dar are măcar meritul de a fi pe față:

– Sunteți sigură că vă interesează asta? Doar sunteți femeie! sunt întrebată de un electrician pe care l-am chemat

pentru o pană de curent – o problemă care apare frecvent în apartamentele moscoviților atunci când mașina de spălat rufe, cea de spălat vase și uscătorul de păr sunt folosite toate în același timp. Nu-i niciun bărbat pe-aici?

Din păcate da, se nimerește unul pe-acolo: Vadim, prietenul meu, căruia electricianul îi explică de unde vine problema. Până când Vadim și electricianul termină de vorbit, reușesc să-mi vin în fire.

– De ce nu a vrut să vorbească direct cu mine? îl întreb eu pe Vadim, când închide ușa în urma electricianului. Doar e apartamentul meu!

– Crede că femeile nu înțeleg nimic din chestiile de meșterit prin casă.

Urmează o clipă de tăcere. Apoi Vadim adaugă:

– Păi ce, n-are dreptate?

Unii, mai indulgenți, se mulțumesc să se îndoiască doar de capacitățile intelectuale ale blondelor. Seara mă întorc acasă, ca de obicei, cu un taxi fără licență. La început comentariile șoferului mă măgulesc. E un fost inginer. La fel ca mulți alți compatrioți de-ai săi, și-a pierdut locul de muncă în timpul reconstrucției economice – *perestroika* –, apoi a muncit o vreme la Paris. După ce-și încheie discursul despre „cele mai frumoase femei din lume” și „cât de fermecătoare sunt franțuzoaicele!”, încerc să-i explic pe unde ar trebui să întoarcă pentru a ajunge la destinație. Taximetristul mă întrerupe brusc:

– Nu, nu, mai bine lăsați. Blondele nu știu să explice traseul. Când ajungem în zonă, o să-mi arătați cu mâna...

Consternată, mă întorc către prietenul meu, așezat lângă mine. Văzându-l cu gura căscată, am confirmarea că am înțeles bine spusele șoferului.

Colegul meu, Dimitri, mă blagoslovește, la un moment dat, cu altă vorbă de duh:

— Bărbații arată tineri mai mult timp decât femeile.

Deși calviția și trăsăturile obosite îl fac să pară mai în vârstă decât cele treizeci și cinci de primăveri pe care le are, nu îndrăznesc să-l contrazic... Dar de ce a făcut oare o asemenea remarcă? Fiindcă bănuiesc că mi se transmite un mesaj subliminal, accept, în fine, să urmez sfaturile Iuliei, una dintre angajatele familiei Sokolov, care m-a bătut la cap o grămadă să nu mă mai încrunt și să nu mai zâmbesc tot timpul.

— Din cauza asta o să faci riduri... Rusoaicele au o regulă de fier: să nu zâmbești și să nu te încrunți! m-a asigurat ea, din vârful buzelor umflate artificial. De asta suntem cele mai frumoase femei din lume. Așadar, dragi franțuzoaice, de-acum înainte trebuie să începeți să munciți serios, dacă vreți să rămâneți în competiție: aveți grijă permanent ca figura dumneavoastră să fie lipsită de orice expresie. Și nu vă zgârciți pentru o mică injecție cu Botox în frunte, unde se formează infamele „riduri de leu”. Prietenele noastre, rusoaicele, nu se tem să trișeze, odată ce au trecut de douăzeci și cinci de ani!

Banii *aduc* fericirea

— Vă rog să-mi dați asta, aia și cealaltă... Și mai vreau și chestia aia de acolo! Scumpul meu patron dat în nebunia tarabelor. S-a hotărât să facă el însuși piața, ocazia fiind prieluită de o banală plimbare în familie.

De-abia sosit la Cannes, cu un teanc de bancnote de 500 de euro în mâna dreaptă și cu mâna stângă liberă, gata să pipăie și să guste o marfă sau alta, patronul meu trece de la salamul de măgar la căpșuni, iar de la căpșuni la homari, într-un timp record, cu determinarea unui general ce-și inspectează trupele, în timp ce eu încerc să-i ajut pe comercianți să împlinească, de bine de rău, toate capriciile sale.

Punctul culminant al aventurii are loc în magazinul Petrossian. Înnarmat cu bancnotele de 500 de euro, cu o foame de cumpărături de zile mari, îi face cu ou și cu oțet pe cei trei vânzători pentru încetineala cu care își fac treaba. Un sfert de oră mai târziu ieșim încărcăți cu trei saci izotermi – din partea casei – plini cu caviar, trufe și somon.

E un lucru demonstrat: rușii venerază banii lichizi. Fără să socotim piețele sau micile magazine ce colonizează pasajele subterane, în Rusia foarte rar poți să-ți plătești cumpărăturile

cu cardul. Chiar și lanțul de magazine Auchan, care a pătruns pe piața din Rusia din 2002, nu acceptă decât Visa, de unde și necesitatea de a avea bani cash, în orice circumstanțe.

Și-apoi, e mult mai practic să folosești bani lichizi când ai niște cheltuieli urgente. Cazurile cele mai frecvente: o întâlnire hotărâtoare cu șeful unei instituții de învățământ, care trebuie convins să nu-ți exmatriculeze prețioasa odraslă, o operație realizată de un renumit chirurg, de la cel mai bun spital, o discuție cu poliția locală pentru că ai fost surprins conducând pe sens invers la oră de vârf... Și exemplele pot continua.

Uneori se dau bani fără motiv, așa, dintr-un simplu impuls.

—Ține, pentru Ziua Femeii! îmi spune patronul meu întinzându-mi o bancnotă de 100 de dolari, la mai puțin de o săptămână după 8 martie.

Fără îndoială, un gest altruist care i-a trecut prin minte când m-a văzut în bucătărie, sorbind un ceai, în vreme ce el își număra teancul de bani. E cel mai mic bonus pe care mi-l poate da, ținând cont de statutul meu social, dar e binevenit pentru a-mi plăti ședințele de manichiură.

În sfârșit, și cel mai important, banii lichizi sunt mai ușor de economisit... pe seama Fiscului.

Când îmi plătesc chiria cu bancnote de 5.000 de ruble, respect, într-un fel, o regulă. Oricum ideea unui virament bancar nu i-a trecut niciodată prin minte proprietarului meu, care primește bani lichizi la fiecare patru luni. Patronii îmi pun banii în mână, eu aștept la metrou cu geanta burdușită de bancnote, transpirând și cu inima să-mi iasă din piept, și, departe de ochiul Fiscului, înmânez banii fericitului destinatar. La fel se întâmplă și cu multe dintre salariile angajaților ruși care sunt declarate ca fiind minime. Aceștia sunt apoi plătiți regește, cu bani gheață. Dacă așa se face pe aici, trebuie să mă conformez, nu?

Actele la control!

— Dacă aveți nevoie, vă putem furniza acte oficiale care să dovedească plățirea impozitelor, îmi sugerează Nastia. Ce ușurare...

Aveam ceva neliniști în această privință fiindcă uneori eram plătită cu bani lichizi, iar alteori banii erau transferați în Franța printr-un cont din Lituania. Logica rușilor e impetrabilă... Am cunoscut o jurnalistă franceză, angajată la un radio local de Stat care într-o zi a avut nevoie de o adeverință de muncă. Inițial, angajatorul i-a respins cererea motivând că numele ei nu era menționat pe contractul de muncă – radioul, ca să scape de procedura complexă și interminabilă de angajare a persoanelor din străinătate, ceruse ca tânăra franțuzoaică să lucreze sub un nume rusesc fals, lucru care, în trecere fie spus, implica o scădere cu 10% a salariului.

— Dar dacă mi-ați făcut un contract de muncă fals, ați putea să-mi faceți la fel de bine și o adeverință de muncă falsă, nu?

Cu puțină bunăvoință, totul se rezolvă. Pot să depun mărturie.

În restaurantul unde iau prânzul s-au adunat vreo douăzeci de persoane, invitate de familia Sokolov. Artiom îmi face semn să mă apropiu. Cu un gest protector, mă cuprinde de după umeri și îmi șoptește:

— Nu vă faceți griji, am găsit o soluție.

Îi mulțumesc cu aerul nefiresc pe care numai stresul ți-l poate da în genul acesta de situații. Încă de dimineață tremur de teamă în așteptarea rezultatului intervențiilor lui telefonice, asta după ce, mai devreme, colega mea, Daisy, a intrat brusc în camera de hotel ca să ne anunțe că trebuie să ne întoarcem de urgență în Moscova. Noua mea viză de Rusia nu era valabilă decât după două zile...

Și când mă gândesc că mai aveam puțin și rămâneam prizonieră într-un hotel de cinci stele din Elveția. Ce coșmar! M-aș fi plictisit de piscina exterioară încălzită, de momentele de singurătate de pe terasa ce oferea o priveliște spre munții înzăpeziți, în timp ce Liza lua lecții de schi. Încerc însă să mă îmbărbătez cum pot, e doar o problemă de timp. Familia Sokolov pare să aprecieze aceste locuri. În sfârșit, așa cred, din moment ce au cumpărat o parte din hotel. Familia Sokolov are un adevărat simț practic: stă deocamdată în apartamentul cel mai luxos, cel de trei sute de metri pătrați, așteptând să se stabilească în castelul pe care se pregătește să-l renoveze, undeva prin împrejurimi.

Un Rolls-Royce de epocă vine să ne conducă la aeroport. În stradă, Artiom izbucnește:

— Nu e posibil așa ceva, trebuie să mai închiriem un avion numai pentru bagaje!

Acestea efectiv nu mai au loc în compartimentul destinat lor și umplu până la refuz scaunele din spatele avionului de

paisprezece locuri. Eu, totuși, m-am străduit. Mi-am luat cât mai puține lucruri, așa cum mi-a cerut Nastia, însă e destul de greu să compensez de una singură pentru cele două valize luate în medie de fiecare membru al familiei, fără să mai pun la socoteală bagajele prietenilor și cumpărăturile de vacanță.

La sosirea în Moscova, funcționara însărcinată cu controlul pașapoartelor îmi aruncă o privire acidă. Până aici nimic neobișnuit. Îi zâmbesc cât mai drăguț cu putință. Femeia schimbă câteva cuvinte cu șeful său, care stă în picioare în spatele ei, apoi pune ștampila. Of, a avut grijă să schimbe data... Cu siguranță că nu pentru ochii mei frumoși.

Dacă ești homosexual, ascunde-te. Nu dorim să știm nimic despre asta

— N-ai cumva demachiant la tine?

Marat s-a dat cu dermatograf negru și, după o noapte ne-bună petrecută într-un club pentru homosexuali, nu vrea să se întoarcă acasă cu urme prea vizibile.

— Mama nu știe nimic.

În ceea ce-l privește pe tatăl lui, acesta l-a abandonat imediat după venirea sa pe lume.

Marat are optsprezece ani și vine din Daghestan, o regiune musulmană din sudul Rusiei. La Moscova ar putea să se aleagă cu o bătaie dacă se afișează ca homosexual, mai ales că e și de origine caucaziană. Însă aici ar fi mai rău, și-ar risca viața.

Când ne întâlnim în cafenele, vorbește uneori despre orientarea sa sexuală cu o voce înceată și uitându-se grijuliu în toate părțile. Se teme să nu tragă cineva răuvoitor cu urechea.

— Știi, am vorbit despre asta cu medicul de la școală. Mi-a spus că am probleme psihologice și toate astea sunt din cauza absenței tatălui meu...

Când Marat se destăinuie cuiva, i se spune, bineînțeles, că nu e „normal”.

Cei mai mulți dintre ruși simt o anumită aversiune față de homosexuali¹.

„Nu îi urăsc, însă sunt conservator”, mi-a explicat cineva, senin, preferând să se țină departe de prietenii homosexuali cu care îi făcusem cunoștință. Nu poți fi niciodată îndeajuns de prudent, cine știe, poate sunt contagioși.

Pentru populație, diferența sexuală e mult mai „stânjenitoare” decât diferența etnică, religioasă sau socială. Uniunea Sovietică și Biserica Ortodoxă duc aceeași luptă. Să nu uităm că homosexualitatea a fost considerată delict până în anul 1993, apoi boală mentală până în 1999. În ziua de azi se observă o revenire asupra subiectului, într-un fel. Pentru aproape două treimi dintre ruși, mass-media și „propaganda” homosexuală sunt responsabile de faptul că unii aleg această orientare sexuală. De altfel, municipalitatea orașului Sankt-Petersburg a votat o lege destul de neclară, care are ca scop protejarea minorilor de „propaganda homosexuală și de pedofilie”, amândouă băgate în aceeași oală. În iulie 2012, un grup de militanți a fost oprit, în numele acestei legi, cu ocazia unui marș – neautorizat, mai e oare nevoie să subliniez asta? – pentru apărarea drepturilor lor. Manifestațiile tulburau ordinea publică. Dar asta din cauză că grupurile homofobe s-au invitat în mod constant la astfel de demonstrații ca să provoace scandal. În ciuda acestor lucruri, un grup de prieteni homosexuali expatriați mă asigură că aici se simt mai în siguranță decât la Paris sau Barcelona.

¹ Aproximativ 55%, conform unui sondaj realizat pe un eșantion reprezentativ format din 1.600 de persoane de către Centrul Pan-rus de Analiză a Opiniei Publice VTsIOM, în aprilie 2012. (n.a.)

Însă în a doua seară, când mă întâlnesc din nou cu micul grup, unul dintre ei are capul bandajat, împachetat bine, iar altul merge șchiopătând. Doi dintre prietenii lor apropiați, care formează un cuplu, au avut ideea proastă de a se îmbrățișa pe un pod. După cum era de așteptat, gestul lor a provocat indignare. O gașcă de ruși beți, ce trecea în acel moment pe acolo, a început să-i insulte și să-i urmărească. Cei doi răniți au rămas în urmă ca să-și recupereze niște obiecte de pe celălalt mal, dar s-au ales cu o grămadă de lovituri de pumni și picioare... Bătaia ar fi putut să dureze mai multă vreme dacă una dintre victime n-ar fi avut ideea inteligentă de a începe să argumenteze. Dar fără să încerce să demonstreze absurditatea homofobiei, asta ar fi fost în zadar. „Pe noi ne-ați văzut cumva că ne-am pupat? Nu. N-am fost noi. Și-atunci care e problema? Cei care s-au pupat au plecat deja.” Incredibil argument, nu-i așa? Dar a funcționat. Agresorii au acceptat până la urmă această versiune, s-au calmat și le-au dat pace celor doi țapi ispășitori... Nefericiții și-au povestit pățania odată ajunși la spital, iar după aceea, oarecum surprinzător, polițiștii s-au deplasat până la ei pentru a se informa despre caz, insistând ca victimele să depună plângere. Intoleranța are totuși limitele ei.

Barbie versus GI Joe

Ieri, când stăteau în camera de zi, Nastia și Artiom aproape că au făcut un atac de aplopexie. Alioșa a luat brățara surorii sale, lăsată pe masă, ca să și-o pună la încheietură. Era o brățară foarte frumoasă, ornată cu inimioare roz. Și-a început cearța. Părinții s-au aruncat îndată asupra copilului ca să-i smulgă din mâini prețioasa comoară, explicându-i că nu, băieții nu poartă bijuterii.

— Dar eu vreau!... a scâncit copilul.

Bijuteriile sunt doar pentru fete. Copilul se simte neînțeles, încearcă să opună rezistență, e indignat că dintr-odată i se interzice ceva, fără să i se explice de ce.

Să nu amestecăm caracteristicile de gen: totul începe cu o brățară și, din una în alta, ai și ajuns homosexual. Nastia și Artiom cedează, de obicei, cu ușurință, însă nu în privința chestiunilor esențiale. La doar patru ani, micuțul Alioșa învață în fiecare zi câte o lecție despre bărbăția sa. Tatăl lui, în baie: „Spală-te pe față și dă bine cu apă rece. Ce naiba, doar ești bărbat!”. Sora ripostează la plânsetele lui: „Gata, nu mai plânge, doar ești bărbat!”. Când băiatul nu vrea să-și mănânce

cerealele dimineată, mama îi spune: „Înghite și nu mai face mofturi, ești bărbat!“. Unchiul îi aduce un tricou polo: „Ridică-ți gulerul, ca bărbatii!“. Când copilul se sucește și se agită, guvernanta îi zice: „Stai, te rog, drept, ești bărbat!“. O prietenă a familiei, când dă să iasă pe ușa casei: „Ține ușa deschisă doamnelor, doar ești bărbat!“. Pe scurt, cei ce stau în preajma lui îi indică, ori de câte ori se ivește ocazia, comportamentul care se potrivește unui adevărat mascul – comportament destul de departe de imaginea pe care Alioșa o reflectă – un băiețel destul de fragil, foarte afectuos, cam neîncrezător și un picuț leneș.

De Ziua Apărătorului Patriei – sau Ziua bărbatului – o sărbătoare publică în Rusia, ce marca înainte aniversarea armatei sovietice, Artiom i-a dăruit fiului său o butelcă metalică și o beretă kaki ornată cu steaua roșie a soldaților. E mai puțin important dacă la optsprezece ani Alioșa va încerca să scape de serviciul militar sau își va găsi ușor un loc de muncă bine plătit datorită relațiilor tatălui său. Cu siguranță că nu va fi singurul. Armata suferă din cauza imaginii proaste pe care o are și nu reușește să mobilizeze recruți. Mortalitatea e prea ridicată din cauza regimului cazon extrem de dur. Și, așteptând să-i afle alegerile, părinții lui pot fi deja mândri de el: băiatul aproape că a pus mâna pe-o armă. Aflat în sala de supraveghere video din micuța locuință a gărzilor de corp, a încercat să-i smulgă pistolul de la brâu unuia dintre șoferi... A făcut o criză de nervi când a fost certat, puțin cam prea aspru, pentru că a râvnit la soiul acela de jucării.

În așteptarea zilei în care va mânui un pistol cu amortizor, i se cultivă dragostea pentru mașini și elicoptere, pe care le primește cu nemiluita, în fiecare zi lăsată de Dumnezeu. Din păcate, spre nemulțumirea părinților lui, Alioșa nu se supune

interdicțiilor morale și se simte în continuare atras de păpuși Barbie. Câteodată ajunge în colțul cu păpuși din sala de jocuri, în ciuda supravegherii intransigente a Lizei: „E interzis! N-ai voie să te joci cu păpușile, sunt pentru fete! Și-aici e zona mea!”.

În ciuda eforturilor asidue ale apropiaților, care încearcă să creeze un mediu favorabil sporirii testosteronului, Alioșa cere tot felul de lucruri neașteptate. De curând, a țipat la mine să-i aduc costumul lui Jessie, văcărița din desenul animat *Toy Story*.

— Vrei să spui costumul lui Woody, nu-i așa? Jessie e fetița.

— Nu, vreau să fiu Jessie!

Am avut grijă, se înțelege, să nu-i informez pe părinți că pruncul lor dorește să se travestească. Și nici că vrea să facă schimb de roluri cu surioara lui și să fie fată. Dar măcar dacă i-ar interzice să tot ceară să i se facă manichiura și să se dea cu strugurel la cel mai mic semn că-i crapă buzele.

— *I love Crème de la Mer, because it makes me so beautiful!*¹

Iată ce i-a spus lui Daisy acum puțin timp, după ce a ieșit din baie. Alioșa se dă în vânt după „elixirul tinereții”, *made in France*, la 120 de euro un flacon minuscul, pe care l-a împrumutat de la maică-sa.

Cu ceva vreme în urmă l-am surprins jucându-se cu o cutie de farduri. Atunci când mi-am exprimat uimirea în fața guvernantei sale rusoaice, aceasta mi-a făcut semn să mă opresc imediat, să nu pronunț cuvântul tabu, „farduri”.

— Nu, nu, sunt doar niște culori frumoase cu care să te joci...

¹ Îmi place la nebunie *Crème de la Mer*, pentru că mă face să fiu atât de frumos! (n. tr.)

O găselniță inteligentă, pentru a împăca pretențiile patro-
nilor mei cu cele ale moștenitorilor lor. Data viitoare când
Alioșa o să vrea să se joace cu păpușile Barbie, o să-i explic că
de fapt sunt militari ale forțelor speciale, îmbrăcați în femei ca
să-l deruteze pe inamic.

Prințesa Liza

Ca să ne cunoaștem mai bine, am întrebat-o într-o zi pe Liza:

— Spune-mi, ce vedetă îți place ție cel mai mult?

Mă așteptam la orice. Să-mi povestească despre vreo vedetă în vogă, o cântăreață, o actriță, Beyoncé, Lady Gaga, fiica nu-știu-cui... sau poate vreo prezentatoare de televiziune. Dar i-am subestimat ambiția.

— Vladimir Putin. Când o să fiu mare, aș vrea să fiu ca el.

Putin salvează niște jurnaliști din gherele unei tigroaice, Putin protejează balenele, Putin pilotează un avion Canadair, cu care stinge incendiile... Inteligent, simpatic, athletic și întotdeauna tânăr (trăiască Botox-ul!), președintele rus, un erou cu inima caldă, câștigă zi de zi noi fani printre compatrioții săi.

— Iar Dmitri Medvedev e un prost, spune fetița.

E clar, nu se bucură de aceeași cotă de popularitate ca Vladimir Vladimirovici.

— Locuiește aici [pe Rubliovka] și nu vede căăștia distrug pădurea ca să facă autostradă. E orb sau ce are?

Tânăra Liza Bové¹, revoltată de tăierea arborilor, crede că fostul președinte, actual prim-ministru, este unicul responsabil.

Preocupată de ecologie, fetița intenționează să facă o lege prin care să pedepsească infractorii care aruncă deșeuri în natură. Astfel, gârziile care păzesc reședința poate că vor înceta să tot arunce cutii de bere în spatele imobilului, unde s-au adunat deja atât de multe, că le-ar putea folosi ca armament, în eventualitatea unui atac neașteptat. Printre altele, Liza își dorește să inventeze o mașină „ecologică” care va funcționa pe bază de apă. Sensibilitatea ei ecologică e atât de pronunțată că fetița evită să facă baie sau să se spele pe dinți. Totul pentru salvarea mediului!

În ce privește viitorul, Liza știe de pe acum ce vrea: să conducă o bancă. Fetița și-a conceput deja planul de carieră, pe care mi l-a mărturisit în timpul unei discuții în fața unui milkshake cu banane și căpșuni.

— O să studiez economia și finanțele la MGU². Vreau să-mi fac studiile la Moscova, iar după aceea voi călători foarte des în străinătate ca să fac afaceri.

Când frățiorul ei spune că, atunci când va fi mare, se va face doctor, Liza se enervează: nu e timpul pentru asemenea prostii, pentru că el va fi asociatul ei și va trebui să se lanseze, în același timp, în comerțul cu mașini.

— Gata, am stabilit: o să călătorești împreună cu mine!

Ca antrenament pentru viitoarea ei viață de femeie de afaceri, Liza joacă Monopoly. Colecționează cutii cu jocuri de peste tot: Paris, Londra, Moscova, Monaco, New York...

¹ Autoarea face referire la José Bové, fermier, om politic și sindicalist francez, ales în Parlamentul European având susținerea unei coaliții ecologiste. (n.tr.)

² Universitatea de Stat Lomonosov din Moscova. (n.tr.)

— Eu țin banca! susține sus și tare fetița.

E și normal.

Zarurile cad pe căsuța violet.

— Nu, nu vreau să cumpăr. Nu-i așa de scump, dar nu-mi servește la nimic.

Liza refuză să aibă de-a face cu primele străzi ale jocului. Și nu ezită să joace mai multe tururi fără să cheltuiască măcar o copeică, dacă se întâmplă să nu cadă pe o căsuță decentă, adică pe o stradă de pe a doua jumătate a hărții de joc, plecând de la casele roșii, când intrăm pe bulevardul Matignon după ce am trecut de Pigalle. Fetița evită totodată și gările. Fără îndoială că sunt rău famate și-apoi ea n-a pus niciodată piciorul într-un tren. În apropierea bulevardului Champs-Élysées și a străzii Paix, tensiunea crește. „1, 2, 3, 4, 5... “. Liza e în culmea fericirii dacă reușește să cadă pe una din cele două străzi albastru închis dansează din buric și țipă de bucurie. Dacă se întâmplă să rateze căsuța preferată, se dă de ceasul morții, iar dacă pionul meu e foarte aproape să o ocupe, strânge din pumni și privește fix, încruntată, cu buzele strânse. O fi o tehnică de intimidare? Se prea poate, însă refuz să mă las impresionată. În orice caz, animată de pasiunea arzătoare de a face avere, fără îndoială ereditară, Liza construiește case, hoteluri și își ruinează implacabil adversarul. E un capitalist în devenire, tatăl ei are de ce să fie mândru! (Și nu spun asta pentru că nu știu să pierd).

După cum ați înțeles deja, Liza are un caracter foarte puternic. Și urăște multe lucruri, printre care avioanele de linie.

— Păcat, ai putea să vezi cum călătoresc oamenii obișnuiți, la clasa *business*.

Nastia încearcă să apere o cauză dinainte pierdută. Nu-i nimic de făcut, fetița refuză categoric: ideea că trebuie să stea

la rând ca să urce la bordul avionului, iar apoi să împartă spațiul și serviciile însoțitoare de zbor cu niște oameni necunoscuți îi repugnă aproape la fel de mult ca băile publice. Trebuie spus că Liza strâmbă din nas chiar și la ideea de a se bălăci în piscina unui hotel monegasc de patru stele... Și are și argumente: „Prosoapele de baie miros...”. Un miros suspect, într-un astfel de loc? Este o ofensă adusă întregii umanități!

De altfel, am încetat să mai insist când Liza refuză să facă un anumit lucru. E mult prea riscant. În plus, e atât de pricepută în ale negocierii – probabil că a învățat câteva trucuri de la tatăl ei, ascultându-l vorbind la telefon cu partenerii de afaceri – încât poate oricând să mă facă să renunț, de exemplu, la zece minute din cursul de franceză. În aceste condiții, cele cincisprezece minute zilnice de curs sunt o adevărată performanță. În cazurile extreme, de pildă când părinții insistă ca ea să iasă un sfert de oră să ia aer, face o criză de nervi, iar eu joc rolul sacului de box, pentru că „alți copii au noroc, sunt liberi, n-au o guvernantă care să le spună tot timpul ce să facă!”. Țipete, plânsete, gesturi pline de emfază – e o veritabilă divă plină de fițe. În general, publicul e atât de impresionat de geniul său, încât o lasă să câștige.

În ce privește teatrul, Liza continuă, de asemenea, o veche tradiție rusească.

— Ridic paharul în cinstea celor mai frumoase vacanțe din viața mea.

În picioare, lângă masa din restaurant, cu un aer solemn, în mijlocul unei asistențe alese pe sprânceană (fratele său, Daisy și cu mine), punctează ultima cină a zilei ținând un toast cu apă și enumerând ce a văzut și ce a făcut, cu ochii umeziți de emoție sinceră.

Însă Liza excelează, în aceeași măsură, și la cântat. Le cântă tuturor celor care vor să o asculte o piesă revoluționară fran-

țuzească, cu titlul: „*Je veux*”³. E, pe scurt, o odă adusă libertății, în care artista, Zaz, își exprimă disprețul față de societatea de consum.

„Donnez-moi une suite au Ritz, je n'en veux pas!
Des bijoux de chez Chanel, je n'en veux pas!
Donnez-moi une limousine, j'en ferais quoi ?[...]
Ce n'est pas votre argent qui f'ra mon bonheur,
Moi j'veux crever la main sur le cœur...”⁴

În gura Lizei, versurile par teribil de adevărate. Îndrăzneată, fetița a cântat cu ocazia zilei de naștere a prietenei sale, Vera, în fața unei mese pline cu milionari și miliardari înduioșați de talentele progeniturilor lor, care au ascultat în tăcere, ghiftuindu-se cu caviar. O adevărată rebelă. În sfârșit, poate că mesajul e un pic prea subliminal, pentru că, la puțin timp după ce și-a încheiat prestația, Liza a venit să mă anunțe, cu ochii strălucind, că mama sa i-a promis o seară disco de ziua ei.

Liza e supravegheată cu strășnicie. Mai ales de când tatăl său mi-a reproșat, o dată, că n-am fost prezentă, adică nu în aceeași cameră, când fetița s-a lovit – ușor de tot – la cap. Amândoi părinții și vreo șase invitați erau cu ea în acea clipă, însă atunci am înțeles importanța crucială a rolului meu. Va trebui să o urmez ca o umbră. Dar asta nu înseamnă că nu mai fac și pași greșiți, câteodată.

³ „Vreau”, în franceză. (n.tr.).

⁴ „Dacă-mi dați un apartament la Ritz, nu-l vreau
Bijuterii de la Chanel nu iau!

O limuzină, dar ce să fac cu ea?...

Nu banii voștri or să mă facă fericită,

Vreau să mor cu mâna pe inimă, cinstită...” (n.tr.)

De curând, bălăcindu-se în jacuzzi pe puntea unui vapor, Liza a înghițit un pic de apă și i s-a părut prea fadă... Fiindcă oricum nu se pune problema banilor, a hotărât pe loc să o facă pe gustul ei. Cu suc de portocale. Mai multe sticle. Bun, dulce, lipicios... Nicio problemă, membrilor echipajului le-a plăcut la nebunie. Doar pentru asta sunt acolo, nu?

Dinastia

Doamna contesă și soțul ei ne-au invitat să le vizităm castelul. Vechi de șase sute de ani, acesta se află pe o colină, înconjurat de o vie ce se întinde cât vezi cu ochii. Onorabila doamnă are o purtare maiestuoasă, e împodobită cu un colier de perle și nu pare deloc stânjenită de amestecul de clase sociale. Își conduce vizitatorii în locuința strămoșilor săi. Patronul meu jubilează. Pentru el e o adevărată onoare să fie primit de această familie ce face parte din vechea nobilime italiană.

Trebuie să știi cu ce fel de oameni te înconjori, atunci când visezi tu însuși să-ți creezi propria descendență. Alături de noi se află trei dintre cei mai importanți prieteni ai familiei Sokolov: un înalt responsabil politic – un tip foarte închis în sine –, unul dintre medicii personali al unui cap încoronat din Europa, și un tip care se învârte printre staruri, cam ramolit, însoțit de tânăra sa păpușă gonflabilă cu implanturi mamare și Botox. Ne plimbăm prin încăperi peste care s-a așternut praful. Doamna contesă se lasă fotografiată ca și cum ar fi o piesă de muzeu. Când Alioșa încearcă să se cațere pe un căluț vechi din lemn, doamna abia dacă schițează o expresie de

neplăcere. După ce facem turul castelului, suntem invitați să luăm prânzul într-o cameră vastă, friguroasă, cu ferestre mari. În momentul în care un servitor cu mănuși albe îi prezintă mâncărurile cele mai rafinate, Liza e de nerecunoscut. Abia îndrăznește să mă întrebe dacă o însoțesc la toaletă. În fața neîndurătoarei realități a codurilor aristocrației, prințesa nu se mai simte în largul ei. Manualul ilustrat cu învățături despre viața la curte era parcă mai amuzant.

În sfârșit, aceasta nu este decât o repetiție. Liza își va pune, în curând, cunoștințele în practică. Tatăl său cunoaște un prinț adevărat, care se bucură de respect și care domnește și în ziua de azi. Nutrind dorința de a o întâlni pe Alteța Sa Serenissimă, prințul Albert al II-lea, Liza exersează cu asiduitate cea mai frumoasă reverență de care este în stare, precum și pronunția titlului acestuia.

Dar ce păcat! Liza nu va călători la Monaco cu părinții săi, ziua următoare, cu toate că e doar un drum scurt cu elicopterul.

— E un dineu pentru persoane importante.

Pentru a îndulci dezamăgirea prințesei în devenire, o conduc la magazinul „campionului mondial la înghețată din 2008”. O înghețată cu căpșuni va fi îndeajuns ca să o consoleze, de data aceasta.

Odă dragei de babușca¹

Cu chipul brăzdat de sute de riduri, cu zâmbetul lor blând și fără dinți și cu baticurile colorate, băbuțele din Buranovo ne-au înduioșat pe toți. Ni s-a făcut poftă să mâncăm prăjituri gătite de ele și să le ascultăm stând la taclale în jurul focului, ca să-și încălzească puțin sufletul. Mulți își amintesc de grupul de zece-douăsprezece bunicuțe în costume naționale ajunse pe scena Eurovisionului tocmai dintr-un sătuc pierdut în câmpiile Rusiei.

Adorate la ele în țară, au reușit să ocupe locul al doilea la concursul Eurovision din 2012 cu melodia techno-folk *Party for everybody* și au devenit un fenomen. Bunicuțele au ajuns să cunoască euforia scenei și să joace în clipuri publicitare. Treccerea timpului și viața grea le-au brăzdat chipul, dar asta nu le-a scăzut cu nimic din bucuria de a trăi. Înainte de ascensiunea lor convingătoare nu aveau acces la electricitate. La Moscova, alte femei de vârsta lor se bucură de un confort minim. Curioșii nu ezită să strige după ele „babușca!”. Tonul

¹ „Babușca” înseamnă „bunică” sau „femeie în vârstă”, în rusă. (n.tr.).

poate părea aspru, însă privirea e întotdeauna plină de afecțiune. Lumea le iubește.

Rusoaicele trăiesc, în medie, cu doisprezece ani mai mult decât bărbații ruși². Se poate ca soțul ei să fi dispărut deja de mult timp, însă atâta vreme cât e sănătoasă, *babușca* are grijă de nepoți sau strănepoți, pe care deseori mamele lor îi cresc singure. Sau chiar muncește, ca să-și completeze pensia mică. Se găsesc o mulțime de locuri de muncă prost plătite. *Babușca* nu ezită când e vorba să-și pună pe ea o haină groasă ca să meargă să măture zăpada adunată pe scările de la metrou. Uneori o vezi pe stradă vânzând legume sau o mie de alte lucruri. Iar dacă concurența e dură, nu se dă în lături să-și bârfească rivalele: „Florile ei n-au niciun miros... Ale mele au!”. Sau: „Cât a cerut pe cutiuța muzicală? 450 de ruble, pun pariu! Ce nesimțire!...”. Să nu scoateți niciun cuvânt, ba mai mult, nu încuviințați la ce vă spune, altfel o să declanșați o bătaie între bunici și poate o să vă alegeți și cu un baston peste spinare. De fapt, amândouă bătrânele s-au înțeles să-și vândă marfa cu 500 de ruble, însă una dintre ele, la zece metri mai încolo, a scăzut prețul când s-a târguit cu dumneavoastră și v-a pus discret restul într-o farfurioară de pe tarabă.

În timp ce unele bunici își fac veacul pe asfaltul străzii, le mai întâlnești, câteodată, și prin muzee, la garderobă, la intrare și chiar în săli. Dacă, din întâmplare, mamaia ce stă la ghișeu vă place, va încerca, cu un entuziasm surprinzător, să vă facă să plătiți cât mai puțin cu putință:

— Sunteți studentă?

² În anul 2011, conform Ministerului Sănătății și al Dezvoltării Sociale din Rusia, speranța de viață a crescut la 64 de ani pentru bărbați și 76 de ani pentru femei. (n.a.)

- Nu.
- Sunteți sigură că nu sunteți studentă?
- Da, sunt sigură.
- Sigur-sigur?

Bune ambasadoare ale culturii ruse, nu vor ezita să vă dea și lecții de bune maniere:

- Eșarfa stă în mânecă, *devuška*³! Ia să vedem și pantofii!

În sfârșit, când intri într-o casă este obligatoriu să-ți tragi în picioare o pereche de papuci. E o chestiune de igienă... Și aici e la fel, mai ales iarna, doar că vechii *tapoșki*⁴ au fost înlocuiți cu șlapi albaștri, din plastic, din cei folosiți adesea în spitale. Când vizitezi fabuloasa casă-muzeu Gorki, șlapii de spital sunt înlocuiți cu niște papuci verzui, jerpeliți și cu două numere mai mari. Cu alte ocazii, și numai din bunăvoință, bunicuța, așezată pe un scaun din colțul încăperii, îți va atrage, cu grijă, atenția:

- *Devuška*, ai văzut sala tezaurului? Da, cu tine vorbesc, fata blondă! Trebuie să mergi! Trebuie!

De ce? Pentru că femeilor le place la nebunie tot ce strălucește, de aceea. Bunicuța e convinsă că partea aceea de muzeu le va plăcea mai mult femeilor decât săbiile și armurile din sala pe care o supraveghează ea.

În caz că nu va încerca să vă aleagă itinerariul prin muzeu, babușca ține totuși, cu orice preț, să vă fie ghid în partea „sa” de sală. În casa-muzeu a lui Nikolai Gogol:

- Acolo a fost biroul lui. Vă va lăsa, totuși, în pace dacă-i arătați că nu înțelegeți limba rusă.

³ Fată tânără, femeie tânără. Termenul poate fi folosit chiar dacă persoana indicată e mai în vârstă. Dacă vi se spune „jenšina” („femeie”), asta înseamnă că nu mai sunteți considerată atractivă fizic. Destul de jignitor. (n.a.)

⁴ Papuci de casă. (n.a.)

— Citiți explicațiile de pe fișă, sunt în engleză. După ce ai terminat de citit, sub supravegherea ei atentă și nerăbdătoare, bunicuța-cercetaș îți va cere să păstrezi o liniște perfectă atunci când se pregătește să pună în funcțiune o aplicație cu efecte de lumină și sunet. Șemineul unde cunoscutul scriitor și-a ars manuscriul operei „Suflete moarte” (volumul al doilea) se va ilumina, ca prin minune, pe fond de trosnete, zgomote de calești și forfotă stradală, toate cu scopul de a te transporta în atmosfera secolului al XIX-lea. Cu un surâs pe buze, mamaia va savura acest moment, plină de mândrie.

— Vedeți, totul e foarte modern... A costat o avere!

Casa-muzeu Gogol nu se zgârcește când e vorba de bani. Nu e la fel ca în celelalte muzee, unde găsești informații doar în limba rusă și unde doar o singură *babușca* supraveghează toate încăperile, hâșâind cum poate porumbeii intrați pe fereastră și stingând lumina de fiecare dată când ieșiți din vreo sală a muzeului – doar sunteți singurul vizitator.

Puțin câte puțin, *babușca* dispare din peisaj, lăsând locul unor pensionari cu un aer mai tineresc, care nu vor mai ști să facă *vatruški*⁵ pentru micii lor îngerași... Cândva, lumea o să-și amintească de ele cu nostalgie.

⁵ Prăjitură rusească cu brânză, smântână și stafide uscate. (n.a.)

Nu pune mâna pe ușă, riști să te lovești rău

— *Devuška*, 100 de ruble ananasul, 100 de ruble! strigă după mine, cât o țin plămânii, o mamaie cu batic pe cap și cu o ladă de fructe la picioare.

Mă îndrept spre pasajul subteran. Cu pași grăbiți, ca de obicei. De cealaltă parte a trotuarului stă un caucazian îmbrăcat în trening, care vinde căpșuni pe un carton, în plină iarnă. Moscoviții grăbiți dau peste el, fără să-și ceară scuze: curtoazia nu e ceva obișnuit față de un vânzător ambulant, care pe deasupra are și pielea închisă la culoare...

— Haap... *ciu!*

Repede, vânzătorul îmi întinde un șervețel.

Mă opresc în fața unuia dintre buticurile din *perekod*, pasajul subteran. Înfofolită cu un șal imens, cu termosul de ceai lângă ea, vânzătoarea îmi întinde bombănind un pachet. De-abia o văd prin fereastra minusculă. În cutia de plastic ce-i servește de vitrină, femeia a expus puzderie de obiecte, într-un spațiu minuscul: jucării de pluș, căni, bijuterii, creme de lustruit pantofi, lenjerie de corp... Tot ce ar putea să trezească

interesul trecătorilor. Persoana din spatele meu mă împinge ușor, însă ferm: nu mă mișc destul de repede când întind mâna să-mi iau restul. Bâigui niște scuze, din greșeală – un reflex al educației.

Împing ușa de la stația de metrou. Întotdeauna cu mâinile înainte. Nimeni nu se obosește să țină ușa în urma lui și nu vreau să mă trezesc că mă lovește în nas. Odată ce trec de barierele automate, cu biletul de 28 de ruble¹, aud un sunet de fluier. Controlorul a identificat un călător fraudulos, care încearcă să-și piardă urma în masa compactă de oameni din fața scărilor rulante. Îmbătrânită cum e, cu dureri de picioare și cu oboseala ce i se citește pe chip, cu siguranță că femeia nu va încerca să-l urmărească. Unii sunt opriți de colegul din josul scărilor, polițistul... cu un avertisment pentru data viitoare. Mulțimea înaintează în liniște. Nemulțumirile se aud rar. Chestie de obișnuință. Metroul din Moscova înghite mai mulți pasageri decât cele din Londra și New York la un loc. Oamenii se ordonează supuși pe partea dreaptă a scărilor rulante. Partea stângă e lăsată liberă pentru cei grăbiți, specimene rare care n-au rău de înălțime și au picioare puternice – scările rulante sunt foarte înclinate, iar stațiile sunt situate la o asemenea adâncime că ar putea fi folosite drept adăposturi atomice. Coborârea durează mai bine de cinci minute și se face pe fondul muzicii de lift sau al atenționărilor supraveghetorului. Aflat în cabina sa, acesta recită:

— Atenție... Aveți grijă la partea dreaptă...

Asta dacă nu moțăie acolo.

În metroul moscovit trenurile pleacă din stații la fiecare treizeci și cinci de secunde, la orele de vârf, nu sunt gunoaie

¹ Aproximativ 70 de eurocenți. (n.a.)

aruncate pe jos, nici mirosuri ciudate sau afișe. În schimb e plin de statui din bronz, marmură și nenumărate mozaicuri sau basoreliefuri sărbătorind realizările omului sovietic... „Palatul poporului rus” dorit de Stalin arată, chiar și azi, nou-nouț. Singurul dezavantaj: zgomotul pe care-l fac trenurile este asurzitor. Trebuie să strigi ca să te faci auzit. Dar, oricum, nimeni nu vorbește.

Odată, înfruntând zgomotul îngrozitor, m-am apucat să sporovăiesc cu prietenii mei, în limba engleză.

— *Nielzia gavarit*²! a exclamat o bunicuță așezată lângă noi, cu mâinile încrucișate ca o institutoare înfuriată – turiști prost crescuți!

După incidentul neplăcut, ca să evit admonestările, am dat ascultare acestei reguli nespuse a mutismului în mijloacele de transport în comun.

Îmi ocup timpul examinând afișele publicitare, până când în vagon urcă un bărbat îmbrăcat cu pantaloni maro din velur, palton vechi de culoare verde și ochelari cu rame groase. Odată ce-a intrat, începe să dezlipească și să rupă în bucăți posterele cu reclame. Să fie oare vreun militant împotriva publicității? La următoarea stație bărbatul se face nevăzut, lăsând locul unui invalid în haine militare. Cu ambele picioare amputate, acest invalid curajos urcă în vagon pe o placă cu roți, ajutându-se doar de forța brațelor.

— Nu e soldat adevărat, îmi spune un bărbat, arătând cu o mișcare a capului înspre invalid, ce are la el o bere desfăcută, abia ascunsă ochilor de punga de plastic.

Nu mai am timp să-i răspund. Din difuzoare se aude un anunț.

² „Nu e voie să vorbești”! (n.a.)

— Stimați pasageri, nu vă uitați lucrurile în tren. Urmează stația Belaruskaya.

Cobor din metrou. Scările rulante nu funcționează. N-am ce face, o să fiu lac de transpirație la capătul celor o sută de trepte. Mă sufoc deja, cu patru rânduri de haine pe mine și geaca de iarnă, în metroul supraîncălzit. Deodată se aude o voce în difuzoare: scările mecanice funcționează, trebuie să ne întoarcem.

Ieșind din stația de metrou, fug repede ca să mă întâlnesc cu o amică de-abia sosită de la Paris, care mă așteaptă cu valiza pe peronul trenurilor Aeroexpress. Funcționând ca un ceas elvețian, aceste trenuri ultramoderne leagă aeroporturile de anumite gări din Moscova. Ca să evităm ambuteiajele, ne hotărâm să mergem până la mine acasă cu metroul. Același drum, în sens invers.

— *Devuški, devuški!* ne interpelează o controloare înainte să trecem de barieră. Câte bilete aveți? întrebă femeia scoțând o ruletă. Vă mai trebuie unul pentru valiză, spune ea luând măsurile bagajului.

E prima oară când mi se întâmplă asta. N-am ce face, mai cumpăr un bilet. Odată ajunse pe peron, ne abordează patru polițiști. Sunt aceiași care-i opresc pe africani sau pe caucazieni pentru controale de identitate. De ce fel de zi am parte! Polițiștii ne-au auzit vorbind în franceză. Unul dintre ei, un blond cu ochelari, se apropie până ajunge la zece centimetri de chipul meu.

— *Wherrrrre do you go?* ne chestionează el cu o voce dură.

— *To Komsomolskaya*, îi răspund eu cât mai liniștit cu putință.

— *It's in three stations*³.

³ „Unde mergeți?”; „La Komsomolskaya”; „E la trei stații”. (n.r.)

Ceilalți trei tineri recruți, ce stau în spatele lui, încep să râdă pe sub chipiurile lor gri. Se pare că persoana care ne interoghează nu vrea decât să ne ajute (în stil rusesc, desigur).

Poliția se arată, de obicei, foarte amabilă cu turiștii și străinii (din Occident). Am constatat asta când mi-a fost furat portofelul într-o stație de metrou. Atunci mi-am petrecut o seară întreagă cu polițiștii ca să obțin o declarație de pierdere a actelor și, astfel, să-mi pot face altele.

Mustăcios și roșu la față, polițistul mă conduce într-o încăpăre înghesuită, aflată în capătul scărilor rulante, a cărei lățime nu o depășește pe cea a unei uși. Într-un colț tronează două icoane, o tradiție ortodoxă obligatorie, și, în fața lor, într-o scobitură a peretelui, se află o celulă mică cu gratii de fier. Agentul îmi repetă, din amabilitate, aceleași cuvinte. Vorbește tot mai tare și se apropie periculos când nu înțeleg sensul cuvintelor. Apoi, așezat la masa-birou, dă cel puțin șase telefoane, precizând de fiecare dată că sunt străină – asta grăbește întotdeauna procedura. Mulțumit, mă anunță că va veni un *detektiv*, un „inspector”.

— Și spuneți că sunteți franțuzoaică, nu? Parisul e un oraș foarte frumos. Mi-ar plăcea tare mult să merg acolo. Plus că vorbesc și puțin nemțește.

E un lucru binecunoscut că limba germană e vorbită de mulți în Hexagon. Sosirea unui *detektiv* cu figură dură pune capăt conversației.

— Dar ăsta nu e sectorul meu!

— Ba da, e sectorul tău. Plin de entuziasm, noul sosit începe să mâzgălească pe o foaie de hârtie, fără să-mi adreseze niciun cuvânt, în timp ce mustăciosul pleacă pentru a conduce ancheta de teren – o examinare scrupuloasă a pubelelor de

gunoi. Apoi își face apariția un ofițer îmbrăcat în civil. Încep să salivez la gândul că voi putea, în curând, să iau cina. Dar ca să-mi obțin actul, trebuie să merg cu mașina lui până la postul de poliție al *raion*-ului (adică poliția de sector). După ce completez o declarație dictată de ofițer, apoi un raport mult mai „detaliat” pe care-l scrie el însuși și încă un al treilea pe care-l introduce în calculator, agentul mă anunță:

— Gata, am terminat! Trebuie să veniți mâine între orele 9 și 18 pentru timbru.

În fața nerăbdării mele, amestecată cu exasperare, după cele aproape trei ore de proceduri, agentul catadicsește să-mi arate milă.

— Așteptați-mă acolo, nu plecați.

Precizarea asta e inutilă: nu știu cum să ajung la metrou și banii de taxi mi-au dispărut odată cu portofelul. Un sfert de oră mai târziu, bărbatul apare cu declarația semnată. Aici regulile sunt mai flexibile. Plec sub protecție, cu o mașină de poliție deghizată în taxi. Șoferul, foarte formalist, își pune imediat centura, trecând-o însă pe după scaunul pe care stă. Probabil că e o măsură de prevedere, pentru cazul în care ar vrea să sară din autovehicul în timpul mersului, ca să prindă un infractor... Pe bancheta din spate, un polițist se uită chicotind, de pe smartphone-ul său, la un filmuleț pe YouTube – o parodie cu Lenin pus în dificultate de poliție. Țeava pistolului e îndreptată spre mine. În acel moment îmi spun că aș fi fost mai în siguranță la metrou.

Trei zile mai târziu mă sună un necunoscut: mi-a găsit pe jos portofelul – fără niciun ban, bineînțeles.

Graba strică treaba...

Astăzi, Liza are întâlnire la muzeu, la ora 17 fix. Știind că termină școala la ora 16 și că drumul cu mașina până în centrul Moscovei poate să dureze chiar și două ore, în orele de vârf, fetița are o problemă serioasă de aritmetică. Slavă Domnului, însă, tata Artiom a rezolvat problema pe loc și n-a fost nevoie să facă apel la reputația sa de specialist în calculul rentabilității. Ne-a pus la dispoziție mașina sa, un șofer cascador și, *last but not least*, un girofar. Genul de girofar albastru, obișnuit, rezervat vehiculelor de urgență (rable), pe care indivizii asemenea patronului meu și-l fixează triumfători pe capota Mercedesului. Cu un asemenea dispozitiv-minune, ai voie să depășești limita de viteză, să calci linia continuă ori să depășești prin partea dreaptă a benzii de mers. Folosirea girofarului e rezervată pentru deplasările oficiale ale anumitor membri ai guvernului, însă în ultimii ani girofarurile au început să apară, în mod misterios, pe capotele mașinilor aflate în proprietatea unor vedete – persoane foarte importante, precum regizorul Nikita Mihalkov, ale căror întârzieri cauzate de traficul moscovit ar aduce cu siguranță daune ireparabile țării. Unchiul

Lizei, un adept al punctualității, a găsit ceva mai bun: un indicator autocolant care îi permite să meargă pe contrasens. Probabil o recompensă pentru generozitatea arătată unuia dintre prietenii lui sus-puși. Astfel, nu întârzie niciodată decât „maximum șapte minute”, după spusele lui!

Prin urmare, ocolim, fără să fim trași la răspundere, rutele congestionate, blestemați în trecere de șoferii mai puțin privilegiați. Nu întâlnim, din fericire, niciun membru al Societății „găleților albastre”, activiști – invidioși, bineînțeles – care, deghizați în girofaruri (de fapt cu niște găleți albastre pe cap), se amuză uneori punându-le pe deasupra capotelor de mașini Mercedes, Subaru și Rolls-Royce, luând-o apoi la fugă imediat ce un individ bine făcut, cu capul ras, iese din interiorul mașinii și-i urmărește.

Ajungem exact la timp și ne alăturăm prietenilor Lizei. Pe drumul de sosire am scăpat de soarta tristă a muritorilor de rând și am evitat cu calm o coloană de așteptare lungă de cel puțin patruzeci de metri. Garda noastră de corp se oprește brusc în fața porții de securitate și începe o discuție din ce în ce mai animată cu omul de pază. Roșu la față, stăpânit de o furie greu de reținut, bărbatul scoate un mic card din plastic ce pare foarte oficial. Și în clipa aceasta – ce îngrozitor! – ne scufundăm în banalitate: nu e nicio problemă ca o gardă de corp să însoțească fata, însă e absolut interzis să pătrunzi în interiorul clădirii înarmat. Dată fiind iritarea însoțitorului nostru și ardoarea cu care-și dorește să refuze interdicția, panoul de control de la intrare ar trebui considerat un simplu element de decor. Garda noastră de corp va aștepta afară, bătând pasul pe loc, iar după încheierea vizitei ne vom întoar-

ce în liniște cu un banal BMW. Angajatorilor mei le place ca lucrurile să fie făcute cu măsură. Să încalci anumite reguli, da, însă să abuzezi de ele, nici nu încapă discuție. Nu se scoate girofarul decât în cazuri de forță majoră.

Pe calea ferată

— *Paris, kaput! Kartoffel!* O să facem din el piure! exclamă Alexei dând cu pumnul în palma celeilalte mâini.

Din vorbele lui nu răzbate nicio urmă de ostilitate, doar un impuls nebun de a-și face sărbătorile în capitala franceză. În acest moment însă, se află în țara sa, la bordul Transiberianului, la fel ca prietenul său de călătorie. De la înălțimea celor o sută nouăzeci de centimetri, bărbatul dă pe gât bere după bere, înainte să zdrobească doza cu o singură mână.

Antoine l-a întâlnit pe Alexei la Perm, în trenul spre Nijni-Novgorod. A intrat în compartimentul său, aveau același loc, în același vagon, la aceeași oră, cu același tren – o greșeală de vânzare sau, mult mai probabil, o dublă vânzare. Rusul a râs din inimă înainte să-l invite pe prietenul meu să petreacă noaptea la un pahar de vorbă. O rezolvare mult mai fericită decât să se certe pe un loc la cușetă. Alexei ar fi fost cel avantajat, în mod clar.

Câteva pahare mai târziu, uriașul aruncă o privire la ceas, se ridică și spune:

— E târziu, haide să ieșim!

Apoi îl salută respectuos pe un bătrân, vizibil obosit, întins pe patul din față. Cei doi tovarăși părăsesc compartimentul și se îndreaptă spre capătul vagonului.

– Unde crezi că te afli? La tine acasă? Du-te de-ți ia niște papuci de casă sau pantofi în picioare!

Antoine făcuse greșeala să iasă din compartiment în șosete. Când revine, cu țigările mentolate, rusul i le smulge din mână și le aruncă afară. Țigările mentolate sunt pentru gagici. Fie fumează țigări fără filtru, fie nu fumează defel. Apoi își bagă mâinile mari în buzunarele treningului, scoțând niște monede, care suferă aceeași soartă ca țigările lui Antoine – sunt aruncate fără șovăială pe geam.

– Uite ce fac eu cu banii! Idealist adevărat, Alexei ține să arate lumii întregi indiferența sa față de lucrurile materiale. Idealismul nu-i folosește însă la nimic în relația pe care o are cu alcoolul.

Ca în Franța din vremea lui Zola, alcoolicii din Rusia sunt parte obișnuită din peisaj, pe deplin integrați în societate. Alexei povestește despre zilele sale de muncă, cu o mimică demnă de Depardieu.

– Dimineața parcă sunt pe jumătate adormit, mă ia cu greață și amețală, și-atunci, hop!, beau o bere și mă simt mai bine. Și-apoi mai beau una, și încă una...

E conductor de tren. Brusc, își face apariția *provodnița*¹. Pe lângă îndatorirea de a veghea la respectarea liniștii, tânăra, în vârstă de vreo douăzeci de ani, îi servește cu alcool pe călătorii care doresc. Femeia vinde, de asemenea, ceai și supă la plic, depozitate în cabina sa.

¹ Însotitoare de tren. (n.a.)

— Ce drăguță e! lasă să-i scape Alexei, admirativ, ținându-i ușa plin de curtoazie, după care se duce să se ușureze în despărțitura dintre cele două vagoane. Acum răcnește cât poate de tare, ca să acopere zgomotul asurzitor al trenului.

Dimineața devreme, ajuns la destinație, Alexei încearcă să-și convingă noul prieten francez să coboare pentru a-l însoți la *bania*, sauna rusească. Îmbibat de alcool cum e, lui Antoine îi e greu să reziste. Rusul insistă:

— Vino, o să vezi ce plăcut este să te bată cineva pe spinare cu crengi de mestecăn! – o tradiție căreia nu prea poți să-i scapi.

Curajos din fire, însă deloc temerar, Antoine preferă să facă stânga-mprejur și să se refugieze, împleticindu-se, în cușetă.

Stimulată de lectura intensivă a aventurii lui „Mihail Strogoff”², îmi propun și eu, la rândul meu, o aventură. Pentru asta trebuie să mă întâlnesc cu Antoine la Irkuțk, oraș situat în apropierea lacului Baikal, „perla Siberiei”.

Călătoria la clasa întâi, într-un compartiment de două persoane, vagon echipat cu duș, e parcă prea luxoasă. Călătoria la clasa a treia, în vagoane de cincizeci și patru de locuri, cu câte șase pasageri în compartimentul fără uși, e greu de suportat. Optez, rezonabil, pentru o călătorie la clasa a doua.

Împart compartimentul cu un cuplu de tineri și fetița lor de cinci ani. Imediat ce trenul pornește din gară, cei trei se fac comozi, schimbându-se în trening și papuci de casă. Rușii obișnuiți, cei care nu călătoresc la bordul unui avion privat, preferă trenul, mult mai confortabil decât orice alt mijloc de transport. Rușii obișnuiesc să-și aleagă itinerarii lungi, ce

² Roman scris de Jules Verne. (n.tr.)

străbat imensul lor teritoriu. Păduri de mestecăn, câmpii, păduri de mestecăn, câmpii... Oare cele câteva cărți pe care le-am luat cu mine îmi vor fi de ajuns ca să-mi omor timpul? Mă așteaptă trei zile de călătorie și patru fusuri orare înainte să ajung la destinație, la est de Ural.

În fața mea, femeia scoate dintr-o pungă niște pește uscat și *ogurți*³, punându-le pe măsută. Scot, la rândul meu, niște *pirojki*, produse de patiserie umplute cu varză, cartofi sau carne, pe care le-am cumpărat de la o bătrânică care le vindea pe peron. Noaptea, pe ascuns, unele mai vând și vodcă făcută în casă.

— Eu nu beau așa ceva, un strop nu pun în gură, mă asigură cu mândrie tatăl, Serghei.

Laudă politica guvernului, care a interzis vânzarea de alcool în chioșcuri și consumarea acestuia în parcuri. Mă prind în jocul de-a ședința foto – imagini-souvenir luate cu telefonul mobil. Cei doi mă invită, călduros, să-mi petrec timpul în *dacea*⁴ lor. Serghei îmi face o descriere idilică a vieții în *dacea*, în timp ce soția sa îl aprobă: să te relaxezi la căldura soarelui, să înoți în râul din apropiere, să mănânci pește proaspăt, să inspiri izul dulce al *șaslik-ului*... Rezervată exclusiv bărbaților, arta preparării acestor frigărui e sacră. Există un secret anume al unei marinate reușite, al felului cum se înfășoară bucățile de carne pe lungile tije din fier și se prăjesc la grătar, iar musafirul e obligat să le laude, cu riscul de a jigni celălalt preparat al zilei, cordon-bleu.

În timpul anului, cuplul locuiește într-un oraș industrial din nordul Siberiei.

— Soția mea e profesoară în învățământul superior. Eu sunt inginer petrochimist. Din discuție, reiese că predatul e

³ Castraveți cornișon. (n.a.)

⁴ Casa de la țară. (n.a.)

un fel de hobby, salariul fiind de aproximativ trei sute de euro pe lună. Înțeleg acum și fatalismul profesorilor Annei, o studentă pe care am cunoscut-o la Moscova. Tânăra mi-a povestit că, după trei luni în care nu le-au fost plătite salariile, aceștia n-au găsit altă soluție decât să facă grevă – iar când s-a dovedit că problema era rezultatul unei banale deturnări de fonduri, profesorii au fost convinși să renunțe.

Dintre cei 15% săraci luați în evidență de statisticile oficiale (Rosstat), jumătate lucrează în sectorul public – profesori, medici, artiști etc. În Rusia, a fi sărac înseamnă să supraviețuiești cu un salariu mai mic de o sută șaizeci de euro pe lună. În general, profesorii se adaptează, la fel ca toată lumea: pe lângă salariul propriu-zis, ei mai câștigă din meditații sau din vânzarea de diplome... Corupția funcționarilor este în floare. Rusia ocupă locul 143 din 182 de țări în barometrul întocmit de Transparency International în 2011, pe același loc cu Belarus, Mauritania și Nigeria. Dar asta prea puțin contează. Patronii mei nu riscă nimic. Fără griji, ronțai o bucățică de pește uscat și-l ascult pe Serghei vorbind.

Trăiască mireasa!

Liza lânchezește lângă micii ei prieteni într-o sală de jocuri, mai mare decât apartamentul meu, echipată cu un televizor cu ecran plat de 52 de inci și mai multe vestibuluri. Așa cum e îmbrăcată, cu o rochiță albă, brodată cu fir de argint, realizată de un creator de modă, și cu părul lung, făcut bucle cu ondulatorul, parcă-i o fetiță din perioada țaristă.

Îmi joc rolul de guvernantă așa cum se cade, până în momentul în care își fac apariția patru animatoare îmbrăcate cu costume ce par desprinse din desenul animat „O poveste încâlcită”¹. Apoi oglinda ambiției culturale a familiei Sokolov – pe care o întruchipez, mai e oare de folos să vă aduc aminte asta? – poate să-și împacheteze bunele maniere și să se retragă în culise. Având sarcina să transmit nu doar limba, atât de distinsă, ci și codurile bunelor maniere *à la française*, o rog pe Majestatea Sa, prințesa noastră, să-și scoată mâinile din buzunare în timp ce joacă „1, 2, 3, la perete, stop!”. Atitudinea aceasta nu e demnă de rangul ei.

¹ În original *Tangled*. (n.tr)

Nastia nu neglijează niciodată astfel de lucruri. La fel ca baroana de Rothschild, își întâmpină personal oaspeții în holul restaurantului, unde se servesc șampanie și aperitive, având pentru fiecare invitat un cuvânt drăguț, o mică politețe. Seamănă mai mult a ședință foto la avanpremierea unui film de la Cannes decât cu primirea clasică la o recepție privată: defilarea invitaților ce par ambasadorii mărcilor de lux se petrece sub răpăitul flash-urilor unui fotograf profesionist, ale cărui servicii au fost special închiriate pentru această ocazie. Sunt prezenți cei mai apropiați prieteni ai familiei, ruși, dar și străini – cheltuielile cu drumul și hotelul au fost cu generozitate suportate de gazde. Foarte darnică, familia Sokolov; prietenii vor trebui, cândva, să se revanșeze.

Înainte ca oaspeții să se așeze la cină, bucătarul-șef, și el un apropiat al familiei, lucru de la sine înțeles, apare pentru a-i saluta. Alături de el, cei trei bucătari angajați permanenți ai restaurantului – un rus, un francez și un italian –, sunt, prin comparație, doar palide figuri. Italianul, proprietarul unui restaurant inclus în ghidul Michelin, unde familia Sokolov obișnuiește să meargă în timpul verii, a refuzat la început invitația, pe motiv că acceptase să se ocupe de un alt eveniment de anvergură, la aceeași dată.

– Am insistat foarte mult și în cele din urmă a venit, special pentru Liza, explică Nastia extaziată.

O putere de convingere fără egal.

Odată ce copiii au terminat de cînat, intră în scenă o cântăreață îmbrăcată cu o fustiță în culori sclipitoare. Este cunoscută în Rusia și fiindcă a apărut dezbrăcată pe prima pagină a revistei *Playboy*. Când Liza apare pe scenă pentru a face paradă de talentele sale, tânăra vedetă se conformează imediat și îi cedează microfonul. Surâsul ei, reținut, însă nu exagerat, trădează obișnuința de „a face mofturile” noilor îmbogățiți.

În tot acest timp, ajutați de gărzile de corp, șoferii au tot făcut drumuri dus-întors pentru a transporta la domiciliul reginei cele treizeci de buchete de flori și muntele de cadouri. La întoarcerea acasă, Liza se apucă de despachetat: vreo zece rochii de firmă, trei haine de blană, gentuțe, bijuterii. Un puișor scăldat în lux. Indiferentă la bilețelele ce însoțesc prețioasele cadouri, fetița abandonează dificila sarcină și se dedică noului ei laptop, MacBook Air. Misiunea mea, dacă voi fi de acord: să-mi dedic o oră întreagă deschiderii celorlalte cadouri. Printre ele – nu le-am enumerat pe toate, mulțumiți-mi: un iPhone 4 menit să colecteze praful într-un dulap și un telescop care nu va prezenta niciun interes pentru ea, care cu siguranță vor fi devansate în clasamentul jucăriilor de figurinele PetShop.

– Chiar nu știu cine, ce i-a făcut cadou, mi se va confesa Nastia, a doua zi, ajutându-mă să le aranjez.

Curtenii vor fi dezamăgiți.

Treizeci și cinci de copii, patruzeci de adulți, patru spectacole și un foc de artificii. O sală de festivități cu o capacitate de aproximativ două sute de persoane. Sub câteva candelabre, se află mese lungi și late la care lumea se așază și vorbește răcnind din răspuțeri, fără a risca să se împoaște cu salivă. Un bucătar premiat, sute de cadouri, o echipă de animatori aleși pe sprânceană. În fața unei mici scene se află taburete roșii și albastre, pentru spectatori, câteva canapele și, foarte aproape, un mic bufet decorat cu o fântână de ciocolată... Esențialul: să se umple golul, cu orice preț. Ce este aici, o nuntă? Nu, e ziua de naștere a unui copil.

Liza a împlinit opt ani.

Pofta vine mâncând

E duminică, ora zece dimineața, și toată lumea ia micul dejun în halat de casă, în jurul mesei mari din sufragerie. Alioșă știe să aprecieze, fără îndoială, amestecul de gusturi: se trece de la caviarul Beluga de contrabandă, o mie de euro lingurița, la cârnăciori Knacki, o mică slăbiciune a rușilor. Apoi urmează clătite, pâine prăjită, *tvorog*¹, pește afumat, gem proaspăt, omletă, produse de patiserie de la Wolkonsky, versiunea locală a brutăriei parisiene Kayser, de unde se aprovizionează casta de pe Rubliovka – dar și expatriații gurmanzi care-i duc lipsa... Odată îmbrăcați, cu burta plină, toată lumea se grăbește la unchiul.

Ora unsprezece. O întreb pe Liza:

– Rămâneți acolo la prânz?

– Nu, mergem ca să luăm micul dejun. Încă e dimineață!

Evident.

După a doua gustare, urmează zece minute de pauză pentru o digestie binemeritată, apoi întoarcerea acasă.

¹ Brânză proaspătă. (n.a.)

Ora treisprezece. E vremea să mergem la restaurant. La intrarea într-un fel de tavernă enormă, albită de dogoare, și după oprirea obligatorie la garderobă, suntem întâmpinați de un cap uriaș de elan împăiat. Privirea sa lugubră fixează un mistreț-trofeu la fel de impozant – o fiară de cel puțin trei sute de kilograme. Zeci de piei de lup acoperă scaunele înalte de la bar și atârnă de-a lungul grinzilor ce separă spațiul, pe două niveluri. O moară de apă în miniatură, un mic pod din lemn și un șemineu în care focul pâlpâie vesel completează acest subtil decor vânătoresc.

Unii se ospătează și își curăță voioși dinții sub privirea ultimului dintre Romanovi, Nicolae al II-lea. Foarte preocupați de igiena dentară a oaspeților lor, proprietarii de restaurante – de la cea mai amărâtă bodegă la cel mai cunoscut local gastronomic – pun la dispoziție scobitori, pe care le așază pe mese, ba mai și distribuie uneori gume de mestecat în momentul achitării notei de plată.

Ospătarii, în cizme de piele roșu aprins, asortate la cămașa tradițională și la pantalonii bufanți, ne conduc într-o mică încăpere alăturată, departe de privirile indiscrete. Aștept în liniște, ca de obicei, ca unul dintre ei să tragă un pic scaunul înainte să mă așez – un scaun rustic, de lemn. Spre deosebire de Franța, unde trebuie să te descurci singură, acest obicei mai dăinuie aici, la fel ca acela care le impune bărbaților să ajute femeile să-și îmbrace sau să-și dezbrace haina de blană.

Arunc o privire asupra aperitivelor ce garnisesc masa, pregătită pentru vreo cincisprezece invitați: *ogurți*, *holodeț* (răcitură), *salo* (slănină crudă, foarte savuroasă dacă poți să faci abstracție de acest detaliu), legume în saramură, *seledka pod șuboi* (ceva ce înseamnă literal „hering sub cuvertură”, adică straturi de cartofi dați prin răzătoare, maioneză, hering,

maioneză, ceapă, maioneză, ouă fierte rase, maioneză, sfeclă, maioneză, și tot așa), salată Olivier (legume amestecate cu maioneză și cu mărar, un fel tipic rusesc, în ciuda numelui), *pirojki*... Sunt uimită de capacitățile digestive ale vecinilor mei de masă, gata să înghită aceste aperitive după ce au luat două mic-dejunuri. Patronul localului îmi oferă indirect răspunsul, dând tonul maratonului alimentar, care nu va dura mai puțin de patru ore, cu toastul nelipsit – un pahar de vodcă oferit tuturor celor de la masă. Guvernantele sunt rugate insistent să guste din paharul cu „apșoară”. Mă supun, prin urmare, doar din grija de a-i da exemplu Lizei și lui Alioșa, care, buni ruși ce sunt, vor trebui să se supună și ei acestui exercițiu după ce vor împlini cincisprezece ani. În așteptarea acelei zile binecuvântate, copiii închină cu *mors*, o băutură nealcoolică din fructe roșii, și cu *compot*, o licoare un pic dulce, obținută prin fierberea mai multor soiuri de fructe.

Ospătărițele, îmbrăcate în rochii roșii tradiționale scurtate până la jumătatea coapsei (folclorul ucide dorința), debarasează masa pentru pâinea neagră și felurile de mâncare ce urmează: purcel de lapte, iepure la cuptor, *kotleti* de elan (crochete de carne tocată, gătită cu ceapă și lapte), rață sălbatică cu sos de cireșe, *pelmeni* (un fel de ravioli cu smântână proaspătă)... Încerc să scap folosindu-mă de Alioșa, e o chestiune de supraviețuire. Fugim să ne jucăm cu săbiile din lemn puse la intrare, ne prefacem că speriem lupii, apoi mergem în colțul sălii, unde se află o „bucătărie” improvizată, pentru copii, ca să facem biscuiți umpluți cu migdale și bucățele de ciocolată. Nici nu ne-am întors bine la masă că un zgomot sec întrerupe banchetul pantagruelic. Garda de corp își face brusc apariția, scrutând toate părțile cu un aer feroce. La un semn scurt al patriarhului, își recapătă calmul și părăsește încăperea: unul

dintre verișorii invitați de familia Sokolov să ia prânzul împreună și-a scăpat, din nefericire, paharul pe jos. Dar nu s-a stricat nimic și, mai ales, n-a murit nimeni.

Ora nouăsprezece. Cina. Prefer să trec peste detalii, însă stomacul meu suferă. Avantajul e că, în urma unui astfel de antrenament în fiecare săptămână, am toate șansele să câștig concursul de mâncat cârnați din Mortagne-au-Perche, de anul viitor.

Clientul nostru, stăpânul nostru

Ospătarul din restaurantul uzbek ne aruncă o privire plină de uimire. În țara numerarului, vrem să achităm nota de plată cu cardul? Și să plătim pe din două? Nebunia asta ne va costa o jumătate de oră de așteptare. Aici nu-s obișnuiți cu asemenea cereri. Și-apoi casa de marcat nu pare să știe să împartă pe din două costul unei mese. Așa că a fost conceput pentru noi un calcul savant, pentru a echilibra costul felurilor de mâncare pe care ospătarul ni le-a servit plin de mândrie. Foarte bine. Doar că între cele două note de plată pare a exista o diferență de câteva ruble. Odată ajuns la capătul acestei pseudo-operații financiare, ospătarul își scoate iPhone-ul și ne arată o pagină de internet care avertizează că în Rusia se lasă, de obicei, un bacșiș de 10% din valoarea totală a notei de plată. Neliniștea i se citește pe chip. Dacă plătim cu cardul, fără îndoială că nu cunoaștem obiceiurile locului. În cele din urmă ospătarul obține mai mult decât se aștepta. El, cel puțin, nu ne-a trimis la distribuitorul automat de „monede” – la trei străzi distanță, zece minute dus-întors pe un frig de îngheți bocnă.

Într-adevăr, după cum se spune, „clientul nostru, stăpânul nostru”. Însă semnificația expresiei diferă puțin în țările estice.

— Care e problema dumneavoastră? Portocalele le-am cumpărat CHIAR EU de la supermarket, în această dimineață! Sunt bune!

Tocmai îi cerusem, politicoș, băiatului de la cafenea să-mi aducă un alt suc de portocale, întrucât cel din fața mea era de nebăut. A apărut însuși șeful, care, înfuriat, nu s-a sfiit să îmi adreseze invective pe terasa cafenelei, chiar sub ochii prietenilor mei. M-am hotărât să plătesc și să plec, doar cu satisfacția că nu i-am lăsat bacșiș denunțatorului.

Vi se pare că ospătarii parizieni sunt prea morocănoși? Cel puțin sunt eficienți. Într-un lanț de restaurante fast-food în stil rusesc, un *maladoi cilavek*¹, cum sunt numiți aici, se sprijină de perete și pare vizibil ocupat să-și contemple papucii.

— Știți cumva dacă supa pe care am comandat-o acum patruzeci și cinci de minute ajunge curând? Trebuie să mă întorc la serviciu...

— Așteptați, ce credeți, că am opt mâini?

Uneori neobrazarea frizează absurdul.

— Asta nu e nimic față de ce-am văzut săptămâna trecută, adaugă prietena mea. Într-un restaurant, o fetiță a dat peste un ciob de sticlă într-o cupă cu înghețată.

Șeful localului respectiv nu și-a pierdut sângele rece, ba chiar a rămas curajos pe poziție, fără ca în mintea lui să se nască ideea unui posibil scandal. O reducere consistentă din nota de plată, pentru părinții furioși? O altă porție de înghețată pentru fetiță, care a scăpat ca prin urechile acului de o

¹ Tânăr, în cazul de față ospătar. (n.a.)

hemoragie internă? Nici vorbă. Prea periculos. Dacă schițează fie și cel mai mic gest reparator, ar putea fi considerat responsabil pentru cele întâmplate.

Din fericire, există excepții notabile și printre cei care lucrează în restaurante, cafenele și baruri. Unii ospătari se dovedesc atât de amabili încât fac recomandări cu privire la meniu. Cu toate acestea, sunt plătiți cu o nimica toată, ca și colegii lor.

Parcurgând cu privirea meniul unui restaurant cu specific pescăresc, salivez la vederea unui somon muksun (somon cu carnea albă).

— A, nu! exclamă ospătarul, strâmbându-se semnificativ. Comandați, mai bine, somonul nelma.

Fiind ușor de înduplecat din fire, accept fără să clipesc. Când îi vine rândul prietenului meu să comande, acesta face aceeași alegere ca mine.

— A, nu! Dumneavoastră vă recomand muksun. Înțelegeți? E logic, nu? Muksunul e regele Siberiei, așa că e rezervat bărbaților. Nelma e regina Siberiei, așa că e mai indicată pentru doamne.

Dovada aceasta evidentă de adaptare la gusturile clienților arată o deschidere spre un serviciu occidental... Dar asta nu e tot. În ciuda numeroaselor lor defecte, cafenelele, cluburile, restaurantele, ceainăriile rezervă deseori surprize agreabile. Mese tăcute, cu fumători de pipă ce joacă domino, altele zgomotoase, cu femei îmbrăcate în hainele lor cele mai frumoase, sau cu mese pline de veselie, unde se închină în cinstea iubirii sau chiar a iernii care trece, apoi concertele *a capella* improvizate... E ușor să cazi pradă farmecului acestor locuri prietenoase unde te întorci mereu, jurându-ți totuși, la fiecare greșală a ospătarului, că e pentru ultima oară.

O conștiință politică solidă

În Vest se vorbește mult despre Vladimir Putin, care a fost huiduit de spectatorii unei demonstrații de arte marțiale. Dar suntem în Est, iar supraomul apare la televizor, într-o emisiune despre implicarea sa în lupta împotriva narcoticelor. Campania pentru alegerile legislative din 2011 e în plină desfășurare. De altfel, afișele comisiei electorale, care îi îndeamnă pe cetățeni să voteze în data de 4 decembrie, seamănă ca două picături de apă cu cele care îndeamnă oamenii să voteze pentru partidul aflat la putere, Rusia Unită. E absolut legal, afirmă responsabilii. De ce n-ai face-o? Unii, mai agitați, îndrăznesc totuși să-și arate indignarea. Văd pe Facebook tot felul de pancarte al căror sens a fost deturnat, caricaturi scandaloase ale lui Vladimir Vladimirovici în haine de dictator, parodii despre cenzură... Jocul inocent al rotirii scaunelor, al celor doi șefi ai executivului, nu e pe placul tuturor. Cu toate acestea e firesc și reconfortant. După cum spune șeful meu:

„Singurul lucru care ne va mai aduce aminte de Medvedev președinte e eliminarea trecerii la ora de iarnă”.

Un decalaj de trei ore față de Europa, în lunile de iarnă, în loc de două, ca înainte, e un lucru rău pentru afaceri.

„Însă președintele *nostru* (celălalt, unicul) va îndrepta greșeala atunci când va reveni la putere”.

Nu se pune problema realegerii sale. Nu există nicio îndoială că va fi reales.

Totuși, două săptămâni mai târziu, furia crește. Poporul iese în stradă. Fraudele legislative trezesc indignare. Banderole, slogane anti-Putin, baloane și fundițe, toate fac parte din arsenalul manifestanților. Manifestanții au protestat pe jos, apoi în mașină, pentru că iarna rusească îngheață chiar și spiritele cele mai înfierbântate. „Împotriva corupției!”, stă scris pe un panou fixat pe capota unui jeep, deasupra unui desen cu un pistol-mitralieră. Situațiile disperate cer soluții ieșite din comun, de regulă. Însă chiar și niște cârpe de vase sau niște șosete agățate de ștergătoarele de parbrize se pot dovedi utile, cu condiția să fie imaculate. Albul e culoarea care a rezultat din amestecul heteroclit al steagurilor celor din opoziție: cel alb-verde al liberalilor lui Iabloko, cel galben-marou al naționaliștilor radicali, și drapelul roșu al comuniștilor.

În cartierul său moscovit gen Beverly Hills, Nastia tremură urmărindu-i pe rebeli la televizor. Vrea cu orice preț să meargă în străinătate la sfârșitul de săptămână când vor avea loc alegerile prezidențiale. Nu poți să știi niciodată dacă acești revoluționari, aparținând clasei de mijloc, în marea majoritate, și care acum protestează liniștiți, nu vor dori brusc să invadeze cazematele miliardarilor... Tulburarea ei e ușor de înțeles. În orașele cele mai importante au ieșit în stradă câteva zeci de mii de persoane! Situația aceasta e extraordinară, însuși președintele Vladimir Putin o recunoaște. Generos, admite în direct, la televiziunea de Stat, că manifestanții au dreptul să se exprime.

Problema e liderul lor. Nu au unul, sau au prea mulți. Cei mai mulți resping ideile forțelor extremiste, tot ce vor este să scape de Putin. Însă niciun candidat nu le este pe plac. La nevoie l-ar alege pe Mihail Prohorov, un oligarh, însă nu sunt foarte convinși. Acesta refuză să participe la manifestații, însă pare aproape credibil ca figură a opoziției. În Moscova va ieși pe locul al doilea cu 20% din voturi, față de un procent de 8% la nivel național. Sveta a votat cu el, în lipsa unei alte opțiuni. Ea regretă epoca sovietică, însă nu într-atât încât să-și dorească revenirea comuniștilor la putere.

„Trăiam mai bine înainte de destrămarea Uniunii Sovietice. Nu exista concurență pe piața muncii, cum e acum cu ucrainenii, care acceptă să lucreze pe salarii mai mici. Și-apoi nici nu aveam foarte multe lucruri, toată lumea purta aceleași haine, avea aceeași mobilă, aceleași mașini... Acum ne uităm la ce-și cumpără vecinul și vrem tot mai mult”.

Totuși nu-l reneagă pe Putin, împotriva căreia manifestă. Doar el a fost cel care a spus: „Cine vrea reinstaurarea Uniunii Sovietice nu are minte. Cine nu o regretă nu are inimă”. Sunt numeroși cei care gândesc astfel. Partidul Comunist rămâne a doua forță politică, unele regiuni fiind, în mod tradițional, mai roșii decât altele.

„La Vladivostok oamenii au votat întotdeauna cu comuniștii, și așa fac și acum, din obișnuință”, își dă cu părerea Igor, un bărbat de vreo treizeci de ani. „Nu au nimic împotriva lui Vladimir Putin. Pentru bunica mea e același tip de raționament, cu efect invers: se plânge de partidul Rusia Unită, însă votează cu acesta doar pentru că se află la putere. N-am fost la manifestații fiindcă oricum nu știu cu cine să votez”.

La urma urmei, democrația, în numele căreia protestează manifestanții, e oare atât de importantă? Asociată cu liberalismul fără reguli al anilor '90 și cu inversarea traumatizantă a

valorilor, democrația nu se bucură neapărat de o imagine pozitivă.

— Nu-mi place politica, nu votez, mi se destăinuie Dima, un șofer care nu mai citește ziarele și nu urmărește știrile de la televizor, mult prea părtinitoare. Nu servește la nimic. Nu-i cunoaștem personal pe candidați, așa că e greu să avem încredere în ei.

Și-apoi nu asta e important, ce-și dorește el este să fie ordine și pace. Să poată munci, să aibă grijă de familia sa și să trăiască în liniște. Totuși, ce înseamnă democrația? Ea nu există cu adevărat nici măcar în Statele Unite. Mai mult, are efecte perverse: libertatea presei, de exemplu.

— Îți amintești de atacul terorist din Moscova, de la teatrul Dubrovka, din 2002? mă întreabă el, încă tulburat de amintirea evenimentului. Fără democrație nu s-ar fi ajuns la atât de mulți morți. Doi ostatici au reușit să scape. Dar jurnaliștii au explicat, în direct, la televizor pe unde au fugit, moment în care cecenii au blocat acea ieșire... Dacă mass-media ar fi fost sub controlul puterii, nu s-ar fi întâmplat niciodată așa ceva.

Se abține deci, din lipsă de încredere, ca alți 40% dintre compatrioții săi.

Cei respinși

La Moscova e la modă să-i urăști pe caucazieni, botezați *ciornîi* (negri) sau chiar *negri*¹ (negrotei). Majoritatea sunt musulmani și sunt originari din regiunile din sudul Rusiei (Ingușetia, Cecenia, Daghestan...) sau din republicile învecinate, ca Azerbaidjan.

— Sunt agresivi! îmi spune patronul meu miliardar.

— Sunt foarte nepoliticoși. Pe stradă ne înghiontesc, scuipe pe jos și sunt murdari, se aprinde o servitoare.

— Mă fluieră pe stradă. Încearcă să-și impună cultura lor conservatoare. Suntem invadați: jumătate din pasagerii de la metrou nu sunt ruși, mi se destăinuie fără jenă o prietenă – totuși un exemplu rar de deschidere culturală – de altfel, visează să trăiască în altă țară.

Consensul e evident, înspăimântător, la nivelul tuturor claselor sociale, și îi privește atât pe imigranții bogați, cât și pe cei săraci, care trag din greu ca șoferi de taxi, muncitori în construcții sau măturători de stradă.

¹ În limba rusă, în original. (n.tr.)

— Nu sunt rasist, începe un student de origine ucraineană care a participat la manifestații pentru a apăra democrația, însă adevărul e că la facultatea de economie caucazienii își plătesc examenele cu banii lor murdari sau chiar își cumpără diploma, conduc mașini Mercedes și, în fine, trăiesc ca niște nababi. Sunt lipsiți de cultură și își permit să-i disprețuiască pe ruși: pentru ei bărbații noștri sunt niște bețivani, iar femeile – curve. Cred că li se cuvine totul și se comportă altfel decât la ei în țară. Ar trebui să binecuvânteze țara noastră, care le-a arătat ce înseamnă civilizația...

Nu numai că ingrații „asimilați” în Imperiu în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea au îndrăznit să-și conserve specificul cultural, dar în plus, acum invadează Moscova.

Din fericire rușii, cei adevărați, știu că situația lor ar putea fi mai rea și îmi plâng de milă mie – fără să le-o fi cerut. Un rău teribil roade scumpa noastră Franța, desfigurată de politica *prea permisivă* în domeniul imigrației dusă de Nicolas Sarkozy.

„În Franța nu mai sunt francezi! A devenit o țară musulmană. Am văzut asta când am fost acolo în 2007”, îmi spune un vlăjgan pe un ton revoltat la ieșirea de la cinema, de zici că a supraviețuit unei invazii. Prietenii care-l înconjoară îi dau dreptate. Reportajele televizate despre războaiele din suburbii din acel an îi arată pe oamenii cu chipuri palide și maniere elegante asediați de o hoardă de barbari necredincioși. Dinastia Le Pen e deosebit de respectată aici...E adevărat, destui caucazieni comit acte de violență, dar nu vă închipuiți că rușii sunt ușă de biserică. În 2011, rușii au comis zeci de agresiuni motivate de ura rasială, unele mortale. Conform organizației internaționale „Lumea fără nazism”², fondată la Kiev în 2010,

² World Without Nazism (WWN). (n.tr.)

grupările de extremă dreapta din Rusia numără 24.000 de membri, dintre care unii fac instrucție în tabere paramilitare. Aceștia își dovedesc în mod constant bărbăția luptându-se cu polițiștii OMON, forțele speciale ale Ministerului de Interne, cunoscuți pentru lipsa lor de delicatețe. Mai mult, ideile extremiștilor se propagă la nivelul întregii societăți. Forțele politice, de la extrema dreaptă la cea stângă, exploatează aceste sentimente naționaliste xenofobe. Chiar și cunoscutul blogger anticorupție Alexei Navalnîi, cel care a inspirat manifestările din iarna anului 2011-2012³, participă la marșuri alături de grupuri care imită salutul fascist și sprijină mișcarea „Să nu mai hrănim Caucazul!” care cere, cu accente islamofobe, oprirea subvenționării publice a regiunilor corupte din sudul Rusiei.

Vladimir Putin pare să reziste tentației naționaliste.

El este deseori perceput, de către compatrioții săi, ca fiind prea moderat. Lucru care și explică, de altfel, cota sa crescută de popularitate în diaspora rusă, în ciuda felului său autoritar de a conduce. Acest punct de vedere este uneori greu de înțeles în Franța.

³ Manifestații împotriva fraudelor observate în timpul alegerilor legislative din decembrie 2011 și împotriva întoarcerii lui Putin în scaunul de președinte. (n.a.)

Iarna în Rusia

Trecând prin grădina acoperită de zăpadă, colega mea englezoaică a observat niște urme de picioare... goale! Panică. I-a trecut prin minte că ar putea fi vorba de omul zăpezilor – la urma urmei, în ziare scrie că oamenii de știință ruși i-au demonstrat existența într-o regiune din Siberia, cu o probabilitate de 95%. Însă o anchetă minuțioasă a dezvăluit, într-un final, că e vorba de urmele lui Iuri, una dintre gărzile de corp ale familiei Sokolov.

– *Ne holodna?*¹

– Nu, e frumos afară!

Da, e adevărat, trebuie să recunosc – soarele strălucește, deși afară sunt minus 15 grade Celsius. Stând acolo, în cizmele mele din piele de oaie, îmblânite până la vârful degetelor (un aspect deloc de neglijat la această latitudine), împachetată într-o geacă cu puf de rață, pe care am luat-o peste un pulover confortabil din cașmir, cu o pereche de blugi pe sub care am niște colanți, dârdâind în ciuda căciulii de lână și a fularului înfășurat de trei ori în jurul gâtului, mă încercă invidia privindu-l pe acest bărbat umblând de colo încoaice, cu nerușinare, doar în pantaloni scurți, fără să tremure de frig.

¹ „Nu ți-e frig?” (n.tr.)

— E bine pentru organism!

În mod clar, individul ăsta n-a suferit niciodată de hipotermie. Secretul său pentru a rămâne tânăr și sănătos este să te freci cu zăpadă imediat după ce ai făcut sport. Oare nu simte deloc frigul care-i iradiază spre sinusuri, îi crapă pielea de pe mâini și îi brăzdează fața? Sunt curioasă ce va face în lunile ianuarie și februarie, când temperaturile vor scădea la minus 30 de grade. Va da înapoi? Mă cam îndoiesc. Iuri este un fan al scăldatului în apă înghețată.

— Îți oțelește corpul.

Așa o fi. Nu vreau să încerc, nici măcar pentru sănătatea sufletului meu. În fiecare an, în 19 ianuarie, pentru a sărbători botezul lui Iisus Hristos după calendarul ortodox, câteva mii de moscoviți se dezbracă bucuroși de haine, pe malurile fluviului sau pe malurile lacurilor, și-apoi se bălăcesc într-o copcă binecuvântată mai întâi de un preot. Nu vă închipuiți că pasionații de băi la copcă sunt niște bărbați cu barbă deasă și alură de vikingi. La Sankt-Petersburg, când mă plimbam pe meterezele fortăreței Petru și Pavel, am văzut o bătrânică mică și durdulie, trecută bine de șaptezeci de ani, cum își îmbrăca costumul de baie din două piese, ascunsă în spatele unui prosop, după care s-a aruncat în apa rece ca gheața a Nevei, la minus 5 grade Celsius. Trebuie să crezi cu tărie că asta te menține în formă. Cel mai bun lucru pentru sănătate, crede Iuri, sunt scufundările în apă înghețată între două ședințe de *bania*. Sauna rusească se face la temperaturi teribile (între 80 și 100 de grade Celsius). Apa se aruncă pe un cuptor încins din cărămizi și se transformă în vapori denși, care te orbesc, iar la urechi îți ajung niște hârâituri scurte. Asemenea băi n-au nimic erotic în ele, tot ce auzi sunt gemetele victimelor care au

acceptat de bunăvoie să fie biciuite viguros cu *veniki* – ramuri de mesteacăn. În acest fel se stimulează circulația sângelui, pentru o curățare în profunzime. Mai mult, mirosul frunzelor ce gădilă nările e foarte plăcut.

– Se pot folosi și ramuri de stejar pentru durerile de spate.

El însuși un asiduu amator, Iuri îi duce acolo, o dată pe lună, și pe cei doi băieți ai lui. Și, după alternanța căldură – apă înghețată, pentru a completa cura, nimic nu se compară cu o infuzie de ceai de plante, urmată de o gustare formată din pește afumat și castraveți cornișon. Dar e la fel de adevărat că anumite persoane aleg o băutură mai tare ca să-și recapete puterile.

– Pentru noi vodca e medicament! îmi spune șoferul Lizei, când deschid subiectul epidemiei de alcoolism din Rusia.

Ca dovadă, în sprijinul afirmației:

– Când te doare gâtul, bei vodcă cu puțină miere și piper. Combinația asta e bună pentru tuse și răceală. Dacă te doare burta, mai adaugi un pic de sare. Poți, de asemenea, să încălzești vodcă cu cartofi sau frunze de eucalipt, și să inhalezi aburii pentru a-ți elibera sinusurile și bronhiile. Cel mai important, când vrei să-ți scadă febra, te dai pe corp cu vodcă. Face minuni!

Sunt rețete de la bunica, 100% eficiente, îmi promite el. Cu remediile acestea și cu ceai verde cu lămâie în fiecare zi, pot fi sigură că trec iarna fără probleme.

– Dar pentru durere de cap... există ceva? îndrăznesc eu să întreb.

– Aăă... păi în cazul acesta, încercați cu niște coniac! Din când în când mai beau și eu câte un păhărel. Chiar vreau să cred că o să-mi aline durerea. Însă efectul e temporar, așa că mai bine mă gândesc la efectele secundare ale „tratamentului” cu

vodcă: Rusia deține recordul mondial în ce privește decesele cauzate de consumul de alcool².

Ca să continui cu micile curiozități locale, zilele trecute am observat un bărbat ce stătea în picioare pe acoperișul unui imobil – cel mai elementar sentiment de prudență îmi impune să ridic des capul când merg pe stradă ca să evit țurțurii de gheață formați pe marginea jgheaburilor. Oare încerca să se sinucidă? Aproape că mi-am pierdut echilibrul pășind pe o fâșie de gheață ascunsă, când mi-am dat seama că individul, înarmat cu o lopată, încerca pur și simplu să dea la o parte zăpada adunată pe acoperiș. E o măsură de precauție foarte des întâlnită, pentru a-i proteja pe trecători de pericolele avalanșelor. Totul se face fără niciun echipament de protecție, din moment ce căderea unui muncitor presupune, din punct de vedere statistic, mai puține riscuri pentru pietoni decât căderea zăpezii.

Tot mergând cu cizmele mele imense din cauciuc, fără tocuri, concepute pentru a fi confortabile și pentru a apăra de frig, și a căror lipsă de feminitate am crezut că voi putea să o compensez dacă aleg o pereche mov, le observ cu invidie pe fetele în fustă scurtă, ce se deplasează cu pași mici, dar siguri în pantofi cu tocuri. Blonde, majoritatea, slabe-șnur, poartă cu mândrie colanți subțiri și haine de blană ce de-abia le acoperă fundul, indiferent dacă merg la muncă sau la universitate. Asemenea principii vestimentare le vor aduce un post bine-meritat de director de marketing la Guerlain. Mi-am încercat și eu norocul. Rezultatul: coapsele mi s-au învinețit de frig! Data viitoare când o să mai am chef să mă sui pe tocuri, măcar voi avea grijă să am un bărbat la dispoziție, de care să mă sprijin.

² Organizația Mondială a Sănătății (OMS) susține, în raportul său privind starea de sănătate a lumii, publicat în 2004, că decesele datorate consumului de alcool în Federația Rusă se ridică la un procent cuprins între 10 și 14%. (n.a.)

Mezinul familiei

Alioșa s-a îmbolnăvit. Mama sa, prevăzătoare, a hotărât: copilul nu va merge la grădiniță în cele două săptămâni de după vacanța de Crăciun – colegii de grupă ai micuțului, provenind, ca și el, din familii favorizate, i-ar transmite în mod sigur microbi, suveniruri din periplurile lor în cele patru colțuri ale lumii.

Nastia ar fi trebuit să se arate încă și mai prudentă. E de netăgăduit, fiecare contact cu lumea exterioară e dăunător. Dovada:

– A luat virusul sâmbăta trecută când a fost la circ cu Daisy... Din punctul de vedere al doamnei Sokolov, s-a întâmplat același lucru ca la Monaco, când fără să se gândească, guvernanta l-a lăsat pe copil să intre cu picioarele în mare, în condițiile în care afară erau 20 de grade Celsius – ce mai, în plin ger siberian. E totuși păcat, pentru că ieșirea la circ, pe lângă școală și sport, e cam singura activitate la care a luat parte în Moscova, de când am ajuns eu – asta dacă nu luăm în considerare turele date prin casă.

Atunci când copilul face febră în timpul nopții, este pus imediat în carantină: nu va părăsi domiciliul timp de trei săp-

tămâni. Alioșa își petrece timpul tolănit pe canapea, urmărind desenele sale preferate, mâncând sandvișuri cu ciocolată și cârnăciori, cu guvernanta și cu draga lui mamă agitându-se împrejur. E singurul fel în care își poate recăpăta forțele... Liza, încurajată de guvernanta rusoaică să se țină la distanță, e într-atât de traumatizată de răceala aceasta groaznică, încât poartă o mască de protecție din hârtie, nu se apropie de fratele ei la mai puțin de cinci metri, refuză să ia cina în aceeași încăpere cu el și fuge cât o țin picioarele când leprosul îndrăznește să întindă brațele spre ea.

O întreb pe Nastia, care-l îngrijește, dacă nu-i e teamă că va lua și ea virusul:

— Eu nu fac niciodată bolile pe care le au copiii mei, îmi răspunde ea pe un ton categoric, apoi apare, două zile mai târziu, cu nasul înfundat și scuturată de o criză de tuse.

Sigur e din cauză că a tras-o curentul. Dar dacă virusul reprezintă o amenințare pentru mine sau pentru celelalte guvernante? Bineînțeles, însă chestiunea aceasta nu e discutată. Pentru micile probleme de sănătate de zi cu zi, Nastia cere prin telefon părerea a trei medici diferiți. De data aceasta situația e mult prea serioasă, copilul are febră: 37 cu 7.

Un doctor sosește de urgență la prima oră a dimineții. Asist îngrijorată la consultație. Nastia îmi cer să merg până la bucătărie și să aduc un bol cu vodcă încălzită. Mă întreb dacă nu cumva vrea să-l facă pe Alioșa să bea ca să nu mai geamă – o metodă pe care am descoperit-o cu ocazia unei călătorii în Ucraina cu câțiva ani înainte –, însă fac ce mi se spune fără să crâcnesc. Doctorul umezește un prosopel în alcool și începe să apese corpul bolnavului ca să-i scadă febra. Copilul urlă de mama focului. Vine apoi rândul inhalatoriilor, cu ajutorul unui aparat sofisticat care funcționează cu baterii; apoi capsulele

homeopatice preventive, siropul de tuse, picăturile pentru nas, crema elvețiană din plante pentru eliberarea căilor respiratorii și multe alte pilule miraculoase, a căror întrebuințare precisă n-aș putea s-o identific.

Când se face ora de baie, încerc să-l smulg pe Alioșa din picoteala în fața televizorului. Nastia îmi ține o predică:

— Bineînțeles că nu, copilul nu va face baie, doar e bolnav!

Uitasem de acest lucru. De obicei familia pune mare preț pe igienă... Iată ce program are Alioșa: face baie în fiecare seară și duș dimineța, înainte să meargă la grădiniță sau când se întoarce de la plimbare – dacă există polen alergen își schimbă complet hainele de cel puțin trei ori pe zi, chiar mai des dacă-și pătează îmbrăcămintea atunci când mănâncă, sau dacă se stropește cu apă când se spală pe mâini (e imposibil să-l păcălești, el e primul care ne aduce aminte că îi trebuie un tricou curat, dacă se întâmplă cumva să uităm), are o pereche de papuci speciali pentru când iese din baie și, la fiecare trei zile, un set de prosoape curate. Din fericire, de data aceasta Nastia a fost prezentă și mi-a atras atenția. Victimă a neatenției mele, bietul copil ar fi putut ajunge la spital. Aș fi înțeles atunci că e mai important să te vindeci murdar decât să mori curat.

La capătul acestei lungi boli, în ciuda tuturor tratamentelor – al căror nume a ajuns să le știe pe de rost –, Alioșa suferă, din păcate, un nou puseu de febră. Colega mea, care primise însărcinarea să-i facă baie, a făcut imprudența să-i ude părul... Nu s-a gândit nicio secundă, neghioaba, la consecințele aproape funeste ale acțiunilor sale.

Începe astfel o nouă săptămână de izolare pentru guvernante, constrânse să rămână înăuntru, la căldurică, alături de micul bolnav.

Consultația

Rusia și-a păstrat sistemul de sănătate public gratuit, potrivit Constituției. Însă s-ar părea că serviciile oferite bolnavului diferă un pic dacă acesta oferă un mic cadou celor din personalul medical. Vei avea parte, astfel, de toată atenția de care ai nevoie. Lucrul acesta e chiar necesar în cazul unor probleme medicale grave sau pentru o operație. De fiecare dată când călătorim cu avionul, colega mea, Dașa, face o oprire la magazinele *duty free* ca să-și umple coșul cu sticle de whisky, coniac sau tequila, mult mai ieftine decât la Moscova. Important pentru sănătate...

— Sunt pentru doctorii care o tratează pe mama.

La fel ca majoritatea rușilor, Dașa și apropiații săi preferă să fie consultați de medici specializați. Medicii generaliști, care încearcă să trateze toate bolile, sunt suspecti în ochii lor. Plecând de la acest postulat, Dașa își sporește inevitabil micile atenții...

La Moscova, un bolnav rămâne închis între patru pereți la el acasă, chiar și pentru o simplă răceală. Această regulă sacrosanctă își are originea în frica irațională de a te molipsi,

moștenită din perioada Uniunii Sovietice, când cercetările medicale se concentrau asupra bolilor infecțioase.

Din datorie profesională, sau totală inconștiență, una dintre colegele mele englezoaice a riscat totul. Imediat ce a ajuns să lucreze pentru familia Sokolov, a și început să tușească. Și astfel au demarat operațiunile de luptă: fata a fost trimisă înapoi acasă, cu o mască sanitară pe față, copiii au fost duși într-o cameră undeva la etaj și o femeie a fost angajată ca să dezinfecteze fiecare colț sau obiect susceptibil să se fi aflat în apropierea leproasei. Era a doua oară când se întâmpla asta, așa ceva era prea de tot.

Episodul acesta mi-a fost de învățătură de minte. La două săptămâni după concedierea colegei mele, mă trezesc, dimineața, că nu pot vorbi... Urgență. Aș merge la European Medical Center, cu echipamentele sale high-tech și cu secretare care vorbesc trei limbi străine, însă nu vreau să pierd timpul făcând o programare și nici să cheltuiesc 120 de euro pentru o consultație de douăzeci de minute. La dispensarul din cartier măcar nu trebuie să stai la coadă.

Sunt primită de un medic ORL-ist care pare să fi trecut bine de șaptezeci de ani. La fel și aparatura pe care o are, de altfel. Neliniștită și precaută totodată, arunc o privire asupra colecției sale antice de seringi mari. Exact în această clipă doctorul alege să-și aranjeze lampa frontală, pe care o scoate imediat ca să-i miște beculușul. Bine. Dacă am ceva noroc, își va steriliza instrumentele în apa din ibricul ce tronează pe biroul demodat. Îmi vine atunci în minte una dintre avertizările prietenei mele, care a mers la stomatolog pentru un dinte bolnav și i s-a tratat un dinte sănătos... E prea târziu acum s-o iau la fugă, medicul mi-a băgat deja spatula de metal în gură. E mult mai ecologică decât materialele de unică

folosință. Două minute mai târziu primesc verdictul: nu am nimic contagios. Ce bine! Medicul îmi întinde rețeta – o bucată de hârtie ruptă dintr-un carnetel, pe care a mângălit indicațiile: 1. Să nu vorbesc. 2. Să beau ceai de mușețel. 3. Să fac gargară cu apă sărată.

O consultație eficientă.

Odată întoarsă acasă, îi șoptesc cu mare greutate diagnosticul colegei mele de apartament, pe care o rog să o sune pe Nastia și să o anunțe că sunt bolnavă, dar că n-am nimic contagios.

– Foarte bine, o să vorbesc cu soțul meu, să văd ce spune și el.

Sunt sigură că vor discuta mai puțin despre incapacitatea mea de a comunica în franceză cu Liza și, mai mult, despre posibilitatea ca eu să transmit virusul. Însă contează mai mult faptul că au nevoie de mine decât teama de o posibilă contaminare.

La ieșirea de la școală, șoferul îi explică Lizei că mi-am pierdut vocea. Micuța mea blondă înțelege din asta, cu o logică imperturbabilă, că trebuie să articuleze cu grijă cuvintele, să le însoțească de gesturi largi și să crească volumul vocii până la limita suportabilității. Acum mă paște surzenia. Odată ajunse acasă, în bucătăria familiei, fiecare îmi oferă câte un sfat. Le-am urmat pe toate: am băut Borjomi, apă minerală georgiană, apoi bere, și am făcut infuzii de usturoi și de ceai amestecat cu miere și coniac. Metoda a funcționat: trei zile mai târziu, cânt ca o privighetoare.

Zi de sărbătoare

Așteptând într-un superb Audi A8, prințesa mea poartă o rochie lungă, albă, legată în talie cu o fundă elegantă de culoare neagră. Cu lac roz sidefat pe unghii și puțin luciu pe buze, Liza trepidează de nerăbdare. Lângă ea, fratele ei, la costum și papion, se uită liniștit pe fereastră băgându-și degetele în nas.

— Oau... ia uitați-vă câte decorațiuni! încerc eu să-i distrez în timp ce trecem pe bulevardul Champs-Élysées, plin de lumini.

Încercarea mea nu le trezește nicio reacție. Seara promite să fie lungă.

— O să vezi că nu o să mă culc înainte de ora 3 dimineața! mă asigură Liza coborând din mașină, pornită să mă impresioneze.

Urc la bordul iahtului închiriat pentru această ocazie. Perspectiva nu e deloc încurajatoare: n-am nicio șansă să mă alătur la timp prietenilor mei, ce sărbătoresc Anul Nou la mai puțin de un kilometru depărtare. Singurul premiu de consolare: șampanie Cristal la discreție...

Familia Sokolov a hotărât să-și ofere o mică vacanță pentru a sărbători Revelionul. Vor vedea Turnul Eiffel strălucind atunci când se vor ghiftui la cină cu preparatele restaurantului Lenôtre. Deși nu suntem decât vreo treizeci de persoane, inclusiv copiii, ringul de dans e foarte mare. Invitații sosesc unul câte unul. Sunt doar apropiați ai familiei. La ruși, Anul Nou se sărbătorește în familie. Într-o ambianță discretă, pe un vapor, la lumina lumânărilor, singurele semne clare că are loc o petrecere sunt farfuriile aurite și paharele argintate. Nu sunt baloane multicolore, ghirlande strălucitoare în formă de stea, făcute de mână, nici confetti în formă de sticle de șampanie... În loc de DJ (o alegere prea exuberantă), avem un grup de muzicieni ruși cu doi interpreți vocali, veniți din Moscova în aceeași dimineață. Familia Sokolov nu s-a dovedit până acum atât de modestă. Oare a contractat virusul parizian al snobismului *low profile*?

Ospătarii aduc la masă caviar de crescătorie, un amestec de granule de culoare închisă, 230 de euro suta de grame, adică de mâna a doua. Inconștienți.

— Am adus eu caviar, caviar adevărat, scoateți din acela! anunță Artiom, mai să se sufoce de indignare.

Cel mai bun, crema cremelor, Rolls-Royce-ul caviarului, non-pasteurizat, bobite de sturion sălbatic beluga, cu reflexe gri, care se sparg savuros în gură... Patronul meu îl cumpără de pe piața neagră, întotdeauna de la același producător.

Odată trecut acest hop, își face apariția un Moș Crăciun. Conform tradiției ruse, asupra căreia și-au pus amprenta cei șaptezeci de ani de comunism, Moș Crăciun vine numai pe 31 decembrie cu cadouri pentru copiii cuminți. În Rusia e numit *Ded Moroz*, „Moș Gerilă”. Are o manta lungă, albastră, brodată cu fir de argint, mai îmblănită decât cea a Moș Crăciunilor din

părțile noastre, un toiag lung, și e însoțit de fetița zăpezii, *Snegurocika*, rol jucat deseori de o tânără voluptoasă. Însă în această seară dinaintea noastră stă un banal Moș Crăciun occidental, cu mantaua roșie și cam letargic. În timp ce în Rusia cel care se ocupă de copii atunci când adulții beau și se ghiftuiesc e un animator calificat de la Academia Ded Moroz, Moș Crăciunul nostru francez pare un pic pierdut în mijlocul acestei adunări, care parcă e din altă lume. N-a pregătit absolut nimic, se mulțumește să împartă ce are în desagă, apoi face poze. O astfel de lipsă de inițiativă are darul de a-i irita pe patronii mei. Le pare rău că nu s-au gândit să aducă un Moș Crăciun din Rusia. Bilanțul cadourilor: un trenuleț electric pentru Alioșa, patine pentru Liza și hăinuțe Dior din blană pentru celelalte fetițe, pe care Nastia le-a cumpărat în grabă, mai devreme în aceeași zi. Asta e tot. Câtă simplitate!

— 5, 4, 3, 2, 1... La mulți ani!

Invitații ciocnesc cupe de șampanie, apoi toată lumea se aliniază pe punte. Îi urmez și eu, fără să mă gândesc, insensibilă la aerul rece și vântos datorită șampaniei băute. Lumea discută, așteaptă cu febrilitate. Zece minute mai târziu, invitații mă chestionează:

— Dar unde-i focul de artificii?

— Aaa... păi nu e niciun foc de artificii în Paris în 31 decembrie, doar pe 14 iulie.

— Poftim? Dar sunt nebuni, francezii ăștia! izbucnesc ei deodată, însoțindu-și cuvintele de gesturi.

Mă îndepărtez, rușinată că întruchipez în ochii lor un popor în stare de o asemenea absurditate, un popor de iresponsabili și de zgârciți, care nu se îndură să cheltuie o jumătate de milion de euro pentru a sărbători cu demnitate Noul An. În Piața Roșie din Moscova, pentru același eveniment, ar fi avut

loc un foc uriaș de artificii și un concert. Și Artiom se energizează, focul de artificii în seara de Revelion e sacru. Rușinat, Jacques, cel care s-a ocupat de organizarea serii, bâlbâie niște scuze.

— E criză, înțelegeți dumneavoastră. Primăria Parisului face economie. Anul viitor am putea încerca să organizăm un foc de artificii privat...

O oră mai târziu, pe bulevardul Montaigne, Liza se bagă în pat ruptă de oboseală. Pentru mine începe din acel moment munca de spiriduș. Un spiriduș sportiv. Străbat de vreo zece ori coridorul lung al apartamentului, dus-întors, între bucătărie, unde se află numeroasele cadouri ale copiilor, și intrare, unde tronează un brad uriaș. La trezire, pe copii îi așteaptă bucuria despachetatului: rochii, gentuțe, DVD-uri cu Barbie pentru Liza, mașini, jocuri Lego și un castel fortificat pentru Alioșa. Eu primesc o cutie cu farduri și un flacon Chanel n°5 pentru baie, cu care să-mi satisfac setea de feminitate. Într-o zi, cu răbdare și convingere, le voi ajunge măcar până la gleznă rusoaicelor.

Dimineața luăm un mic-dejun festiv. Caviarul e la discreție, ca de obicei. Însă eu mă arunc mai întâi asupra produselor de patiserie, aceste dulciuri franțuzești care mi-au lipsit atât de mult la Moscova. O oră mai târziu, ne alăturăm celorlalți invitați într-un mic restaurant care servește bucate tipic burgheze, în porții generoase. E unul dintre locurile cele mai aglomerate din Paris, pe care-l frecventează, în afară de patronul meu, o mulțime de celebrități din Statele Unite: Bill Clinton, Mel Gibson, Cameron Diaz, Jennifer Aniston... La întoarcere, cu burțile pline, ne uităm la *Ironia sudbîi*¹, un film-cult lansat

¹ „Ironia sorții”. (n.a.)

în 1975, cu o durată de trei ore. Filmul e difuzat de majoritatea canalelor rusești în fiecare an pe 1 ianuarie – Anul Nou după calendarul gregorian – și pe 14 ianuarie – conform calendarului iulian. Ciocnind încă pentru Noul An, ne alăturăm eroului, beat turtă după ce și-a petrecut timpul cu prietenii la *bania*. Însă ce e prea mult e prea mult și nu reușim să terminăm de băut toate sticlele de șampanie.

— Foarte important, să nu aruncați vinul, spune Nastia arătându-i bucătarului un Chateau Margaux 1985 de-abia început. Îl veți putea folosi la gătit.

Nu trebuie irosit un vin clasic, vândut cu 2.300 de euro sticla, nici măcar într-o zi de sărbătoare.

Credință

În penumbră, un cor de femei recită, fără pauze, cântece liturgice. La lumina lumânărilor de-abia pot fi distinse operele pictorului de icoane din secolul al XV-lea, Andrei Rubliov. Fresce murale mari ilustrează viața Sfântului Serghei din Radonej. Îmbrăcat cu o robă lungă, neagră, un călugăr bărbos își face de nenumărate ori semnul crucii cu trei degete și recită psalmi misterioși în fața mormântului ce conține relicvele sfântului patron al Rusiei. Călugărul merge alături de mulțimea de credincioși smeriți, care așteaptă să sărute sticla ce protejează mormântul. Totul îndeamnă la liniște și la reculegere. Asta dacă facem excepție de zgomotul aparatelor de fotografiat, ce se aude la intervale regulate.

Important loc de pelerinaj și, în același timp, turistic, micuța catedrală a Sfântei Treimi, cu o mulțime de cupole aurite, a fost construită în interiorul mănăstirii din orașul Serghiev Possad, nu departe de Moscova. Aici, ca și prin alte părți, bisericile sunt tot timpul pline. Dmitri Medvedev spunea, în 2011: renașterea Bisericii Ortodoxe ruse în numai douăzeci de ani este o adevărată „minune”.

După șaptezeci de ani de ateism impus de Stat, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, rușii au putut în sfârșit să res-

pire în liniște mirosul de tămâie. În plus, creștinismul ortodox a devenit un paleativ pentru coeziune națională atunci când țara și-a pierdut reperele. Între granițele imperiului rus se găsesc și alte confesiuni: se estimează că sunt între 11 și 22 de milioane de musulmani, mai mult de 1,5 milioane de budiști și aproape 1 milion de evrei. Însă în inima ei, „Eterna Rusie” a fost întotdeauna, și cu pasiune, ortodoxă. Toată lumea o știe.

Bunicuțele ocupă, deseori, primele locuri în biserică: răzuiesc ceara de la lumânări, șterg de praf icoanele și le ceartă pe înfumuratele care nu poartă batic și umblă cu umerii dezgoliți. Să nu vă încredeți însă în aparențe. Ortodoxismul nu e numai o religie pentru bunicuțele cu un picior în groapă. Influența acestuia în societate nu încetează să se facă simțită. Una dintre cele mai importante perioade ale anului, Săptămâna Mare, de dinainte de Paști, atrage tot mai mulți credincioși, care se supun în fiecare zi regimului alimentar *pastnoi* (fără produse de origine animală). Cel puțin, asta spun sondajele. Datorită unui lobby eficient, cultura religioasă a început să fie predată în școli, nu de mult timp. Preoții oficiază slujbe în armată, reprezentanți ai clasei politice se afișează alături de oameni ai bisericii... Biserica, ce mai, e-o chestie serioasă! Fetele de la Pussy Riot au simțit asta pe pielea lor. Punkistele au primit doi ani de închisoare după ce au pătruns, cu cagule, în catedrala Hristos Mântuitorul ca să danseze și să cânte o rugăciune anti-Putin chiar în fața altarului, înainte de ultimele alegeri prezidențiale. Acest moment reflectă ciudatul amestec de politică și religie din Rusia, legăturile greu de înțeles între putere și Biserică. Dmitri Medvedev a simțit nevoia să precizeze, câteva luni mai târziu, că Biserica nu participă la deciziile luate de Stat. Dar va rezista ea tentației? S-ar părea că Biserica i-a autorizat deja pe unii preoți să candideze pentru

funcții în Stat și s-ar fi declarat în favoarea constituirii unui partid ortodox.

— Eu nu merg la biserică, totul nu e decât afaceri și politică, îmi spune una dintre gărzile de corp, cu o figură dezgustată.

Hegemonia crescândă a Bisericii Ortodoxe îl exasperează. Nu-i place să facă la fel ca toată lumea. Câteva zile mai târziu, îl cunosc pe Iaroslav, care poartă ostentativ la gât o cruce de argint:

— Înainte am predat religie, dar a trebuit să părăsesc biserica acum trei luni, din cauza jocurilor de putere. Părinții elevilor mă vor înapoi.

Profesorul de religie s-a reconvertit în șofer de taxi – o soluție simplă, rapidă, eficientă, în așteptarea a ceva mai bun. Nu e nici o rușine în asta, nici Vladimir Putin nu a făcut altfel în momentul în care s-a întors din Germania, la începutul anilor '90, când a trebuit să renunțe la postul său din sânul KGB-ului. Trebuie să te adaptezi, mai ales când ai guri de hrănit. La treizeci și trei de ani, Iaroslav e tatăl a cinci copii. După ce a oprit mașina în fața casei mele, îmi arată pe telefonul mobil câteva fotografii de familie.

— Cel de-al șaselea va veni pe lume în decembrie, îmi spune el cu mândrie, arătându-mi o poză cu soția însărcinată. Iaroslav contribuie la repopularea țării sale. Scăderea demografică a devenit, de altfel, o problemă prioritară pentru patriarhul Moscovei și al tuturor rușilor, Kiril¹, care a cerut guvernului, în 2012, să sprijine mai mult familiile numeroase. Rusia a pierdut peste 5 milioane de locuitori în douăzeci de ani, iar în prezent de-abia numără 143 de milioane de suflete. Oare patriotismul, atât de puternic, va reuși să inverseze această tendință?

¹ Capul Bisericii Ortodoxe din Rusia. (n.a.)

Salvează-ți sufletul

E Joia Mare. O însoțesc pe Nastia și pe copii la biserică, dar numai după ce am îmbrăcat – altfel nu se putea –, o fustă gri lungă până la genunchi, pescuită din fundul dulapului pe care-l împart cu celelalte guvernante. Trebuie să respecti întocmai codul vestimentar, altfel riști să te certe bunicuțele. Bineînțeles, nicio șansă să poți purta pantaloni sau fuste scurte.

Ca în fiecare dimineată, am trezit-o pe Liza, care nu s-a dus la școală din motive de sănătate – pentru a-i motiva absența, un certificat eliberat de medicul de familie a fost considerat mai credibil decât chemarea Domnului.

Dând la o parte draperiile de la geamul ei, o întreb ce vrea să mănânce la micul dejun. Fetița se ridică repede în mijlocul patului și îmi răspunde pe un ton jignit:

– Dar n-ai voie să mănânci înainte să mergi la biserică!

Prima blasfemie.

Alioșa, a cărui vârstă nu constituie o scuză valabilă pentru a se sustrage de la sărbătorirea ultimei cine a lui Iisus, mă întreabă cu naivitate, din cadrul ușii:

— Mergem cu avionul?

Mi-ar plăcea să-i explic că, înainte să te prezinți în fața lui Dumnezeu, e de așteptat ca un credincios să adopte o atitudine umilă și că, în cazul acesta, o călătorie cu avionul, pe o distanță de vreo zece kilometri, nu pare potrivită, dar... Ar trebui să-i explic totul de la început, așa că optez pentru un răspuns mai eficient:

— Nu, suntem foarte aproape.

Așezată lângă copii, în mașina care ne duce la biserică, arăt dintr-odată cu degetul spre cupolele cu cruci deasupra.

— Acea e?

Furia divină se abate asupra mea.

— Ce faci? N-ai voie să arăți cu degetul o biserică! Îmi țină încă o predică Liza.

A doua blasfemie.

Înainte să intrăm în biserică, îmi acopăr capul, cum se face – cu eșarfa, bine că afară e încă frig. Nastia își potrivește cu modestie fularul Hermès. În picioare, la fel ca toți credincioșii, rămân undeva în spatele bisericii, legănată de cântecele corului... apoi de plânsetele lui Alioșa, care nu are nicio înclinație spre ruga meditativă și tăcută. După ce am străbătut interiorul bisericii și am pupat icoanele, după exemplul maică-sii – un sfat în treacăt: nu folosi ruj de buze și, în caz că ai herpes, încearcă să te abții –, micuțul începe să dea semne de plictiseală. Alioșa a reușit să reziste două ore datorită deselor ieșiri afară, îndeajuns pentru mântuirea sufletului său. E drăguț să lași câteva bancnote în cutia milei, la ieșirea din biserică, dar fiecare trebuie să învețe, înainte de toate, să rupă din timpul lui, și asta încă de la o vârstă fragedă. Pentru Liza încercarea s-a dovedit la fel de dificilă. Ca o fetiță model ce este, s-a așezat în față, chiar în spatele preotului, ca să-i soarbă cuvintele

rostitute în slavona veche, dar a trebuit să iasă afară de mai multe ori pentru a-și domoli plictiseala, furioasă că mă găsea și pe mine acolo.

Dar acesta nu e decât începutul.

Slujba de Paște durează toată noaptea, de sâmbătă până duminică, un mijloc numai bun să-ți pui credința la încercare. Trebuie să suferi ca să-i plăci cuiva, chiar și lui Dumnezeu. Patronii mei, la fel ca angajații lor ruși, au încercat să renunțe, timp de patruzeci de zile, la carne, pește, ouă, lapte, smântână, unt, țigări, sex, alcool (o pauză numai bună pentru ficatul lor). Perioada se numește *Post*, echivalentul postului catolic, dar, în practică, de zece ori mai dur. Dieta se încheie în duminica de Paști, când toată lumea se ghiftuiește cu carne și prăjituri.

Însă Nastia nu așteaptă zilele importante din calendar pentru a-i mulțumi Domnului.

— Suntem cu adevărat norocoși, proclamă ea ridicându-și ochii spre cer.

Și cum rugăciunile singure nu sunt îndeajuns ca să-i mulțumească Domnului pentru niște copii atât de cuminți și pentru un soț atât de bogat, Nastia a apelat la apa sfințită. Toate încăperile casei au fost binecuvântate în luna ianuarie pentru a proteja mica familie de spiritele rele. Tot așa, în fiecare seară când le fac baie copiilor, pun în vană apă sfințită, respectând indicațiile. Semnul crucii, pe care e musai să-l faci înainte să înfrunți un pericol, cum ar fi o călătorie cu avionul sau o noapte de somn (se pare că și visele rele pot fi funeste), are aceleași virtuți protectoare și e repetat ori de câte ori Dumnezeu nu-l înțelege din prima..

Când preotul ne însoțește cu ocazia unei călătorii la Monaco, la bordul avionului privat, profită de zbor ca să garnisească avionul cu icoane, lipite chiar și la toaletă, și să-l binecuvân-

teze, în cea mai pură tradiție ortodoxă. Acest ritual și-a demonstrat eficiența în cazul avioanelor de război însărcinate să lanseze bombe asupra Caucazului, care nu numai că au reușit să zboare fără probleme, dar au izbutit și să-i nimicească pe rebeli.

— Să nu uitați, mai ales, de cabina piloților, părinte! îi amintește Nastia.

Și piloții trebuie să fie pilotați de acolo, din Ceruri...

După cum au afirmat, fataliști, niște pasageri ruși printre care și un prieten, îmbarcați la bordul unui avion ce risca să explodeze în aer, dar care a reușit să aterizeze de urgență pe un aeroport din Moscova:

— Nu e vina companiei aeriene și nici a piloților, așa a fost să fie.

Scandinavian Airlines s-a supus pesemne acestei concluzii înțelepte, din moment ce nu a oferit nicio explicație cu privire la faptul că motorul de pe aripa dreaptă a cedat din senin. E mult mai bine, deci, să-l ai pe Dumnezeu alături.

Liza a moștenit pasiunea pentru religie de la mama ei. Într-o zi, în timp ce-și scotea uniforma școlară, am văzut cum își potrivește în jurul taliei un fel de brâu vechi, cenușiu.

— Ce e acela?

— Brâul Fecioarei Maria! Unchiul mi l-a făcut cadou, te ajută să te vindecii de boli. O să-l port tot timpul!

Până la urmă amuleta – probabil nu foarte comodă –, a dispărut, însă am înțeles pe urmă de ce era Liza atât de încântată. Fetița fusese la catedrala Hristos Mântuitorul, unde era expus temporar brâul original al Maicii Domnului, adus de la Muntele Atos de un venerabil călugăr care, atunci când s-a întors în Grecia, a fost arestat pentru o afacere obscură cu niște

terenuri vândute ilegal. La Moscova, câteva zeci de mii de persoane au așteptat, în medie, câte cincisprezece ore, la minus 11 grade Celsius, pentru a se închina în fața relicvei. Un entuziasm impresionant. Madonna poate să moară de invidie: nu a adunat decât 40.000 de spectatori la primul concert pe care l-a avut aici, în anul 2006. Trebuie spus că brâul Maicii Domnului are calități curative și stimulează fertilitatea. Deși au ajuns târziu, din cauza dorinței lor puternice de a-și mări familia, patronii mei au sărit peste rând ca să beneficieze de virtuțile brâului. Pot să doarmă cu conștiința împăcată, pentru că astfel au respectat întocmai una dintre învățăturile lui Hristos: „Cei din urmă vor fi cei dintâi”.

Conexiunea franceză

Nu pot rezista păcatului mândriei. De fiecare dată când mă întâlnesc cu cineva, mi se face apologia culturii franceze, atât complexă, a limbii franceze, atât de dulce, și a legăturilor atât de puternice care leagă Rusia și Hexagonul... La Moscova, să te arăți încântat de serialul *Hélène et les Garçons*¹ e o dovadă de bun gust. Filmul s-a bucurat de succes la sfârșitul anilor '90 și a fost dublat în rusă de doar doi actori, un bărbat și o femeie. Natașa – o brunetă drăguță, cu aer relaxat – și prietenii ei, cinefili boemi din clasa de mijloc moscovită, mă asigură că au fost fanii serialului în acea perioadă. Sunt invitată în *kommunalka*² Natașei, un fost apartament comunitar sovietic, redecorat cu perne multicolore și tapet sclipicios din India. Ca un fel de continuare a trecutului promiscuu, invitații preferă să stea înghesuiți în bucătăria microscopică, deși există o sufragerie imensă.

¹ Sitcom franțuzesc difuzat între anii 1992 și 1994. (n. tr.)

² În timpul Uniunii Sovietice, apartamentele comunitare găzduiau mai multe familii, fiecare din ele având la dispoziție o mică încăpere. Familiile împărțeau bucătăria și toaleta. Acest tip de locuință n-a dispărut complet în ziua de azi, mai ales în Sankt-Petersburg. (n.a.)

Oleg, partenerul Natașei, poartă un tricou făcut la comandă, cu un mesaj bine țintit: în uniforme albastru închis, cu tricolorul fluturând deasupra capetelor, soldații lui Napoleon deschid focul asupra gărzii imperiale ruse. Oleg și-a imprimat pe haine cele mai frumoase opere ale copilăriei lui. Cu un pahar de coniac în mână – armenesc, pentru că e mai ieftin –, Oleg scormonește printr-o cutie cu filme lansate între anii 1956 și 1963 și rostește nume de regizori francezi de film, de care n-am auzit niciodată. Clasificate în funcție de țară și de perioadă, colecția sa de DVD-uri piratate acoperă o bună parte din podea, se întinde de-a lungul pereților, se ascunde în spatele canapelelor și pune stăpânire pe dulapuri.

Dar scumpa noastră Franță nu rimează numai cu *Nouvelle Vague*³ sau cu grandoarea napoleoniană.

– Îmi place la nebunie literatura franceză, îmi spune Jenia, un vlăjgan cu figură rotundă, în timp ce mănâncă o bucată de pește prăjit cu mărar. Se vorbește mai mult despre iubire în romanele franțuzești decât în cele rusești, care-s așa de deprimante.

Acest romantic incorigibil e un fost jurnalist.

– În Rusia, când faci meseria asta, lumea te consideră ori un nenorocit, ori un erou.

Clar, a fost prea complicat să devină erou. Și-atunci Jenia s-a reprofilat și a început să vândă instrumente muzicale prin poștă. Cu toate acestea, spiritul său critic nu i s-a tocit.

– Voi, francezii, aveți o problemă cu fostele colonii. Sunteți invadați de arabi și africani. În fine, sunteți norocoși, ei nu sunt atât de agresivi precum caucazienii noștri...

³ „Noul Val” – nume atribuit unor regizori francezi care au făcut filme între anii 1950 și 1960. (n.tr.)

În plin avânt contra-argumentativ, sunt salvată de nostalgia profesorului de yoga al cuplului care ne găzduiește.

— E trist să vezi cum s-a pierdut această tradiție sovietică de a spune glume în timpul serilor, declară el cu regret, înainte să se lanseze într-o poveste fără perdea.

Profesorul de yoga, cu statură impozantă și barbă deasă, e un fost stomatolog. În ce-o privește pe vecina sa, o rusoaică frumoasă, ea a lucrat ca juristă înainte să facă studii de jurnalism și acum e contabilă, în așteptarea unui loc de muncă mai interesant. Managerii francezi pot doar să viseze la o astfel de capacitate de adaptare. După o repriză de râs, femeia abordează subiectul săptămânii: oligarhii Berezovski și Abramovici dau socoteală în fața unui tribunal englez.

— Nici măcar nu le e rușine să spună că au finanțat campania lui Elțin cu câteva zeci de milioane de dolari, când a fost reales în 1996. Au primit în schimb „favoruri” economice.

E singurul lucru asupra căruia cad de acord cu toții. În Franța, cel puțin, miliardarii noștri nu se laudă cu manevrele lor înaintea judecătorilor. Încă un lucru care-mi hrănește sentimentul de mândrie.

Discreția dăunează sănătății. Consumați cu moderație

Însoțesc familia Sokolov la Monaco.

O a doua reședință, sau un iaht ancorat în apropiere de Rocher, e un accesoriu ce nu-i poate lipsi niciunui nou îmbogățit care se respectă. Atrăși de climă – la fel de blândă cu tenul ca și cu afacerile –, noii îmbogățiți alimentează magazinele de lux cu bancnote cu valoare mare. Ideea de a petrece aproape două luni în acest oraș de vis, unde imobilele din beton se îngrămădesc pe mai puțin de doi kilometri pătrați, mă bucură peste măsură.

Sub un soare de plumb, zăresc ambarcațiunea. Concurența e dură. Cu o lungime de „numai” șaizeci de metri, cocă neagră și punte albă, iahtul familiei Sokolov nu ocupă decât locul al doilea sau al treilea ca mărime dintre cele care se află în port. Totuși onoarea patronului meu este intactă, întrucât are privilegiul de a plăti 2.000 de euro pe zi în loc de 1.000, cât e trecut în grila de tarife.

După ce urc la bord, Liza mă invită să fac turul ambarcațiunii. Departe de clișeele deloc măgulitoare care abundă

despre viața pe mare, unde se pare că domnea promiscuitatea, descopăr camere de aproximativ doisprezece metri pătrați, echipate cu televizoare cu ecran plat, aer condiționat și băi private din marmură. Camerele sunt amenajate sub punte.

— Acolo vasul se leagăna mai puțin, îmi explică Liza, temându-se c-o paște răul de mare.

Dacă ar izbucni o furtună violentă în timpul celor douăzeci de minute de navigație, atunci când ne îndepărtăm de apele puțin adânci de lângă coastă, am ști unde să ne refugiem. Deloc temerari din fire, patronii mei navighează foarte rar pe distanțe lungi, mult prea periculoase pentru o ambarcațiune atât de fragilă...

Intru, la etaj, într-o încăpere tapetată cu hărți vechi ale lumii și mobilată cu o canapea și fotolii din brocart aurit. În sala de mese de alături, scaune ce cântăresc douăzeci de kilograme îți apasă coapsele de o masă superbă din stejar, foarte joasă, iar parchetul din cel de-al doilea salon, demn de o sală de bal, strălucește într-atât încât mă tem să nu cumva să-l zgârii, chiar dacă sunt desculță. Dârdâind de frig din cauza aerului condiționat, mă încălzesc într-un al treilea salon, aflat la etajul superior, unde atmosfera e animată de un televizor conectat în permanență la canalele rusești și ale cărui dimensiuni îți permit să-l vezi pe Vladimir Putin în mărime naturală. Ușile automate ce dau spre terasa unde familia ia masa rămân deschise tot timpul. Un sistem foarte ingenios pentru a împăproșta aerul de afară, probabil.

În timp ce iahtul începe să se miște ușor, Liza mă însoțește spre provă. Cu părul în vânt și o brățară împotriva răului de mare legată la încheietura mâinii, fetița strigă, imitându-l pe Jack, eroul filmului *Titanic*:

— Sunt stăpâna lumii!

E ceva foarte real în toate astea.

Urcăm apoi pe o scară și ajungem pe terasă – e interzis să folosim ascensorul în timp ce navigăm. Decorată cu băncuțe, șezlonguri, un bar și un jacuzzi, acest punct al vasului e dedicat activității principale a sejurului, condiție *sine qua non* a unei întoarceri triumfale din vacanță: bronzatul.

Sfârșitul aventurii. Numeroase iahturi de lux sunt ancorate în largul acestei coaste înșorite, seduse de farmecul incomparabil al prețului unui metru pătrat care câteodată trece de 60.000 de euro. Un eldorado pentru cei bogați, singura lor certitudine că nu se vor bălăci în aceleași ape cu plebea...

Dar o asemenea concentrație de oameni de bine suscită comparațiile. Echipat cu un binoclu, patronul meu, îmbrăcat doar într-un slip, admiră vaporul vecinului, și el rus. Se simte cam înghesuit în iahtul său, de curând renovat de un arhitect cunoscut.

– Voi avea și eu unul la fel, și asta curând: lung de o sută de metri, cu o piscină și o pistă pentru elicopter. E mai practic așa.

Apoi va fi echipat cu un simulator de golf, astfel încât patronul meu să nu fie nevoit să meargă la un club imediat ce se întoarce din călătorie. Încă un aspect care-l face mai practic. Plus o sală de cinema, o saună, o cameră de masaj, pe scurt, numai ce e esențial. Deși ambarcațiunea există doar în fază de proiect, e numai bună să fie lăudată.

Lecție în particular

Cu un fizic à la George Clooney și un zâmbet strălucitor, un Don Juan urcă într-o dimineață la bordul ambarcațiunii familiei Sokolov. Maniere demne de un gentleman, un compliment făcut în limba franceză, un accent mortal, și sunt cucerită.

— *E best number one* dintre toți profesorii de golf, îmi spune Liza, în mod clar în lipsă de adjective pentru a-i descrie talentul. A lucrat pentru Michael Jordan și Sylvester Stallone.

Ca orice sportiv de performanță ce se respectă, profesorul de golf acordă foarte mare importanță alimentației. Brusc pasionată de subiect, îi pun întrebări despre alimentele cele mai bogate în nutrienți, când, sub privirea mea uimită, semi-zeul începe să mestece doi căței de usturoi crud.

— În fiecare dimineață! consideră el de cuviință să precizeze.

În acel moment, ni se alătură Nastia, puțin cam ezitantă:

— Care ar fi cel mai potrivit loc...?

Antrenorul e categoric: lecția se va ține pe terasă. Foarte bine, domnul consideră deci că e necesar să țină lecția de golf

pe vapor. Inițial mă gândesc că e o glumă, îmi pun roțițele creierașului în mișcare, apoi dau cu ochii de materialul de lucru, două seturi complete pentru copii, făcute la comandă, unul pentru un stângaci, altul pentru un dreptaci. În fața privirii mele neîncrezătoare, atletul se explică:

— E imposibil să știi care e partea lor dominantă înainte de primele cursuri.

Ce idioată sunt! Cum să închiriezi crose de golf, chiar și pentru o încercare, atunci când ai la dispoziție un iaht de lux?

Maestrul își potrivește șapca asortată cu patalonii în carouri și apucă, viril, una dintre crosele de golf în miniatură ale lui Alioșa. Îmi țin răsuflarea, gata să asist la o lovitură istorică... Însă antrenorul își schimbă părerea. Ia în colimator perimetrul de bălăceală din spate.

Odată ce covorașul de gazon sintetic a fost întins pe jos, maestrul lovește una dintre mingile Lizei, așezată pe suport.

— Așa, aproximativ, așa zice cincizeci de metri, estimează cu modestie campionul.

Un punct fluorescent strălucește pe marea verde. Păcat că nu putem opri curentul ca să verificăm anvergura loviturilor.

În micuța sa uniformă de jucătoare de golf, mânuși albe și mocasini bicolori, prințesa Liza încearcă să-și imite profesorul. Cu genunchii ușor îndoiiți, fetița se balansează de la dreapta la stânga, în spatele maestrului, care se mișcă la rândul lui în ritm de twist. Misiunea mea: să-i filmez și să-i fotografiez din toate unghiurile pentru ședința de informare, când maestrul le va analiza postura, defectele și atuurile. Profesionist în toate circumstanțele, George Clooney al nostru își aranjează părul înaintea fiecărui zumzăit al flash-ului. În ce-o privește pe Nastia, ea se minunează în fața măiestriei odraslei sale:

— E magnific! Superb! Continuă tot așa, draga mea!

În picioare, stând în spatele lui Alioșa, Daisy se încăpățânează să-i arate cum să lovească cu crosa și nu cu piciorul.

— Acolo jos, la dreapta! Nu, mai la stânga! răcnește cât de tare poate căpitanul vaporului.

E ora de pescuit. O adevărată vânătoare de comori, cu o plasă mare de pescuit și un tender¹ care face zig-zag în funcție de instrucțiuni. Mingile nu se abandonează, doar n-o să aruncăm gunoaie în mare. Durata lecției: aproximativ douăzeci de minute. Ce se poate spune, totuși, e că antrenorul nu și-a pierdut de pomană ziua, plătită cu 5.000 de euro. La prețul acesta, s-ar fi putut oferi voluntar să le dea o lecție în particular și guvernantelor... Numai că, după această muncă epuizantă, a preferat să sară în mare și să dea zece ture în jurul iahtului. Nu este acel George pe care-l așteptam.

¹ O barcă cu motor care de obicei servește pentru sprijinul logistic al iahturilor. (n.a.)

La soare

Marea va fi întotdeauna capricioasă, toată lumea o știe, chiar și Mediterana se poate dovedi uneori periculoasă. Conștienți de acest lucru, Nastia și Artiom, la bordul micii lor ambarcațiuni, diminuează cât mai mult riscurile. Ieșim din portul Monaco doar cât să aruncăm ancora câțiva kilometri mai încolo. Excepție fac zilele când plouă sau e vânt. Uneori, într-un moment de nebunie, navigăm până la Saint-Tropez, o aventură de trei ore, însă numai după ce sunt studiate cu multă atenție informațiile meteo – dacă există cea mai mică îndoială, călătoria se amână. E lucru de la sine înțeles, căpitanul e sătul de acest program deloc aventuros.

Admir, într-o după-amiază în care ieșim în larg, frumusețile de pe litoral, supraveghind-o cu colțul ochiului pe Liza, care stă tolănită pe un șezlong aproape de mama ei. Nu sunt niciodată departe de ea. Dacă se întâmplă cumva, ca în mijlocul siestei, să-i vină brusc cheful să studieze franceza, voi fi acolo, mereu la dispoziția ei. Cu inima plină de speranță, aștept cel mai mic semn, în timp ce vasul mă leagănă ușor,

ascult țipetele pescărușilor și zgomotul jet-ski-urilor deținute de vecinii noștri de ancoraj, acumulez vitamina D...

— Vreau și eu una la fel! urlă Liza smulgându-mă brusc din picoteală.

Mă uit vag în direcția spre care indică cu degetul. O saltea gonflabilă trasă de o barcă cu motor. O mână de adolescenți țipă cu fiecare săritură provocată de valurile mai mari.

— Dar ai deja una...

— Dar nu e la fel!

Dacă Liza își dorește ceva, Liza obține, o logică dezarmantă pe care uneori am tendința să o uit, plină de prejudecăți cum sunt. Descurajată, las baltă orice dezbateri. Câteva ore mai târziu, noua saltea de trei locuri, cumpărată de urgență cu 220 de euro, devine cauza tuturor relelor: dureri de brațe, zgârieturi pe burtică, apă de mare în ochi... Exilat în garaj, obiectul dorinței își va petrece de-acum înainte zilele alături de alte capricii uitate ale copilei.

Frecvența foarte scăzută a intervențiilor mele ca profesor de franceză îmi oferă lungi perioade în care pot să mă dedic observării lucrurilor din jur, în timpul cărora lumea îmi pare mai puțin opacă. Într-un astfel de moment am descoperit, în sfârșit, la ce servesc toți acei kilometri de pagini de publicitate din revistele de modă. Nepoata de cincisprezece ani a patroanelor mei, care-și petrece alături de noi câteva zile, e o artistă în devenire. Adolescența și-a expus deja lucrările la ea în școală, unde este foarte apreciată. Anul acesta a obținut, de altfel, dreptul de a-și da examenele cu o lună înaintea colegilor de clasă. Tatăl ei, în doar o jumătate de oră (nu știu cât de gros la pungă a fost...), l-a convins pe director că e absolut necesar să o lase pe scumpa sa fiică să meargă în vacanță odată cu el.

Așezată neglijent pe un fotoliu, într-o pereche de pantaloni scurți și un maieu galben canar ce îi scoate în evidență silueta perfectă, tânăra citește versiunea în limba rusă a revistei *Elle*, mestecând zgomotos gumă. Fata începe apoi să rupă paginile. Oare spiritul ei creativ o împinge să facă un colaj din poze cu haine de lux și propriile sale fotografii? Nici vorbă. Adolescenta îi întinde mătușii sale, fără să piardă prea mult vremea, paginile respective.

— Vreau asta...

E mult mai simplu așa, când vrei să faci o comandă.

Monaco e un tomat de vise... Chiar și după căsătoria mult așteptată a prințului Albert, orașul e la fel de atractiv.

— Concert cu Jean Michel Jarre! exclamă Nastia cu ochii strălucind de încântare, convinsă că francezii îl adoră cel puțin la fel de mult ca rușii.

Eu îmi ascund, poate un pic prea mult, entuziasmul.

— E un moment istoric! insistă ea.

Merită să asisti la un astfel de eveniment, oferit de proaspăt căsătorii Albert și Charlène publicului monegasc. Cartierul Rocher și-a închis porțile mașinilor și vaselor de agrement. Opriți într-un port alăturat, am ales să mergem cu mașina, în ciuda interdicției. Cine poate să stea în calea unei inimi vesele și a unui portofel plin? Poliția rutieră se dovedește inflexibilă: imposibil să treci, că ești vedetă sau nu. Agenții de poliție asistă, prin urmare, la o defilare a pantofilor cu toc cui, roșii, verzi, galbeni, cu paiete, făcând până în port. Bineînțeles, nici nu s-a pus problema să ne amestecăm cu mulțimea de monegasci. Am urmărit concertul dintr-un balcon închiriat de prieteni, în fața unui mic bufet cu șampanie.

Ca să te distrezi, la Monaco, trebuie să suferi. În serile de vară, lumea adoră să se plimbe în port. Și la Monaco, vara în port, e un parc de distracții. În fiecare zi, fascinată la gândul că voi regăsi dulcele vacarm al caruselelor și al saltimbancilor ce distrează mulțimea, mă înarmez cu cea mai mare geantă de mână. Cu copiii miliardarilor, jucăriile de la automate, de 2 euro, ocupă mult spațiu – dar îți iau și mult timp. Însă în această seară, norocoasă cum sunt, nici nu poate fi vorba să ne urmăm rutina. Liza rămâne nemișcată în fața unui stand de loterie. Fetei i-a căzut cu tronc un urs de pluș de trei ori mai mare decât ea. Șmecheria e să cumperi niște bilețele mici și-apoi să verifici dacă au inscripționate pe ele numerele câștigătoare lipite în spatele premiilor. E amuzant, bineînțeles, însă lucrurile nu se mișcă destul de repede pentru gustul ei.

– Ajutați-mă!

Chem în ajutor doi membri ai echipajului, care ni se alătură.

La patru mâini, ritmul jocului se accelerează, însă, 200 de euro mai târziu, Liza tot n-a reușit să câștige jucăria visurilor ei...

– Încercăm din nou și mâine, da? Hai să dăm o raită pe la palatul oglinzilor!

Tare greu e s-o momești! Ca să o fac să rădă, accept să mă lovesc de pereți în labirintul pe care l-am parcurs deja de vreo patruzeci de ori, dar ies fără prea multe vânătăi și mai ales fără să izbucnesc în plâns, iar asta e cel mai important.

– Vino, vino să vezi țigara! aud într-o dimineață.

Curiozitatea mea e maximă. Mă alătur Lizei, pregătindu-mă, din obligație profesională, să-i țin un lung discurs despre efectele dăunătoare ale tabacului.

— Unde e?

— Acolo! Ce, nu o vezi? Ești oarbă?

Chiar lângă iaht a ancorat un vas elegant, cu o cocă îmbrăcată în lemn lucitor. Îmi sare în ochi, atunci, numele lui, „Țigara“.

— E cel mai rapid vapor din lume, conceput special pentru tata! exclamă Liza, cu obișnuitul ei simț al măsurii.

Această mică bijuterie poate atinge și 120 de kilometri pe oră.

— O să facem cu toții o tură!

Familia urcă la bordul ambarcațiunii. Așezată confortabil într-unul dintre fotoliile din piele, întrevăd prin ușa automată spațiul amenajat în interior, echipat cu toalete, un minifrigider (pentru a păstra șampania la rece) și un televizor cu ecran plat (e plictisitor uneori să stai pe mare). Puțin cam amețit, după un mic dejun stropit cu șampanie, Artiom insistă să preia el comanda, sub privirea neîncrezătoare a căpitanului. Pune motoarele în funcțiune. Senzațiile sunt din ce în ce mai puternice. Conduita sa sportivă e o încântare: un val de apă sărată în plină figură, un zgomot ca de elicopter ce se pregătește să decoleze.

— Stop! țipă dintr-odată căpitanul, grăbindu-se să preia controlul.

Încă puțin și vaporul ar fi dat peste un înotător ce se depărtase de țărm. Inconștientul!

Ne pregătim să luăm prânzul afară. Ca de obicei, căpitanul și secundul său sunt însărcinați să scoată Rolls-Royce-ul deopotabil al doamnei, desigur modelul cel mai scump (440.000 de dolari), dar și mașina Bugatti a domnului, ediție limitată (preț variabil, în funcție de dotări). În lume există zece astfel

de exemplare. Ca de obicei, n-am idee unde mergem. Abia dacă avem timp să ne punem ochelarii Ray-Ban și să simțim cum ne bate vântul în păr, că mașinile au și oprit în port, la două sute de metri de iaht. Am înțeles. Ar fi fost cu neputință să mergem pe jos la Automobil Club.

Familiei Sokolov îi face o deosebită plăcere să-și invite prietenii la bordul ambarcațiunii lor. Noii prieteni, europeni ce se învârt în cele mai importante cercuri, și vechii prieteni, ruși adevărați, cei pe care Artiom îi cunoștea înainte să facă avere, care mănâncă cu degetele în restaurantele cele mai selecte din Monaco, pătează fețele de masă, înjură și beau după pofta inimii... Unul dintre acești prieteni fideli din copilărie și-a scăpat ochelarii în mare. Îmbătat de spațiul infinit al mării și al nopții întunecate, a început să recite din Pușkin, un fenomen destul de răspândit în Est, după care a încălecat balustrada iahtului. Cum prietenii lui, la fel de fericiți ca el, nu s-au oboșit să-l oprească, poetul nostru a închis ochii, a deschis brațele... și a căzut în apă. Alarmați, membrii echipajului au aruncat un colac de salvare și au fugit să caute o lanternă. Din fericire, chiar dacă e miop, rusul e și rezistent.

Aburii alcoolului

Într-o seară de toamnă, pe marginea Lacului Patriarhului, făcut celebru de Bulgakov¹, un bărbat își oferă vesta unui cercetaș, pe post de cadou de despărțire. Cuprins de un avânt de simpatie și purtat de beție, bărbatul a dansat cu el și l-a sărutat ca pe un frate. O scenă demnă de un roman de Dostoievski povestită de o franțuzoiacă, martoră a acestor efuziuni sentimentale.

Alcoolul poate să-ți facă rău, poate să-ți facă și bine. Într-o noapte, când mă plimb prin oraș cu niște prieteni, un individ, cu o sticlă de vodcă aproape goală în mână, se pune să-l urmărească pe unul dintre prietenii mei.

— Vino aici! urlă el, furios.

Puțin familiarizat cu limba slavă, cel apostrofat nu-i răspunde la salut, jignindu-l astfel pe individul mare cât un tanc.

— Care-i problema? Suntem francezi! îi strig eu cu brutalitate, din reflex.

¹ În cunoscutul roman „Maestrul și Margareta”, acesta e locul unde Berlioz și Bezdomnii îl întâlnesc pe Woland, diavolul. (n.a.)

Într-o clipă, individul își schimbă brusc atitudinea războinică. În loc să ne alegem cu capetele sparte suntem îmbrățișați cu căldură, cu râsete și lacrimi. De-acum suntem cei mai buni prieteni din lume.

Atitudinea cea mai prudentă e să păstrezi distanța: 80% dintre crimele din Rusia sunt comise de indivizi în stare de ebrietate². Plecând de la această premisă simplă, dacă în metrou vă găsiți în fața unui bărbat ocupat să-și scoată din ambalaj sabia, cadoul unei aniversări din plin stropite cu alcool, mai bine o luați la sănătoasa. Chiar dacă bărbatul respectiv sugerează cu amabilitate că ar vrea să facă o demonstrație, așa cum mi s-a întâmplat mie. Cel mai adesea, bețivii pe care-i întâlnesc se mulțumesc să se lovească de pereți, să urce pe scările rulante în sens opus sau să se întindă pe jos. În cel mai rău caz pot să-mi cadă în cap de sus, din pură întâmplare – lucru care ar putea, totuși, să mă coste un braț.

Am noroc. Din punct de vedere statistic, faptul că sunt femeie mă ajută: aici, un bărbat din cinci moare din cauza alcoolului, față de doar 6% dintre femei³. Rușii consumă, în medie, aproape șaisprezece litri de alcool pur pe an de persoană⁴. Aici nu se bea doar așa, câte un șnaps ca să te încălzești pe timp de iarnă, sau o bere când ți-e sete, în lunile caniculare de vară... În plus, se consumă de trei ori mai mult alcool decât în 1989, deși temperatura nu s-a schimbat.

— Trebuie să ne înțelegi, îmi explică Iulia, o asistentă personală pe care am cunoscut-o cu ocazia unei zile de naștere

² Raport publicat în 2009 de către Camera Civilă a Rusiei (organ consultativ subordonat Kremlinului). (n.a.)

³ Cu titlu de comparație, la nivel mondial, aproape 4% dintre decese sunt legate de consumul de alcool. Raport publicat în 2011 de către Organizația Mondială a Sănătății despre legătura dintre alcool și sănătate. (n.a.)

⁴ Media pentru un adult (peste cincisprezece ani), față de doisprezece litri în Europa. (n.a.)

mondene. Mulți oameni și-au pierdut speranța. Crescuți mai întâi în minciuna numită comunism, au constatat mai apoi că revoluția (cea a lui Boris Elțin) n-a servit la nimic, că toți oamenii politici mințeau. Atunci s-au întors spre familie. Cei care n-au putut să se adapteze pentru a supraviețui, mai ales în regiunile foarte sărace, nu înțeleg de ce s-a schimbat viața lor atât de mult, de ce viitorul lor a devenit dintr-odată incert după perestroika. Așa că își îneacă amarul în alcool.

Literalmente.

Un obicei de-al locului, *zapoi*, „bețivăneală“, constă în a bea până cazi sub masă⁵. Astfel de perioade durează uneori și câteva zile.

E dificil să te pretinzi a fi o țară modernă și dezvoltată atunci când cancerul alcoolismului îi roade bărbații, a căror speranță de viață ajunge doar până la șaiszeci și patru de ani⁶. Prin urmare, Guvernul a înțeles în acești ultimi ani controalele. Producerea și vânzarea ilegală de alcool sunt caz penal, reclamele la băutură sunt interzise, s-a stabilit un preț minim pentru vodcă, alcoolemia pentru șoferi este zero etc. Poliția a început să testeze un aparat numit Alcolaser, care detectează de la distanță vaporii de alcool emiși de un băutor în mașina sa, chiar dacă se deplasează cu o viteză de 120 de kilometri pe oră.

— Știi, și Gorbaciov a încercat să limiteze consumul de alcool, în anii 1980. Rezultatul: oamenii s-au reprofilat pe alcoolul impur, încă și mai nociv, făcut în casă din lichid de frână sau din dizolvant, de exemplu, îmi povestește o colegă.

⁵ Tradiția exista și pe vremea țarilor – s-ar părea chiar că Vladimir, primul prinț slav care s-a convertit la o religie monoteistă în secolul al X-lea, a respins Islamul pentru că interzicea consumul de alcool. (n.a.)

⁶ În Franța, bărbații au o speranță de viață de șaptezeci și opt de ani. (n.a.)

Reglementările au și început să aibă efect. O „promoție” atractivă a înflorit într-o noapte pe la chioșcurile de pe străzile Moscovei. La cumpărarea unei pungi de plastic e oferită, gratuit, o bere! E un chilipir sau o escrocherie, să primești la prețul de 47 de ruble (aproximativ un euro și douăzeci de cenți) obișnuita pungă de plastic de la supermarket? Nici una nici alta: o lege de-abia promulgată interzicea vânzarea de băuturi alcoolice între ora zece seara și ora zece dimineața.

Intoxicație cu cadouri

— Unde e cadoul meu? sunt întrebată, în loc de „bună ziua”.

Nu se poate face nimic în privința asta: Alioșa e un „dependent” de cadouri. Le iubește cu pasiune, într-atât încât situația devine patologică. Din momentul în care primește o carte, băiatul se aruncă asupra ultimei coperte, ca să comande și următoarele volume. Când primește un joc, cere pe loc celelalte jocuri cărora fluturașul publicitar, strecurat în interiorul cutiei, le face reclamă dinainte. Fără să se gândească nici măcar o secundă să le încerce, totuși, pe acelea care i-au fost oferite. Părinții și guvernantele cedează cu multă ușurință dorințelor sale, numai că situația se complică atunci când invitații trec pragul proprietății cu mâinile goale. În acele momente de jignire profundă Alioșa se bagă, îmbufnat, într-un ungher.

Aceste imbolduri nu se potrivesc, de fapt, cu imaginea pe care Nastia, adepta bunelor maniere, încearcă să o transmită. A hotărât deci să ducă o luptă grea pentru ca odrasla să nu i se mai smiorcăie. Însă nu chiar acum, în curând va fi ziua lui de naștere. Și nici în timpul vacanțelor și în weekenduri, când

orice formă de admonestare trebuie exclusă, că doar e normal să fii răsfățat în astfel de momente. Nastia suferă ca un martir pentru binele micuțului ei, refuzând să-i cumpere un costumăș în care să se deghizeze, ori un vapor de pirați... Însă nu-i putem împiedica pe prietenii de familie să se arate generoși. Nici tatăl nu poate fi oprit. Artiom nu-și schimbă obiceiul, considerând că să fii privat de ceva e un rău absolut. De altfel, e stupefiat să vadă că nașa lui Alioșa îndrăznește să vină în vizită fără niciun cadou pentru finul ei.

— De necrezut, de necrezut! mormăie el, măsurând cu pași mari camera de zi, de la un capăt la altul.

Tânăra dorise să-i ofere băiatului puțin din timpul ei. Neprețuit. Chiar așa.

La supermarket

Se întâmplă să rămân fără hârtie igienică? Supermarketul „Perekriostok”, de lângă casă, e deschis non-stop. Acest magazin cu nume barbar mă scoate întotdeauna din încurcătură.

Pe drum citesc, scris pe trotuar cu litere mari, albe: „Fără tine nu pot să trăiesc, te iubesc”. Deși nu sunt eu destinatară, această declarație mă înveselește. La intrarea în magazin, un adolescent, cântând cât îl ține gura „la ruski!”¹, îmi dă voie, elegant, să trec înaintea lui.

Niciodată nu hotărâsc dinainte ce vreau să gătesc. Și e mai bine așa, pentru că aprovizionarea de-aici urmează o logică, să zicem, întâmplătoare. Într-o zi, găsești vinete, blat pentru tort și lapte de cocos, a doua zi conopidă, humus și tăiței chinezești. Azi îmi fac poftă *ogurți*. O pungă din plastic îmi dă bătaie de cap. N-am ce să fac, refuză să se desprindă de pe rolă.

— Dar e simplu, *devuška!* intervine furioasă o mamaie, smulgându-mi rola din mâini.

¹ „Sunt rus!”. (n.a.)

Ar fi putut s-o ia pe cea de alături ca să-mi facă o demonstrație. Însă bătrâna pare să trăiască o plăcere răutăcioasă în a-mi întinde punga de plastic mult dorită.

Mă îndrept repede spre raionul cu biscuiți și, acolo, miracol! Marca mea preferată, pe care o caut cu disperare de mai bine de două luni, tronează pe rafturile de sus. Mă reped asupra pachetelor și înșfac vreo zece, să-mi umplu dulapurile, că doar nu se știe niciodată.

Mai departe, trecând pe lângă raionul cu preparate proaspete, salivez când văd legumele în saramură, salata Olivier, *kotleti*²... dar să nu mă las dusă de val atât de repede, mai întâi am nevoie de unt. Prima dată când am cumpărat produse de la raionul de lactate le-am aruncat pe toate imediat după. Am înțeles atunci că pe ambalaje, de cele mai multe ori, e trecută data fabricației, nu a expirării. Raionul cu băuturi alcoolice, care ocupă mai bine de un sfert din suprafața magazinului, îmi face și el cu ochiul. Însă mai întâi, trebuie să găsesc cu ce să curăț vechiul *samovar*³ pe care mi l-au făcut cadou niște prieteni. Când îi explic angajatului cu bluza în culorile magazinului ce problemă am, acesta mă privește, mut. Apoi își întoarce capul fără să-mi răspundă. O las baltă.

La casă, arunc o privire plină de invidie asupra revistelor: TV, magazine și *Forbes*. Ia te uită ce înseamnă obsesia reușitei sociale! Bărbații puternici îi inspiră pe cei din jur la fel de mult ca starurile. Deodată, aud o voce în spatele meu:

— *Devuşka*, sunt după dumneavoastră.

O observație gratuită și inutilă, nu? Dar v-ați înșela dacă ați crede că e o mostră de exprimare mitocănească. Cel care

² Chiftele făcute din carne de porc sau vită. (n.a.)

³ Ceainic tradițional prevăzut cu robinet, folosit pentru a păstra apa caldă. (n.a.)

vorbește anunță astfel că iese din rând, pentru a-i fi păstrat locul. Purtând o șapcă verde și o bluză albastră, casierița mă studiază cu o expresie suspicioasă. Zâmbetul meu îi pare suspect. Femeia mă întreabă câți ani am și îmi spune să nu mai zâmbesc prosteste. Așa că mă forțez să-mi compun o expresie cât mai rece cu puțință, care mi se schimbă pe dată într-o mină stânjenită: am uitat să iau hârtie igienică!

Căldura furnalelor

Îmi sună telefonul mobil.

– N-ai cumva 10.000¹ de ruble la tine?

E Bruno, bucătarul francez.

– Trebuie să plătesc peștele și cardul de la *dacea*² nu merge...

O greșeală de organizare, contul dedicat cumpărăturilor nu e alimentat întotdeauna, însă cina trebuie să fie gata până diseară, cu pește sau carne, la alegere.

Când ne întoarcem de la școală, îl întreb pe șofer dacă are la el bani lichizi ca să facem o oprire la magazin. Prudent, apelează la șeful serviciului de securitate, ca în toate situațiile de criză. Respectul pentru ierarhie e sacru – și în Rusia mai mult decât oriunde altundeva. De parcă orice inițiativă personală ar fi suspectă.

Prețurile sunt destul de mari în centrul Moscovei, dar pe Rubliovka urcă amețitor. Ne aprovizionăm, bineînțeles, de la

¹ Aproximativ 250 de euro. (n.a.)

² Casă de vacanță, în general; termenul „dacea” desemnează în acest caz reședința patronilor mei. (n.a.)

Azbuka Vkusa, cel mai scump lanț de magazine, și de la „micii” comercianți.

— Mă doare inima că trebuie să plătesc 5.000³ de ruble pentru două nenorocite de bucăți de plătică de mare, se plânge a doua zi noul bucătar italian, în timp ce iese din „La Marée”, ca și cum banii aceia i-ar fi fost trași din salariu.

Câteva cornuri la Wolkonsky: 700 de ruble⁴! Mai mult, într-un cartier la modă ca acesta, bunicile sunt cele care te servesc. Ele nu vorbesc limba engleză! Iar băcanul uzbek, am văzut cu ochii mei, stabilește prețurile legumelor în funcție de mașinile care opresc înaintea magazinului...

Sokolovilor le place să se bucure de viață, așa că nu se zgârcesc când e vorba de calitatea produselor. Indiferent de preț, trebuie să le alegi pe cele mai bune. E unul din lucrurile cu care se mândresc cel mai tare. Ceea ce mă amuză teribil, de fiecare dată.

În principiu, bucătarii cumpără produse proaspete fără să știe dinainte pentru câte persoane trebuie să gătească. Uneori invitații sosesc în ultimul moment. Alteori fac tot felul de pregătiri și nu vine nimeni. Dar de ce să-i anunți pe bucătari că nu mai vii la masă? E mai interesant să faci surprize. Guvernantele, fiind mai aproape de sursă, sunt bombardate cu întrebări: „Patronii nu merg în seara asta la o aniversare?”, „Liza mănâncă la verișoara sa, azi, nu-i așa?”, „Fratele Nastiei rămâne la cină?”. De cele mai multe ori în timpul săptămânii luăm cina în bucătărie, împreună cu copiii. Primitoare și animată, băcăntăria e inima casei. Aici ne omorâm plictiseala în

³ Aproximativ 125 de euro. (n.a.)

⁴ Aproximativ 17,50 euro. (n.a.)

momentele de așteptare, care sunt foarte dese. Servitorii au la dispoziție nuci, ciocolată, fructe uscate – Nastia le furnizează din belșug. Liza găsește aici oricând pe cineva gata să o ajute să-și facă temele în limba rusă. Spunem glume, pariem dacă s-a pus ori nu anghinare în *solianka*⁵, ne uităm la o comedie la televizor.

În viitoarea casă, mult mai mare și mai scumpă, un major-dom va gestiona organizarea generală. Bucătarii vor dispune de o bucătărie profesională, separată. Gata cu improvizarile, cu cardurile bancare nealimentate, cu intruziunile angajaților la orice oră, cu raziile lor prin frigider...

⁵ Supă tradițională cu carne. (n.a.)

Succesoarea

Un *ohranik* mustăcios mă scrutează cu privirea, de parcă aş fi pe cale să pun o bombă în şcoală. Gărzile de corp responsabile cu securitatea se găsesc în număr mare în Moscova, inclusiv în instituţiile şcolare.

— La toată lumea se uită aşa, mă asigură Liza, trecând de poarta de securitate.

Când va fi mai mare va avea o gardă de corp numai a ei, care o va urma ca o umbră.

Fotografiile afişate pe pereţi înfăţişează şcolari în uniformă, vestă şi cravată pentru băieţi, rochie închisă la culoare pentru fete. Liza iese de la ora de informatică. De obicei, la şcoala primară, copiii învaţă bazele scrierii unui text în Word, practică jocuri educative sau fac căutări pe internet. Clasa Lizei învaţă cum se face o carte de vizită.

Când şcoala organizează o ieşire, rezervă locuri la teatrul Balşoi, la 6.000 de ruble¹ locul. Când profesorii programează un spectacol pentru părinţi, se cântă şi se dansează în faţa unui public uşor de cucerit.

¹ Aproximativ 150 de euro. (n.a.)

La sfârșitul anului clasa realizează un film-amintire, în care fiecare elev se prezintă în fața camerei, vorbind despre materiile care-i plac sau nu. Să știi să comunici reprezintă una dintre calitățile de bază atunci când ai vocație de lider. Copiii învață totodată ce înseamnă „eticheta”. Acești pui de oligarhi sunt educați în școli private internaționale ca să țintească spre ce e mai bun, spre a fi o elită. Trebuie să se obișnuiască încă de la cele mai fragede vârste să ocupe primele rânduri. O clasă de moștenitori puternici, cu mâinile curate – spre deosebire de tații lor –, pentru care se profilează un viitor strălucit.

Adio

Pe terasa apartamentului părinților, într-un hotel de cinci stele, sorb șampanie și mă uit la reflexiile lacului. Copiii aleargă fericiți. E ultima mea cupă de *Cristal*. M-am hotărât să mă întorc la realitate. Adică să părăsesc familia Sokolov.

Împinsă de mama ei, Liza îmi întinde un pachetel. Îl deschid: un portmoneu Louis Vuitton. Nastia mi-l ia repede din mână, i-a venit o idee... A uitat să strecoare în portmoneu o bancnotă, înainte să mi-l dea, ca să-mi aducă noroc. Mă aleg, în cele din urmă, cu trei bancnote de 50 de euro.

— Nu-mi fac griji pentru tine, o să reușești în noua ta viață, îmi spune în treacăt una dintre prietenele ei, invitată să-și petreacă câteva zile alături de familie.

— Nu, nu, toată lumea are nevoie de noroc! i-o întoarce Nastia, superstițioasă.

La rândul meu, am adus cadouri pentru fiecare – cărți, un cadou ceva mai modest, și un ghiozdan pentru Alioșa. I-am explicat că trebuie să plec, însă nu pare să înțeleagă că e pentru totdeauna, chiar dacă l-am strâns la piept mai tare ca de obicei. Dar se va acomoda iute cu absența mea. La cinci ani, a avut

deja parte de nouă guvernante – din Rusia, Anglia sau Franța. Și le amintește pe toate.

Festinul poate să înceapă, stopit din plin cu vin de colecție de pe domeniul viticol al castelului Cheval Blanc din Saint-Émilion.

— Haide, gustați, e excelent! mă îndeamnă Artiom.

Stomacul meu a scăpat ca prin urechile acului de o indigestie, după *foie gras*, vinete cu parmezan, creveți... Însă fac un efort, e ultimul festin al condamnatului la o viață obișnuită. Haide! Două pahare de coniac și realitatea o să pară alta. E timpul să mă întorc înapoi în cameră, împreună cu Liza.

A doua zi dimineață, înainte de plecare, o iau în brațe și reușesc să o îmbrățișez. Un miracol. Fără lacrimi, asta e viața. Va rămâne pentru totdeauna mica mea prințesă.

Mulțumiri

Îi mulțumesc lui Thomas, dragei mele Céline și lui Cyril, lui François și Marie, steluțele mele norocoase, strălucitorului meu clan moscovit, colegilor care au împărțit cu mine această experiență, familiei mult-iubite și prietenilor mei sinceri.

„În căldura copleșitoare, zăresc, ambracianea. Cu o lungime de «mormonișcă» de metri, taboul familiei Soloviov ocupă abia locul al doilea sau al treilea în rândul celor care se află în port. Însă omul care patronul meu este salvată, întrucât are privilegiul de a plăti 2.000 de euro pe zi în loc de 1.000, cât e mormon în grădă de tarile”.

Ce-i drept? O plăcere. O rutină. Ba chiar o obligație, atunci când devii miliardar în Rusia. Te îndrăgi cu câștig la micul dejun, te lești de golf în largul mării, călătorești cu avionul privat și ai proprietăți pe toate continentele. Nici banalități, pentru miliardarii ruși.

Marie Freyssat este jurnalistă și a locuit în Franța până la 50 de ani, când pleacă să lucreze la Moscova pe post de guvernant într-o familie de oligarhi. Cu fiecare poveste, ea ne deschide porțile unei lumi ascunse, cea a oligarhilor ruși, miliardii de moștenitori în capitalism, după ce au crescut cu liberalismul comunist.

Ne porindim din Bablodka, „ghetoul” magnatilor moscoviti, până pe străzile înghețate ale capitalei rusești, unde băbuțele vând se mormon, georgieni au mormon de gâștari, iar torma nu e o blatură pentru ocazii festive, ci o armă de distrugere în mormon. Pe scurt, viața de zi cu zi a moscovitelor – bogați, dar nu mormon – pe care călătoria jurnalistă o descrie cu importanță și umor.

În prezent, autoarea este stabilită la Moscova, ea profesor de limba franceză.

Editoria Poledia cel mai recomandat:

**ANUL ÎN CARE
AM TRĂIT
DUPĂ SIBIE**

A.J. Jacobs

**ÎN
PĂDUREA
SIBIERIEI**

Editura Trece

**CEL MAI
SĂRĂCÎN DIN
LUME**

A.J. Jacobs

www.poledia.ro